

Biline.

Spisal L. Lenard.

To starina, to i djejanje,
Sinjemu morju na utješenje,
bistrim rekam slava do morja;
starim ljudjam na poslušanje,
a dobrim molodcam na perenimanje,
veselim molodcam na potješenje.

Iz biline o Duku Stepanoviču.

Ze v prvi mladosti so vzbudile ruske biline moje zanimanje, ko sem kot šolarček prvič čital v „Vrtcu“ pripovedko o ruskem junaku Iliji Muromcu in o njegovih činih. Pozneje sem se pri raznih prilikah in neprilikah rad pečal s proizvodi ruskega junaškega pesništva, o katerem hočem zdaj Slovencem podati kratko sliko. Razume se, da ne mislim napisati učene razprave, ampak hočem samo obvestiti Slovence o tem, doslej še tako malo znanem delu slovanskega narodnega pesništva, ki se lahko meri z junaškim pesništvom vsacega naroda in se tako odlikuje po globokosti svoje misli in bujnosti domišljije.

Ruska „bilina“ odgrinja pred evropskim čitateljem čisto nov, nepoznan svet. Pred našim duhom nastopajo junaki, kakršnih ne pozna niti grška rapsodija niti srbska junaška pesem, nič nimajo skupnega niti z nemškimi Nibelungi in še manj z vitezi starofrancoske chanson du gest ali španske romance. To je svet zase, svet, ki leži med Evropo in Indijo.

Včasih se nam zdé ti junaki tako domači, kot bi jih že videli prej v naši vasi, a naenkrat zabučí in završí okrog nas in izpremené se v grozne prirodne sile ali pa se nam kot prašek razgubé med prsti.

Globoka filozofija, ki se skriva včasih pod najbolj preprosto, otročje naivno slovstveno obliko, in neizmerno bujna domišljija se mi zdita najbolj značilni črti ruske biline. Kako globoka misel se na primer razodeva v bilini o najstarejšem ruskem junaku Svetogoru, ki išče težišča zemlje, da bi zemljo zanj privezal, ter jo pripel k solncu, a se mora umakniti pred preprostim kmečkim sinom, ki ima pri sebi pest prsti iz svoje rodne zemlje! Kakšna prikazen je „stari kozak“ Ilija Muromec, ki je trideset let „sedé sedel“, dokler ga na božje povelje popoten berač ne ozdravi njegove hromosti, in potem gre Ilija in potuje v sveti Kijev in dela med potjo čudeže junaštva, pobija pošasti in osvoboja zatirani svoj narod! Jaz mislim, da si je nemogoče misliti lepše alegorije ruskega naroda, kakor si jo je ustvaril ta narod sam v svojem tipičnem junaku Iliji Muromcu.

Biline so posamezne pesmi ruskega narodnega eposa, ki ga nimamo več ohranjenega v celoti —

če je sploh kdaj bil cel, je tudi še vprašanje — ampak imamo samo posamezne epične pesmi, ki pripovedujejo posamezne dogodke iz življenja tega ali onega junaka.

Vseh doslej znanih bilin imamo do 400. Čudno je to, da se niso ohranile tam, kjer so najbrže nastale in kjer je bilo nekdanje in je deloma še sedaj središče ruskega narodnega življenja in mišljenja — na Ukrajini in v srednji Rusiji, ampak v najbolj oddaljenih in skritih mestih ruskega cesarstva — na Sibiriji in na najskrajnejših severnih točkah evropske Rusije, v arhangelski in olonski guberniji. Izmed teh 400 bilin se jih je namreč našlo: v moskovski guberniji 3, v nižjgorodski 6, v saratovski 10, v simbirski 22, v Sibiriji 24, v arhangelski guberniji 34, v olonski 300.

Poleg tega ima še vsaka bilina mnogo inačic, tako da je zbirka ruskih bilin jako obširna, zlasti nekatere biline so precej dolge, skoraj knjižica zase.

„Biline“ se imenujejo velikoruske epične narodne pesmi zato, ker opevajo to, kar je bilo. „Bilina“ pomeni torej toliko, kot povest o „bilem“. Ljudstvo jih imenuje tudi „starine“, to je „povesti o starem“, ali pa tudi samo „pesmi“. K bilinam se ne šteje najstarejši pomnik ruskega narodnega slovstva, takozvano „Slovo o Polku Igorjevem“, ki opisuje pohod novgorod-severskega kneza Igorja Svjatoslaviča na Plavce, razbitje ruskega polka, vjetje knezovo in beg. Sicer se pa tudi dvigujejo pomisleki proti pristnosti tega pomnika.

Ruske biline se dajo razdeliti na nekaj grup ali ciklov, namreč: 1. Najstarejši cikel sega do kijevske dōbe in pripoveduje o „najstarejših“ polmističnih junakih, 2. kijevski ali Vladimirjev cikel, 3. novgorodski cikel, 4. moskovsko-petrovski, 5. kozaški cikel.

Navadno pa imenujemo „biline“, samo one ruske junaške pesmi, ki so še starejše od tatarskega napada, torej ki segajo do polovice XII. stoletja. To je najstarejši kijevski in novgorodski cikel. Izven kijevskega in novgorodskega cikla je samo ena junaška pesem, ki je še starejša od tatarskega napada, namreč bilina o Surovcu-Suzdaljcu, ki je bil rojen v Suzdalju in je trgoval po Surovskemu ali Azovskemu morju. Toda ta bilina, ki opisuje boj Surovca-Suzdaljca s tatarskim carjem Kumbalom ali Kurbanom Kurbanovičem, nima v slovstvenem oziru nobenega posebnega pomena.

Ko so Tatarji l. 1242. podjarmili rusko državo in uničili staro stolno mesto Kijev, je pod težkim pritiskom tatarskega jarma utihnila ruska narodna pesem za dolgo vrsto let. Iz tega časa nam je ostalo samo nekaj slabih poizkusov brez skupne vezi, takozvane „knežje“ pesmi. Toda ker jih je tako malo in ker nimajo nobene skupne vezi, ne morejo tvoriti lastnega cikla, po vsebini in po obliki pa ne vzbujajo nobenega posebnega zanimanja.

Šele sredi XVI. stoletja, ko je na veliko-ruskih zemljah odnehal tatarski pritisk, je našlo rusko narodno pesništvo spet svojega junaka v postavi Ivana Groznega (1533—1584), ki je vkljub vsem svojim napakam s svojim razumom in s silo svojega značaja daleč nadkriljeval svoje vrstnike. Toda dogodki, katere opevajo te pesmi, imajo, kakor tudi ž njimi v zvezi stoječe „kozaške biline“, svojo vzporednico tudi še v zgodovinski povesti. Torej jih lahko imenujemo tudi „zgodovinske pesmi“. Po duhu in po obliki se te pesmi močno razlikujejo od poprejšnjih ali od staroruskih — kijevskih in novgorodskih — pesmi. Staroruske biline (biline v strogem pomenu) tečejo veličastno in mirno, večkrat se zlivajo jako široko in ljubijo večkratno ponavljanje; slike, ki nam jih stavijo pred oči, so fantastične, večkrat še mitološke. Moskovsko-kozaške biline ali „zgodovinske pesmi“ ljubijo kratko, jedrnato besedo in dramatično slikanje.

Tu mislim opisati samo staroruske biline dokijevskega, kijevskega in novgorodskega cikla.

Z bilinami se je pečala cela vrsta najboljših ruskih jezikoslovcev in zgodovinarjev in nastala je o njih obširna literatura. Razlagali so jih zlasti po dveh metodah: zgodovinski in primerjevalni. Zgodovinska metoda je primerjala biline z najstarejšimi zgodovinskimi poročili, zlasti z opazkami o starih ruskih letopisih, ter jih hotela na ta način pojasniti, primerjalna pa primerja biline z družimi, zlasti z mitološkimi poročili in z navadno poezijo drugih narodov. V resnici torej pravzaprav nista dve metodi, ampak samo dva načina primerjanja. Po tej poti so se ustvarili štirje načini razlaganja bilin: 1. zgodovinska, 2. bajeslovna, 3. teorija izposojevanja in 4. mešana teorija, ki ima zdaj največ pristašev.

Prva teorija uči, da so junaki ruskih bilin resnične, zgodovinske osebe, ki so res nekdanj živeli in delale podobne reči, samo da se je pozneje v teku stoletij v ustih naroda in pod vplivom nebrzdane prostonarodne domišljije marsikaj pomešalo, pretiravalo, izmišljenega dodalo, obleklo vse v resne alegorične slike itd.

Pristaši druge teorije trde, da predstavljajo junaki staroruske biline poosebljenje prirodnih sil, ki jih je človeštvo včasih oboževalo in si jih razlagalo po svoje.

Pristaši tretje teorije menijo, da so biline po svoji vsebini izposojene od sosednih narodov ali pa je snov vzeta iz Svetega pisma.

Toda zdaj prevladuje četrto mnenje, ki pravi, da se biline ne dajo razložiti po enem kopitu, ampak da je treba zato jako mnogo načinov. V njih je nekaj res bajeslovnih potez, poosebljenje prirodnih sil in moči, kakor si jih je nekoč predstavljal človek iz nizkega obzorja svojega prirodnega življenja. Najdejo se tudi zgodovinske črte, zlasti poznejše biline so bolj ali manj zgodovinske pripovedke. Včasih je tudi kakšna poteza ali dogodek izposojen od sosednih narodov, zlasti od Vzhoda, ali pa tudi iz Sve-

ŠVEDSKI KRALJ OSKAR II. S PESNIŠKIM VENCEM

tega pisma. Radi tega je posamezne biline jako težko razložiti, kajti v njih se križa toliko načinov in nastale so po tako različnih potih, da je treba študirati vsako posebej in vsako bilino razdeliti na razne izvore.

Ni dvoma, da se nahajajo biline ali vsaj mesta v nekaterih bilinah, ki segajo še v prazgodovino, to je v predkijevsko dōbo ruskega naroda. Splošno pa velja načelo, da prihaja pripovedovanje bilin iz dōbe staroruske države; biline so se pričele razvijati z osnovanjem mogočne ruske države v Kijevu, to je v X., XI. in XII. stoletju. Najstarejše ruske biline, namreč predkijevske, kijevske in novgorodske, so bile po svoji vsebini zaključene v začetku XIV. stoletja.

Večinoma se strinjajo učenjaki v tem, da so biline doma na južnem Ruskem, kjer so se razvijale in pele do prihoda Tatarjev. Po groznilih tatarskih pogromih je pa na južnem in na srednjem Ruskem za dolgo vrsto let popolnoma utihnila narodna poezija, ko so se pa Rusi čez 300 let zopet osvobodili tatarskega jarma, je oživila tudi narodna pesem.

Slednjič še nekaj o meri, v kateri so napisane biline. Dolgo časa ni bilo mogoče najti določenega pesniškega metra. Prvi zbiratelj Kirša Danilov ni ločil verzov, ampak je pisal vrste nepretrgoma naprej; v tiskani izdaji so se sicer ločile vrste druga od druge, toda naredilo se je več napak. Vsled tega ni bilo mogoče določiti pesniškega metra. Šele ko je Hilferding v donski guberniji iz ust narodnih pevcev slišal biline in si jih je dal peti, se mu je tudi posrečilo določiti za trdno njihovo pesniško mero.

Podlaga vsakega verza je bil v začetku trohej, navadno je imel eden verz 4, 5 ali 6 trohejev, poslednjemu se je dodal še kratki zlog, da je postal daktil, n. pr.:

V stólnom / bilô / gôrô/djě vö / Kijěvjě.

Narodni pevec biline se drži dosti strogo te mere. Toda včasih se delajo izjeme. Prva taka izjema je, da se včasih na koncu verza, da bi se misel bolj krepko povedala, dodá še en dolg zlog, na katerem se čuje polnaglas. Tako na primer v sledečem ironičnem vzkliku junakinje Mikuline:

Jā-tō / dūmā/lā, kō/māri/kī pō/kūsī vāj/ūt
an tō / ruskī/jě bō/gatī/rī pōšč/ōlkivā jut!

Iz kolikorkoli trohejev obstoji verz, vedno se slišijo v njem trije močni naglasi, katerih zadnji pade vedno na dolgi naglašeni zlog poslednjega troheja, n. pr.:

V stólnom bilo górodje vo Kíjevje,
da u láskavago knjázja u Vladímírja
bilo pírovánije počésten píř,
ná mnogih knjazěj, ná bójarov.

To pravilo je zlasti važno v neredkih slučajih, ko stoji koncem verza beseda, ki ima v prozi svoj naglas, različen od naglasa v verzu. Tako se na primer čita: „Vo čistóm pōljě“, „ni odnōj ptíčki“, ne pa, kakor v navadni rabi „vo čistom pólje“, „ni odnōj ptíčki“.

Velikokrat se je pa pri narodnem pevcu ruske biline prvotna pesniška mera izgubila, ali bolje rečeno, razvezala. Glavno pravilo, ki se mora vedno izpolnjevati, je, da ima vsak verz tri globoke udarce ali naglase, drugače se je pa trohej razvezal često v daktile ali v anapeste. Toda nikdar ne smeta slediti dva naglasi zaporedoma, ampak med njima mora vedno biti vsaj eden kratek zlog. Na takem narodnem metru je osnoval n. pr. Lermontov svojo znano pesem „Pesen pro carja Ivana Vasiljeviča, molodago opričnika: udalago kupca Kalašnikova.“

N. pr.:

Zakatilosja krasnoje sólniško,
zakatilos za góruški visókija,
za morjá globókija širókija,
razsaždáliš časti zvjezdí po svjetbý nebu.

(Dalje.)

Romanca.

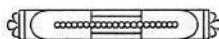
Zložil Tonej Jelenič.

Noč in dan žvižgal
sokol v podolju,
zvesta kraljica
prepevala v polju —
bógme, prepevala v polju.

Detelja komaj
cvet razprostrla,
v duši sokolu
ljubezen umrla —
bógme, ljubezen umrla.

Detelja rdeča
ni še odcvela,
križ je mrliški
kraljica objela —
bógme, kraljica objela.

Niso zvonili,
niso molili,
sokol je žvižgal
na mladi gomili —
bógme, na mladi gomili...

Biline.

Spisal L. Lenard.

(Dalje.)

Zbiratelj bilin.

Prvi je zbiral ruske „biline“ Anglež Rihard Jams, toda v svoji zbirki iz leta 1619. ima samo zgodovinske pesmi moskovske periode. Šele v začetku XVII. stoletja je zapisal neki Kirša Danilov, najbrže sibirski kozak, nekatere bolj znane kijevske in novgorodske biline. Tiskana je pa bila Kiršova zbirka šele leta 1804. in je izšla pod naslovom „Drevnija rosijskija stihotvorenija“. Šele v drugi polovici preteklega stoletja so se pričele iskati in zapisavati biline naravnost iz ust naroda. Zato so si pridobili zaslugo zlasti trije pisatelji: P. V. Kirjejevskij, ki je izdal 10 zvezkov „Pesen“ (l. 1860.—1874.), P. N. Pribnikov (4 zvezke „Pesen“, l. 1861.—1867.) in A. Th. Hilferding (1 zv. onežeskij bilin, 1336 str. majhnega tiska, l. 1873.). L. N. Tolstoj je sestavil skupaj biline o štirih najstarejših junakih, Volgi, Mikuli, Suhmanu in Svjatogoru. V. P. Ostrogorskij je storil isto z Iljo Muromcem v „Ilja Muromec, krestjanski sin“.

Včasih se ne nahaja prvi naglas na tretjem zlogu, ampak že na drugem ali na prvem, n. pr.:

„Družina moja dóbraja, horóbraja,
tridecet mólodcev bez edinago.“

Včasih se nahaja koncem verza še en zlog, ki ima lahen naglas, kar daje verzju resen, dobrodušen značaj, n. pr.:

„Ja kak rží napašú, da v skírdi zložú,
v skírdi zložú, s polja vívoločú,
s polja vívoločú, doma vímoločú,
drám naderú, da píva nakurjú,
píva nakurjú, da gostij zaberú, —
stanut gósti píť, stanut kúšati,
stanut zdrávtvovat menjá, da pohváľivali:
— Aj ti zdrávtvuješes, Mikúlja Seljaninovič!“

Bolj raznovrstna je mera poznejših bilin ali zgodovinskih pesem in liričnih verzov. Toda ž njimi se tu ne pečamo.

Napevi narodnih rapsodov so jako preprosti in skoraj bolj podobni recitativu. Vsak pevec ima za nekaj desetlin bilin po enega, dva, kvečemu po tri napeve. Toda s tem, da poje bolj hitro ali bolj počasi, z bolj visokim ali z bolj nizkim glasom, dobi napev svojo barvo in postane različen, tako, da eden in isti motiv na nekaj notah zveni enkrat grozno-

slovesno potem spet zategnjeno-počasno, ali veselošaljivo. Pevec Rjalinin je rekel, da je treba o „Stavru“ peti bolj nadebelo, a o „Potoku“ bolj natenko.

Markov je pridejal svoji zbirki tudi nekaj not narodnih napevov, katere sem prepisem:

Napev biline o Dunaju Ivanoviču.

M. M. $\text{♩} = 120.$

Kak - vo slav - nom bi - lo
go - ro - dje vo Ki - jev - je

Boj Dobrine in Aleše s Tatarinom.

M. M. $\text{♩} = 80.$

Čto sto - jal to ša -
ta da - vo či - stom po - lje

Kirša Danilov je zbral biline, najbrže za ljubitelja narodne slovesnosti, državnega svetnika Prokopija Akintijeviča Demidova, po njegovi smrti je prišla v roke N. M. Hosikovu, ki jo je podaril F. P. Ključarevu. Ta jo je pregledal, in ker so mu pesmi ugajale, je naročil sebi podrejenemu uradniku A. F. Jabukoviču, naj jo izda. Jabukovič je izbral po svojem okusu lepše pesmi iz zbirke, ter jih dal natisniti leta 1804. v Moskvi pod naslovom: „Drevnija ruskija stihotvorenija“. Knjiga je izšla v veliki osmerki na 324 straneh. To je bila prva natisnjena zbirka staroruskih bilin.

Po natisku je ostal rokopis lastnina izdajatelja; v njej je ostalo še mnogo važnih pesem, katere je hotel izdati Jabukovič v drugem delu. Toda razmere tega niso dopustile. Leta 1816. je pa dobil dotični rokopis v svojo lastnino državni tajnik in za rusko znanost in slovstvo vrozaslužni Nikolaj Petrovič Rumjancov, ki je takoj naročil profesorju Kelajdoviču, naj jo pripravi za tisk. Pisana je dotična zbirka z brzopisom na 202 straneh in se nič ne ozira na pravopis in ne deli verzov. Nad vsako vrsto so za

igro na citrah priložene note. Neha se z začetkom pesni o Stenjku Rasinu:

A i po kraj bilo morja sinjago,
a na ust Dona tihago
na krutom krasnom beregu.
A stojit tat slavnij Azov gorod,
na stjenoj bjelokamennoj,
i sobašnjami pangolnimi,
i so svami globokimi
i zemljanimi sokatami,
i z rogatkami željeznimi.
Seredi Azova goroda,
sut stojit temna temnica.

Zanimivo bi bilo še kaj izvedeti o tem prvem zbiratelju staroruske junaške pesni. Ime Kirša je brez dvoma maloruska okrajševalna oblika za Kiril, kakor Pavša od Pavel. V 36. pesni se sam izrečno imenuje tudi „Kiril Danilovič“. Najbrže je bil kozak, ker večkrat jako navdušeno in podrobno omenja hrabre čine kozaštva. Še težje kot njegov stan je dognati kraj, kjer se je rodil ali živel. V pesni „Tri goda Dobrinjuška stolvičal“, na strani 67, govori pesnik:

A i ne bilo Dobrini sest mjesjacov,
po našemu, po Sibirskomu slovét polgoda.

Toda v bilini „Vasilij Ruslajev“ na str. 73:

A i svjet u nas takogo pjevca,
v slavnem Novjedorodje,
suprotiv Vasilja Ruslajeva.

A v „Čurilu Igumeni“ na strani 383 se imenuje prebivavca Kijevskega:

„Da mnogo bilo v Kijevje Božjih cerkvjej,
a boljše togo počestnih monastirjej;
a i ne bilo čudjeje Blagovješčenja Hristova.
A u našego Hristova Blagovješčenja čestnago.
A bil u nas de Ivan ponomar.“

Toda nemogoče je dognati, kdaj govori prvotni pesnik, a kje je opazka zbiratelja. Brez dvoma je pa mnogo teh bilin prve ruske zbirke sibirskega izvora. To dokazujejo: 1. Vsebina mnogih bilin, ki se pečajo zlasti s sibirskimi dogodki. 2. Jezik. Tako na primer rabi rad samostalnik v ednini v imenovalniku mesto v tožilniku, na primer: stena projti, zima zimovat, noga izlomit; a v Jekaterinoburgu se govori še dandanes: šuba zašit, voda nalit, itd. Dalje ima mnogo besed, ki se rabijo samo v Sibiriji, na primer „Oni jezdili za zverjami oblovami.“ — Ablava (po mongolsko in po mandžursko „uba“ in „abalamoj“) je neko orodje, katero rabijo sibirski kočujoči narodi pri lovu na zverino. Takih primerov bi bilo mogoče še veliko navesti.

Moremo torej reči, da so biline iz najstarejše ruske zbirke večinoma v bližnji zvezi s Sibirijo, zlasti spominja jezik na okolico okrog Irkutska.

Drugo vprašanje bi bilo, v katerem času so bile zbrane?

Jezik, ki je popolnoma velikoruski, dalje vsebina bilin in note, ki so jim priložene, pričajo, da so te biline zložene veliko pozneje, kot bi se imeli vršiti dogodki, katere opevajo, namreč v časih velikega kijevskega kneza Vladimirja Prosvetitelja.

Iz tridesete pesmi, kjer se spominja pesnik rojstva carja Petra I. in rabi pri tem besede: „Svjetel, sadošen Car Aleksej Mihajlovič“, a še mnogo bolj iz biline o „Atamanu Floru Minajeviču“, v kateri se hujuje ta ponosni načelnik donskih kozakov, da jim

ANDREJ HLINKA, SLOVAŠKI MUČENIK

je prepovedano veslati po Donu in piše na carja Petra I. prošnjo, da bi se jim to spet dovolilo, se more sklepati, da zbirka ni nastala pred prvimi desetletji XVIII. stoletja.

Prvo zbirko ruskih bilin je torej sestavil najbrže kak kozak, po imenu sklepati Malorus, proti sredi XVIII. stoletja, a biline same so nastale po raznih krajih ruskega cesarstva, večinoma menda v Sibiriji; po svoji obliki in jeziku niso veliko starejše kot zbirka, a po vsebini sežejo do najstarejših časov. Morda jih je Kirša Danilov predelal in prikrojil svojemu času, seveda na veliko škodo njihove slovstvene in zgodovinske vrednosti.

Danilova zbirka je bila izdana še pozneje večkrat in se dobi zdaj v poljudni izdaji za 20 kopejk. Cela zbirka obsega 70 bilin, v popolni natisnjeni izdaji iz leta 1818. jih je izpuščenih 7, ker so se zdele izdajatelju prenemoralne, dve pa, ker smešita ruske pope. Toda ne vse te pesmi so biline v strogem pomenu, to je narodne pesmi prvih treh gori navedenih ciklov. Več jih je iz poznejših časov, katere imenujemo boljše: „Zgodovinske pesmi“. —

Pozneje se ni prikazala dolgo časa nobena nova zbirka ruskih bilin več. Posamezne pesmi so se sprejele v pesmarice Čulkova, Trutovskega, Novikova, Sopikova in drugih, toda niso bile vzete iz ust naroda, ampak večinoma iz rokopisov. Šele v drugi polovici preteklega stoletja so se pričele iskati biline in zapisovati neposredno iz ust naroda. P. V. Kirjejevskij je izdal 10 zvezkov pesmi med letom 1860. in 1874. Za njim je izdal P. N. Ribnikov svoje 4 zvezke „Pesmi“ v l. 1861.—1867. Odslej se je pričela doba kritičnega zbiranja ruskih bilin. Velike zasluge si je pridobil za zbiranje bilin slavni slovanski filolog Aleksander Teodorovič Hilferding, ki je temu predmetu posvetil svoje življenje, kajti smrt ga je zadela v najlepših letih, ko je imel komaj 42 let, pri zbiranju bilin v hladni in neprijazni olonecki guberniji.

Njegov oče je bil katoličan in ruski uradnik v Varšavi, sina je pa dal vzgojiti v pravoslavni veri. Aleksander Hilferding se je posvetil znanosti in državni službi, zavzemal je po vrsti več važnih uradnih mest in izdal celo vrsto spisov in knjig na polju slovanskega jezikoslovja in zgodovine. Njegovo najvažnejše delo je „Zgodovina Slovanov“. Leta 1871., v predzadnjem letu svojega življenja, se je odločil odpotovati na daljni sever v olonecko gubernijo zbirat narodne pesmi. Povod tega sklepa je bil, da je Ribnikov nekaj let popred v dotičnih krajih našel mnogo dotlej še neznanih narodnih pesem in so mnogi začeli dvomiti, če je njegova zbirka pristna. Hilferding se je hotel o tem prepričati, ter je odpotoval v dotične kraje, katere je potem večkrat prepotoval čez gozde in blatna močvirja. Njegov trud je bil obilno poplačan: s seboj je prinesel domov „Onežške biline“, ki so bile izdane šele po njegovi smrti.

Hilferding se je seznanil z narodnimi pevci, nagovoril jih je, da so mu zapeli ali recitali, in on je zapisal besedo za besedo in zaznamenoval tudi naglas besede. Na ta način je on odkril skrivnost ruskega narodnega stiha. Na ta način so postale „Onežške biline“ znanstven vir za jezikoslovce in leposlovce. Vsa sumničenja so zdaj popolnoma utihnila. Svoje potovanje je opisal Hilferding v članku: „Olonecka gubernija in njeni narodni rapsodi“, ki je

izšel prvič v časopisu „Vestnik Evrope“, pozneje je bil pa pridejan drugi izdaji njegove zbirke bilin. Drugo leto se je spet odpravil na sever v olonecko gubernijo, a je kmalu po svojem prihodu zbolel in po kratki bolezni umrl na trebušnem legarju dne 20. junija 1872 v Kargopolju.

Iz obširnega članka A. Hilferdinga: „Olonecka gubernija in njeni narodni rapsodi“, ki služi za uvod k njegovi zbirki bilin in nam dobro pojasnjuje rusko narodno poezijo, povzamemo sledeče:

Kdor biva v olonecki guberniji, zlasti v njenem severnem in vzhodnem delu, lahko razume, kako da se je tu v spominu naroda ohranila staroruska epična pesem, ki je drugje že davno izginila iz ust naroda. Vzroka sta zlasti dva, ki morata delovati skupno: svoboda in tišina.

Tukaj je ostal narod vedno prost od tlake in podaništva. Ker se je ruski kmet v Zaonežju čutil svobodnega, ni zgubil sočustva k idealom svobodne sile, ki so se opevali v starodavnih pesmih. Obratno pa, kaj bi moglo biti sorodnega v tipu epičnega junaka človeku, ki je občutil, da je suženj?

Obenem je živel svobodni prebivavec Zaonežja v tišini, ki ga je ohranjevala pred vplivi, ki bi zamogli prekrojiti in ubiti prvotno narodno poezijo: k njemu niso prodrli niti vojni pohodi niti tovarniško vrvenje, niti nova moda, komaj se je ob te kraje zadela tudi pismenost, tako da je še sedaj človek, ki zna čitati in pisati, med prebivavci teh krajev jako redka izjema. Na ta način so se mogli tu v polni sili obdržati elementi, ki tvorijo neobhodni predpogoj, da se ohrani narodna poezija: zvestost starodavnosti in vera v nadnaravne sile. Zvestost starodavnosti je tako velika, da ne dovoli celo takih izprememb, katerih korist je očitna in ki so vpejlane po vsej ostali Rusiji. Tako na primer ne kose sena s kosami, ampak s srpi ne le tam, kjer je to morda bolj primerno, kakor med drevjem in skalami, ampak tudi po najbolj gladkih in dobrih travnikih, dasi je potreba za košnjo s srpi še enkrat toliko časa in truda. Bolj razviti kmetje sami priznajo, da to ni pametno, „toda“ — govore — „kaj hočeš? Naši dedje in očetje so tudi s srpom kosili;“ to je dokaz, proti kateremu ne prizna zaoneški kmet nobenega ugovora... Kakor je bilo pri dedih in očetih, tako mora ostati še sedaj, to načelo je jako ugoden pogoj za razvitje in ohranitev davnih izročil in bilin. Vse razmere, v katerih živi to ljudstvo, ne puste, da bi se oslabila naivnost dedovskega verovanja. Brez vere v čuda je nemogoče, da bi epična poezija obdržala prirodno, neposredno življenje. Če prične človek dvomiti, da bi mogel kdo dvigniti palico 40 stotov težko in pobiti celo vojsko, — je epična poezija v njem že ubita. A mnogo znamenj

me je prepričalo, da severno-ruski kmet, kadar poje, in velika večina poslušavcev, brezpogojno verjamejo v resničnost čud, ki se v bilini pripovedujejo . . .

Predvsem je treba vedeti, da so se biline ohranile samo med kmečkim prebivalstvom; pozneje bom omenil edino izjemo v tem oziru, na katero sem zadel, ki je imela poleg tega še popolnoma slučajni značaj. Dalje so skoraj vsi naši rapsodi nepismeni. Med 70 pevci in pevkami bilin sem našel samo 5, ki znajo nekoliko brati in pisati. Biline pojejo pravoslavni in razkolniki popolnoma enako, brez najmanjšega znaka, da bi jih poslednji kaj spremenili. Petje bilin se ni razvilo na našem severu v obrt, kot je bilo v Greciji, v srednjih vekih v zahodni Evropi in je še sedaj v Malorusiji, ampak je domača zabava ljudi, katerim čas in glas ne dovolita, da si prisvoje „biline“. Obrtni značaj ima petje duhovnih pesem, ki tvorijo vir dohodka raznim pohablencem po semnjih in božjih potih, toda taki ljudje navadno ne znajo bilin. Jaz sem našel samo enega takega pevca, ki je združeval petje duhovnih pesem z znanjem bilin, toda na poslednje je gledal kot na nekaj nižje vrste. Zato pa znajo vsi pevci bilin tudi duhovne pesmi, katere višje cenijo od prvih. Dalje je ohranjenju bilin ugodnih nekaj rokodelstev, na primer: krojači, črevljarji, sploh ljudje, ki imajo bolj sedeče življenje, si radi krajšajo čas s petjem starih pesem. Hilferding poudarja še, da so skoraj vsi pevci bilin ljudje boljše vrste, ki ne iščejo v tem nobenega dobička, ampak le svoje zabave, navadno premožnejši gospodarji in gospodinje, sploh zdravi ljudje. Berači in pohablenci ali pa profesionalni godci in pevci pojejo le bolj duhovne ali pa kakšne nove, poskočne lirične pesmi.

Naravnost občudovanja vredno je, kako vsi narodni pevci brez izjeme zvesto ohranijo značaje glavnih oseb v bilinah. Narodni rapsodi se po svojih zmožnostih jako razlikujejo drug od drugega; nekateri med njimi so pravi in resnični umetniki, drugi bolj ali manj zmožni ali pa tudi popolni mazači. Vsled tega so tudi biline, katere pojejo, med seboj jako različne po svoji pesniški in umetniški vsebini. Toda značaji glavnih oseb so v vseh bilinah enaki, ne glede na pevca, ki jih poje. Nikdar ne stopi knez Vladimir iz vloge blagodušnega, toda ne vedno pravičnega vladarja, ki je sam osebno popolnoma brez sile; nikdar ne spremeni Ilija Muromec tipa mirne, samozavestne in skromne sile, ki ne pozna afektacije in samoljubja, toda zahteva, da jo spoštujemo; vedno je Dobrina poosebljenje vljudnosti in popolnega gentelmenstva, Aleša Popovič nizek in podel, Čurila gigerl in babjek, Mihajlo Potik je vedno veseljak in pustolovec, ki se vdaja raznim strastem, Staver neumen mož razumne in nezveste žene, Vasilj Igna-

tjevič pijanec, ki se strezni v času nezgode in postane nato junak, Djuk Stepanovič bahat vitez, ki izrablja prednosti višje civilizacije nad Rusi itd. Z eno besedo, tipičnost teh oseb je tako natančno izvedena, da je vsaka izmed njih postala nespremenljiva, splošna narodna postava.“ Da so se ohranili tipi junakov v ruski narodni pesmi tako čisti in izraziti, mora po Hilferdingu povzročati neko kolektivno pesniško čustvo narodovo. Poleg tega je treba velike sile spomina, da se biline čiste ohranijo in dalje izročijo. Osebno narodni pevci na videz nič ne tvorijo in noben pevec nikdar ne prizna, da bi na bilini kaj dodal ali izpremenil. Ruski narodni rapsod hoče samo peti, kakor je pel njegov oče ali ded ali kak drug učitelj in če je slučajno pozabil besedo ali vrsto, je ne doda iz svojega, ampak raje preskoči dotično mesto, četudi se s tem izgubi misel, ali pa pove vsebino v prozi. Samo enega pevca je Hilferding našel, ki je poskušal neko povest, katero je znal v prozi, zapeti v metru, toda mu ni šlo. Vsi drugi so takoj izrekli, da je tako skladanje bilin nemogoče. Če je opozoril kakšnega pevca, da kaj ne poje prav, se je dotični ustavil in pričel premišljovati, da bi se spomnil, „kako se poje,“ toda ni popravil po svoje. Navadno pa, če tudi je v pesmi kakšna čisto očitna pomota, odvrne pevec: „Tako se poje,“ in kar se enkrat poje, to je sveto, to se ne more več izpremeniti. Včasih je Hilferding vprašal kakšnega pevca, naj mu razloži kakšno mesto, katero je pel. Če je pevec znal, mu je razložil, če pa ni znal, mu je odgovoril: „Tako se poje,“ ali pa: „Tako so peli starci, kaj pa pomeni, mi ne vemo.“ Včasih je pevec vmes kaj zapel o kralju Vladimirju, kar ne pristojta svetniku, za kakršnega smatra Vladimirja ruska cerkev, potem je pa dodal: „Saj vemo, da ni prav tako peti o svetnikih, a kaj storiti? Očetje so tako peli, in mi smo se tako od njih naučili.“ Samo na ta način, da pevci pojejo vedno kot so slišali in da so poslušavci zadovoljni s pojasnilom „tako se poje“ in ne zahtevajo več, je bilo mogoče, da se je v bilinah ohranilo toliko starodavnih, zdaj popolnoma nerazumljivih izrazov in rekel, ter opisi čisto druge, južne prirode in drugačnega življenja.

Prebivavcem bolj zmernih krajev je razumljivo, če se poje v bilini o „rjavem hrastu“ ali o „kovil travi“ ali o „razdolju čistem polju“, kar se najde skoraj v vsaki bilini. Mi ne premislimo, da so ti pridevki južne, ukrajinske prirode prebivavcu Zao-nežja ravnotako tuji in nerazumljivi, kakor če se poje o „gnadem turu“, katerega že davno ni več, ali pa o junaku s čelado na glavi, s ščitom na hrbtu in z „bojno palico“. Zaonežec ni še nikdar v življenju videl hrasta. „Hrast“ v pesmi mu je ravnotako nerazumljiv, kot če bi se v naši narodni pesmi

pelo o afriški banani. On ne ve, kaj je trava, ni nikdar v življenju videl „razdolja čistega polja“. In vendar pojejo še o njem, kakor so peli pred tisoč leti na Ukrajini.

Poleg teh starodavnih južnih črt nosi bilina na sebi tudi značilne črte severne prirode. Tako se poje, da je dobri junaški konj:

Mhi, bolota pereskakival,
melkija ozera promež nog puščal.
(Skakal je čez mahovje in blato,
med nogami je puščal majtna jezera.)

Takih črt je v bilinah še mnogo.

Poleg krajevnih vplivov je treba v vsaki bilini priznati tudi osebni vpliv pevca, dasiravno pevec sam tega ne priznava. Hilferding je poslušal petje iste biline od dveh oseb, ki sta se naučili iste biline od istega učitelja. Vsebina biline je bila v obeh slučajih ista, toda vsak je zabarval po svoje, dodal kaj ali spremenil, tako da sta bili obe bilini po obliki precej različni. Raditega razločuje Hilferding v vsaki bilini dva dela: 1. tipični, stalni in nespremenljivi del, h kateremu spadajo razni spisi in besede, katere govore junaki, in 2. spremenljivi, nestalni del, ki veže med seboj opise in razvija dejanje. Prvega se nauče na pamet in ostane do zloga nespremenljiv, drugega dela se nauče samo v glavnih potezah in po vsebini, in ta se lahko skrajša, podaljša ali nekoliko drugače zavije. Celó, ako isti pevec dvakrat zaporedoma zapoje isto bilino, se obe besedili več ali manj razločujeta med seboj. Hilferding je našel dva pevca bilin, kjer se junaki odlikujejo po posebni pobožnosti in večkrat molijo. Eden teh pevcev je bil berač, ki je kot tak po obrtu pel duhovne pesmi, drugi je bil kmet, ki se je pa bilin naučil od berača.

Hilferdingova zbirka bilin in njegova razprava „Olonecka gubernija in njeni narodni rapsodi“ je položila temelj za znanstveno preiskavanje bilin in proučevanje njihovega izvora. Najboljši ruski učenjaki so se poskušali na tem polju, umetniki so delali k bilinam ilustracije, prirejati so pričeli poljudne in šolske in razne kompleksije. Šele začetkom tega stoletja se je odprl spet nov vir ruske biline na skrajnem severu ruske države, ob Belem morju. Najnovejše zbirke belomorskih bilin Markova in Grigorjeva so neprecenljive vrednosti, ker prinašajo marsikaj novega in na njihovi podlagi se bode razjasnilo marsikatero dozdej še temno vprašanje.

Iz arhangelške gubernije, ki se razteza po najskrajnem severu, ob Belem morju, je bilo do nedavnega časa znanih samo kakih 30 bilin. Toda koncem preteklega stoletja sta se podala dva mlada ruska učenjaka. A. V. Markov in A. D. Grigorjev na severne belomorske kraje zbirati biline, če se jih je

še kaj tam ohranilo. Njun trud je bil bogato plačan. Markov je nabral v dveh letih do 116 novih bilin, katere je potem izdalo „Zemljepisno društvo“ leta 1901. z naslovom „Belomorskija bilini“, zapisane od Markova s predgovorom Millerjevim. Njegovemu tovarišu Grigorjevu se je pa posrečilo najti celo 167 novih bilin, katere je izdala peterburška akademija znanosti. To sta najnovejša in najpopolnejša zbornika ruskih bilin. Njuni zbirki sta popolnoma izpodbili poprejšnje mnenje, da je olonecka gubernija Islandija staroruske narodne pesmi. Najbogatejše in najlepše zbirke so se dobile ravno iz arhangelške gubernije iz okolic ob Belem morju, kjer še zdaj živi junaška ruska narodna pesem v ustih prostega naroda.

Belomorske biline se odlikujejo zlasti od oloneckih po tem, da so veliko bolj kratke in jedrate in se manj ponavljajo. Važne so pa zlasti tudi raditega, ker obsegajo nekaj čisto novih predmetov ali pa imajo o že znanih junakih nove dogodke. Dasi je število znanih bilin že jako veliko, vendar nam ni vsak novi zbornik prinesel mnogo novega. Po navadi opeva vsaka novonajdena bilina že poprej znane predmete in dogodke, tako da se težko najde tudi kaj stvarno novega. Deloma sta izjemni v tem oziru gori imenovani zbirki Markova in Grigorjeva.

Markov navaja v predgovoru svoje zbirke pogoje, pod katerimi se morejo ohraniti biline.

Prvi neobhodni pogoj, da procvita epična poezija je ta, da mora biti časa v izobilju. Da se izpoje samo ena bilina, je treba včasih ure, dveh ali celo treh; a naučiti se je ni mogoče naenkrat, treba jo je poslušati vsaj trikrat; boljši pevci pa znajo po nekaj desetih bilin. Koliko časa je treba, da bi si prisvojil tako obširen repertoar? V resnici je tudi ob Belem morju mnogo prostega časa in sicer takega, ki ga ni mogoče z ničemer drugim izpolniti. Poleti gredo ljudje na morje ribe lovit in žive popolnoma osamljeni po trije skupaj, večkrat tudi brez ženskih. Ko sedé tako skupaj po cel dan, imajo priložnost naučiti se velikega števila bilin drug od drugega in si tako s „pripovedovanjem“ okrajšati neprosto voljno dolgočasni dan. Druga prilika naučiti se bilin in jih peti, je pri lovu, ko preživé lovci včasih po več dni samotno v gozdnih kočah. Pa tudi pozimi imajo prebivavci severnega morja časa dovolj peti in poslušati biline. Toda doma pojejo biline le bolj ženske, zlasti ob postnem času.

Drugi pogoj biline je slabo razvita šolska izobrazba; kajti šola razširja duševno obzorje in vzbuja zanimanje za nove predmete ter tako odteguje pozornost pomnikom davne prešlosti.

Tretji pogoj biline je oddaljenost od političnih in kulturnih središč, iz katerih prihajajo novi nazori in potrebe, ki odvrtačo pozornost od starožitnosti.

Četrti pogoj imenuje Markov: Sočuvstvo k idealom biline in razumevanje njenih tipov. Vsi ti pogoji so se nahajali v najskrajnejših delih ruske države, ob Belem morju, v največji meri, raditega se je tudi tam ohranilo največ in najlepših bilin.

Biline pojejo moški kakor ženske. Markov je našel v dveh vaseh 11 pevcev in 13 pevk, največ pesem je znala neka Kruhova. Biline pojejo večinoma starejši ljudje, toda nauče se jih v mladosti. Kruhova se je pričela učiti bilin, ko je imela 8 let, do 18. leta se jih je naučila 41, do 45. leta pa samo 19. Njena hči Vasiljeva se je pričela učiti bilin, ko je imela 10 let.

Pevci in poslušavci imajo veliko spoštovanje k vsebini bilin in se bojé kaj na njih spremeniti. Vsled tega so se nam tudi ohranile v tako stari obliki. Kruhova je naravnost rekla, da bo preklet, kdor bi se predrznil k bilinam kaj dodati ali spremeniti. Znanje bilin smatrajo belomorski kmetje za znamenje izozrazbe in nadarjenosti, in človeka, ki zna več bilin, bolj spoštujejo. Neki starček je rekel o sebi in svojih tovariših: „Mi nismo za nič, ničesar se nismo učili, nobene biline ne znamo.“

Tujcu nasproti hočejo ljudje včasih pokazati, da ne verjamejo vsega, kar se poje, petje bilin samo imenujejo včasih „vranje“ („plahtanje“). „On vam bo veliko navral,“ je rekel neki kmet Markovu o pevcu. Splošno pa poslušajo z veliko napetostjo in očitno verjamejo vse, še tako čudne dogodke, ki se opevajo. Ko je neki pevec pel, kako požira „Solovjej Razbojnik“ po cele junake, so zaklicali poslušavci: „Kakšen grizljaj!“ a ko je zapel, da je Ilija ustrelil Solovjeju v desno oko, je nekdo pripomnil: „Majhen cilj.“ Čudne lastnosti junakov razlagajo s tem, da oni niso bili junaki naše vrste, — „jeli, pili, spali, topli so se, toda ne po naše.“

V Zinini Zalotnici ob Belem morju, kjer je Markov zbiral biline, je največ pevcev in pevk. Na 170 družin je našel 24 pevcev in pevk bilin. Celo otroci na cestah si v igrah dajejo imena junakov: „Jaz sem Vasiljuško Boguslavljevič“, „jaz pa Ilija Muromec.“ Toda tudi tu propada narodno pesništvo. Neki 77 letni starček mu je rekel, da je včasih bilo več bilin, včasih ni bilo druge zabave, kot peti biline ali biti se s pestmi, zdaj pa posluša mlajši rod že raje bajke in pravljice ali pa čita knjige. Markov je našel samo 3—4 pevke, ki so imele manj kot 30 let, vsi drugi so bili starejši.

Vpliv pevcev na vsebino biline je primeroma majhen. Včasih vstavi na drugem mestu kakšen pridevek, naslov ali tudi dejstvo, kar je porabil na enem; prenese lastnost enega junaka na drugega itd. Večji je vpliv prirode. Ko so se biline prenesle na skrajni sever, k Belem morju, je polagoma prišlo

mednje mnogo črt severne prirode. Večkrat se opisuje jadrnanje po morju, odhod od brega, vrnitev k bregu, vetrovi itd. se opisujejo jako podrobno. Bilina o Čurilu se začenja:

Aj, o vešnjem bilo prazdnčkje, o Troice,
napadala powha snegu belago.

SPOMENIK NOBELU, IZUMITELJU DINAMITA

O Sv. Trojici na južnem Ruskem, kjer je domovina bilin, ne pade več sneg.

Tatarin, ki jaha v Kijev, se ne briga ne za „mahovje ne za gozde“; konj Ilje Muromca skače čez „blatovje in jezera“, ko sestra Aleše Popoviča pripoveduje, kam je izginila njena sreča, pravi:

„Ti v temnem lesu si se, lesu izgubila,
v polzkem mahovju kje, ali kje v blatovju,
v nebeško-modrih tilih kje jezerih.“

Takih sledov vpliva severne narode in življenja se najde v bilinah še mnogo, toda splošno je njihov značaj še prvotno južen.

Glavni del bilin spada k takozvanemu kijevskemu ciklu, ki ima svoje središče v „stolnem gradu v Kijevu“ na dvoru kneza Vladimirja, katerega imenuje bilina vedno le „svetlo solnčece“. Čudno, skoraj genljivo je, da se še sedaj, čez več kot tisoč let, ruski narod spominja v svoji pesmi velikega kneza, ki je ustanovil rusko državo in vpeljal na rusko krščansko vero.

Na dvoru kneza Vladimirja, pri njegovi mizi, se zbirajo junaki od blizu in od daleč, najboljši, kar jih premore „Sveta Rusj“. Knez Vladimir jih vabi k sebi z darovi in s častmi in jih gosti na svojem dvoru „po pjanomu“. Saj jim pa tudi vedno veli nalivati čaše „po pol vedra“ zelenega vina. Razume se, da je tudi obed temu primeren.

In take gostije niso bile redke. Kadar se je pripetilo kaj važnejšega, nova zmaga, ženitev kakšnega junaka, prihod novega gosta, vedno:

V stolnom gorodje vo Kijevje
do u laskova sudar, Knjaza Vladimira,
ni bilo pirovanje, počestnoj pir,
bilo stolovanje, počestni stol;
mnogo na piru bilo knjazej i bojar,
i ruskih mogućih bogatirej.

Če pa ni bilo za to posebne prilike, se je vršila gostija vsaj enkrat na teden, ob nedeljah. Zato pa tudi razumemo, da je odgovoril knez Vladimir ruskim misijonarjem, ki so ga hoteli spreobrniti k svoji veri: „Rusi jest veselje vino piti i ne možem bez togo biti.“

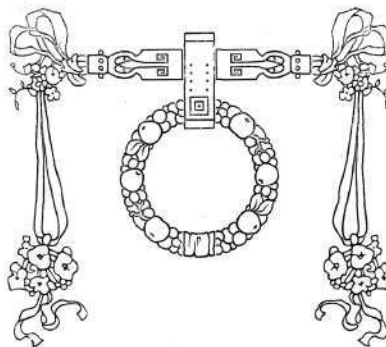
Sicer pa mora biti res tudi nekaj zgodovinskega na teh gostijah, ki so se obdržale narodu tako živo v spominu. Tudi najstarejši ruski letopis, ki se napačno pripisuje pečerskemu menihu Nestorju,

pripoveduje o Vladimirju, „da je to delal svojim ljudem teden za tednom“: prirejal piro tujim soboljarom, stotnikom, desetnikom in vojakom. Velika množica mesa, živine in zverin jim je bila na razpolago, vsega v izobilju. Pa pripoveduje Nestor: „Kadar so se napili, so pričeli godrnjati zoper kneza, rekoč: Gorje je našim glavam! Jesti moramo z lesenimi žlicami in ne s srebrnimi. To je slišal Vladimir in velel nakovati srebrnih žlic in jih je dal družini, ter je rekel: Z zlatom in s srebrom si ne pridobim družine, pač pa z družino zlata in srebra, kakor sta si moj ded in moj oče z družino pridobila zlata in srebra. Kajti Vladimir je ljubil družino in ž njo se posvetoval o upravi države in o vojnah in o postavah dežele.“

Pri Vladimirjevi mizi so se zbirali taki junaki, kakor: Dobruša Nikitič, Ilija Muromec Ivanovič, Aleša Popovič, Čurila Plenkovič, Solovjej Budimirovič, Duk Stepanovič, Dunaj Ivanovič, Ivan gostinjo sin, Akim Ivanovič, Stavr Godinovič, Kasjan Mihajlovič, Potok Mihajlo Ivanovič, Vasilj Ignatjev, pijanec, Tugarin Zmajevič in drugi ne manj slavni vitezi. Pir se je pričel, junaki so dvigali čaše zelenega vina v meri po poldrugem vedru, in turove roge sladkega medu po poltretjem vedru.

A i budet den v polovinu dur,
knjaženeckoj stolov polu stolje,
Vladimir knjaz razpotješilsja,
po svjetloj griduje pohadživajet
černija kudri razčesivajet,

in sredi navdušenega gostovanja premišljuje o novih zavojevanjih, se razgovarja z modrejšimi možmi o potrebah, koristih, postavah in o sreči države. Tako si še dandanes predstavlja ruski mužik svojega najslavnejšega kneza. Takšno je središče, okoli katerega se suče pripovedovanje biline in dela njenih junakov. Oglejmo si zdaj še te junake! (Dalje.)

Biline.

Spisal L. Lenard.

(Dalje.)

Junaki bilin.

Glavne osebe, ki igrajo važnejše vloge, imenuje bilina „junake“ (bogatiri). Toda ne vseh. Tako na primer ne imenuje nikdar „junaka“ samega kijevskega kneza Vladimirja, dasi ga imenuje „krasnoje solniško“ in je on središče, okrog katerega se zbirajo večinoma vsi drugi junaki in okrog katerega se vrši vse dejanje. Istotako niso junaki nestvori kakor Idolišče poganoje ali pa Židovin.

Vsi junaki ruske biline se odlikujejo po izrednih telesnih silah in sposobnostih. Predvsem mora junak biti v cvetu svojih telesnih sil. Izjeme dela na videz glavni in najljubši junak staroruske biline Ilja Muromec, katerega imenuje pesem redno „stari kozak“. Toda „star“ ne pomeni tu v „visokih letih“, ampak v cvetu svoje moške sile, izurjen v vojni. Priimek „star“ se ga je prijel menda radi tega, ker pripoveduje bilina, da je do 30. leta bil hrom in je vedno sedel pred hišo. Šele tedaj je na čudežen način ozdravel.

Toda, ne dovolj, da ima izredne telesne sile, staroruski junak se mora tudi, da dobi priimek „bogatir“, odlikovati z izrednimi čini za vero in za domovino, mora imeti idealne domoljubne in verske poteze v svojem značaju. Ruska junaška pesem ljubi v svojih junakih „široko naturo“, ki skoraj ne pozna nobenih prirodnih mej. Čudežni in nadnaravni dogodki igrajo veliko vlogo, vendar se opazuje, da bilina v primeri s pravljico v prozi zmanjšuje na svojih junakih nadnaravne poteze, ter jih dela bolj človeške. Vkljub svojim, skoraj neomejenim prirodnim silam, nima ruski junak — bogatir nobene črte grozovitosti in divjosti na sebi. On je mehak, dobrodušen, usmiljen in nesamoljuben do skrajnosti.

Mimogrede se doteknimo še vprašanja, odkod ruska beseda „bogatir“ — junak. Drugi slovanski jeziki je ne poznajo in v indoevropskih jezikih nima nobene primere. Pozna jo edino le še poljski jezik, kjer se izgovarja „bohater“. Toda izprememba ruskega „g“ v „h“ in pa, ker stoji na koncu trdi „r“ dokazuje, da je ta beseda v poljskem jeziku tujka, vzeta iz ruščine.

Nekateri ruski patriotični slovničarji izpeljujejo besedo „bogatir“ iz „Bog“ in trdè, da je čisto ruska.

Toda v tem slučaju bi se morala po pravilih ruske slovnice glasiti „bogodar“, a ne „bogatir“. Izpeljava bogatir iz Bog s posredovanjem pridevnika „bogat“ in končnice „ir“ se mi zdi prisiljeno.

Drugi mislijo, da je beseda izposojena iz turanskih jezikov, kjer se najde v raznih oblikah: baghatur, bagadur, batur, batir, bater. A drugi jim ugovarjajo, češ, da tudi pri turanskih narodih ta beseda ni domača, ampak izposojena iz sanskrtskega jezika, kjer pomeni „baghadhara“ „srečen“, „uspevajoč“ in trdè, da bi bila ruska beseda ravnotako lahko v zvezi s sanskrtsko, kot turanska. Vse tri prihajajo od enega prvotnega jezika.

Tretji razlagajo to besedo zgodovinsko. Halanski na primer misli, da se je beseda prvotno glasila „bagatir“ in je pomenila toliko kot „tatarski vojvoda“. Potem je iz nje postal naslov vojaških oseb, ki se je vedno predpostavljalo imenu, kakor naš „gospod“. Sedaj se strinja večina učenjakov v tem, da je beseda tatarskega izvora, dasiravno se zlasti v ruskih šolskih knjigah še velikokrat razlaga za pristno rusko domačinko. Prvič najdemo besedo „bogatir“ v knjigi Serničkega, ki je izšla neznano v katerem mestu l. 1585. pod naslovom: „Descriptio novae et veteris Poloniae, cum divisione ejusdem nova et vetera“, kjer stoji, da „Rossii . . . de heroibus suis, quos Bohatiros, id est semideos vocant, aliis persuadere conantur“. Pred tatarskim napadom so se rabile primerne slovanske besede, kakor: „horobr“ (pod vplivom cerkveno-slovanskega jezika tudi „hrabr“), dalje „horobor“, „horober“, „rezvec“, „udalec“.

Nekateri delé junake ruske biline zgodovinsko na junake predtatarske, tatarske in potatarske dôbe. Bolj splošno je sprejeta delitev na starejše in na mlajše junake. Ako ne vpoštevamo junakov poznejše zgodovinske pesmi, ampak vzamemo samo junake dotatarske biline, je najboljša poslednja delitev na starejše in na mlajše junake. Toda v stvari je pa še težko določiti, kateri junak pripada k starejšim, in kateri k mlajšim. Splošno se šteje med najstarejše junake „Svjatogor“ (Svetogor), toda že kar zadeva Mikulo Seljaninoviča, Volgo Svjatoslaviča, Dona, Dunaja Ivanoviča i. dr. so mnenja učenjakov različna. Nekateri jih prištevajo k starejšim, drugi pa že k mlajšim.

Središče mlajših junakov je Kijev in „svetlo solnečko“ knez Vladimir. Izven kijevskega središča stoji samo dvoje novgorodskih junakov in še dva ali trije drugi, namreč Savelj Levanidovič in Surovec-Suzdaljec. Mlajši junaki se delé na domače in popotne. Domači so stalno v Kijevu pri knezu Vladimirju, popotni pa pridejo v raznih zadevah iz tujih krajev.

Zdaj hočem še predstaviti nekatere glavne junake ruske biline kolikor mogoče v kronološkem redu.

Po splošnem mnenju spada med najstarejše junake Svetogor. O njem nam pove bilina primeroma jako malo in vse kakor v odlomkih.

Svetogora predstavlja bilina kot silnega junaka, „ki se dviguje nad gozdom“, mati siva zemlja ga komaj nosi, on ne jaše na sveto Rus, ampak živi na Svetih gorah, kadar se spusti na pot, se mati siva zemlja stresa pod njegovimi koraki. Iz njegovega življenja opisuje bilina samo dva dogodka: njegovo ženitev in njegovo smrt v dveh inačicah. Svetogor ne stoji v nobeni zvezi niti z novgorodskim, niti s kijevskim ciklom. Junaki poslednjega jahajo k njemu, kakor Ilja Muromec in Mikula Seljaninovič, toda on sam ne jezdi nikdar na sveto Rus, in kadar se sreča s kijevskimi junaki, je to njegova smrt.

Oglejmo si nekoliko biline o Svetogoru!

Bilina opeva, kako se je srečal Svetogor s starihim ruskim junakom Iljo Muromcem. To bilino je

SABLJA RADECKEGA V POSVETOVALNICI NAŠEGA CESARJA

zapisal Markov, kakor mu jo je pela Marta Semenovna Krukova, ki se je naučila od svojega deda Vasilija Leontjeviča. Zbiratelj je našel še več inačic

te pesmi. Pred njim so jo zapisali Kirjejevski, Ribnikov in Hilferding, kakor so jo našli v olonecki guberniji, z nevelikimi spremembami. Po verziji Markova se je zgodilo srečanje takole:

RADECKI L. 1856.

Ilja Muromec je jahal na čisto polje. Ko je prišel na čisto polje, je zagledal sled konjskih kopit, ter pričel premišljevati:

A kakó je to res čudna reč?
Glej, junak tu silen sprehaja se!

Muromec ne ve, ali bi šel naprej ali bi se vrnil nazaj; če bi vedel, da ta junak ni mnogo močnejši od njega, bi se spustil z njim v boj, in ako bi ga premagal, bi imel veliko slavo; naj bi bil tudi neznani junak raven njemu, Ilji Muromcu, ter bi ga premagal, ne bi bila velika sramota. Če bi pa bil mlajši od njega, a bi ga užugal,

„meni starčku k časti ne bode in k pohvali junaški ne.“

V tem dvomu se spomni Ilja Muromec, da so k njemu, ko še ni mogel hoditi, prišli angeli, ter mu rekli:

Najsilnejši ti ruski junak boš postal,
bij z vsakim junakom se in vojuj;
tebi starcu v čistem polju smrt ni pisana.

Tako jaha po čistem polju, dokler ne zagleda platnenega šotora, gre vanj in zagleda železno postelj, 40 sežnjev dolgo in 40 široko.

Toda kdo na tej postelji počiva, leži?
Toda glej, kakšno čudo prečudno to!
Ni neveren li kakšen Tatarin to?
Ali ruski mogočen je on naš junak?

Muromec je moral biti gotovo lačen in žejen, kajti on ne premišlja dolgo, kaj bi ta šotor in ta postelja pomenila, ampak sede hitro k pogrjnjeni mizi in prične jesti in piti, kolikor mu duša poželi. K sreči pa ima konja, ki v kritičnih trenutkih misli tudi za gospodarja, in le - ta izpregovori: „Kaj si sedel k pogrjnjeni mizi, kajti za to mizo je junak s krasno, mlado ženo. Nehaj hitro jesti in pojdi vun, ker kmalu pride junak z ženo domov in pričneta tu jesti in se zabavati z raznimi igrami in s kartami. Pojdi hitro iz šotora in zlezi na hrast, konja pa pusti po volji letati po čistem polju.“ Komaj stori Muromec, kar mu je svetoval njegov konj:

Naenkrat zasliši čudo prečudno res:
zabučala nevilhta nemala je,
zagrmelo je kakor bi grom grmel,
kot od vseh štirih neba strani,
pomračilo nebo se sinje je,
in stresla se mamica siva zemlja.
Zagleda — glej jaha junaški konj,
na konju pa jezdec silen sedi,
mogočen junak je on ruske zemlje;
po imenu Svetogor, velik junak;
na plečih je vreča zavezana.

Ko Svetogor prijaše domov, vrže s pleč vrečo, potegne iz žepa zlat ključ in odklene vrečo ter potegne iz nje svojo ženo. Nato sedeta k mizi ter pričneta jesti in piti razne pijače „po pjanomu“, slednjič pričneta še kvartati. Ko ima Svetogor vsega dovolj, se vleže na posteljo, ki mu jo je žena lepo postlala in pogrnila; potem se pa gre žena sama iz šotora sprehat po čistem polju.

Celo uro se je sprehajala,
z zlatim prstanom poigravala,
z roke na roko ga devala:
„Nekoč bila sem v svojih rodni krajih,
in bila sem krasna deklica,
sprehajala se v vrtu zelenem sem;
na desnici sem prstan nosila takrat.
In rastlinje sem ostro trgala
in pela dekliške pesmice;
poslušale so deklice, moje vrstnice;
prihajale so namreč iz raznih vasi
razveseljevat me krasno deklico.
Prihajali so pa, pri nas se zbirali
tudi mogočni vsi ruski vitezi;
sprehajali se v vrtu zelenem z menoj.
Nekoč sem se tako sprehajala;
kar zagledam — tu jaha junak iz polja,
ki je močen in strašen, da groza vsem.
Zagleda me, krasno deklico,
sem dopala se, krasna deklica.
Prihaja k mojim roditeljem
in hoče z menoj ženiti se.
Zbojé se pošteni roditelji,
ne vprašajo mene, ne brigajo se,
če hočem, če nočem možiti se jaz;
tako vzeli so in oženili me
z junakom onim mogočnim takoj.

Tako živim zdaj in dolgočasim se:
zdaj ne morem nikjer se sprehat;
nobene utehe ne daje mi mož,
če tudi soprog je mil z menoj.
Sedela sva skupaj, jela eno sol
in pila pijače različne sva.

On vzel je kozarec, ter si ga nalil,
a izpil ni do dna in meni dal:
„Izpij vse, moja mlada ženica!“
Ko izpiti jaz nisem hotela do dna,
sem zbalala se ga, poslušala.

Ko izpila sem vso pijačo do dna,
sem začutila v sebi veliko moč,
razumela sem, storil me je junakinjo.

On nikdar ne jaha na sveto Rus,
ker ne drži ga mamica siva zemlja;
le po Svetih gorah, tu jaha on!“

Ko pogleda nazaj, na sivi hrast,
zagleda tu Ilja Muromca.

Za kodre pograbi rumene ga,
na rokah zanese ga v šotor bel,
soprogu spusti ga svojemu v žep,
vzbudi ga in zakličé nato
iz krepkega spanja junaškega:

„Spet čas je, da greva na Svete gore!“

Iz krepkega spanja se on vzbudi,
s studenčno vodo umije se;

s platnenim prtom obriše se
in v beli se šotor ogrnil je,
v zavezano vrečo pa vtaknil ženo,
zaklenil jo z zlatim ključem spet,
odjahal nazaj, na Svete gore.

Njegov dobri konj pada na čvrste noge.

— „Teško mi je nesti čez sile vse;
popred nosil le tebe sem, viteza
in tvojo s teboj junaško ženo;

a zdaj pa je z nami še tretji junak,
on pri tebi, v tvojem žepu sedi.“ —

On iztegnil je svojo desno roko,
potegnil ven Ilja Muromca!

— „Povej mi, povej le, ti moj junak,
kako prišel si k meni v globoki moj žep?“ —

— „Nisem dobrovoljno jaz prišel sem,
me vtaknila je tvoja mlada žena.“ —

On odprl je vrečo zavezano
in mlado ženico potegnil ven;
prijel je za ostro sabljico,
odrezal bujno glavico.

Potem ga je dalje izpraševal:

— „Povej mi še dobri mladenič moj,
kakšen ti ruski si junak?“

Ko mu Muromec pove,

mu predlaga Svetogor, da bi se pobratila.

Prekrižajva se — jaz in Ilja Muromec,
s križema tema enozlatima;

imenoval te bom brata križnega.

in jaz Svetogor, bom tvoj stari brat,

in ti Ilja boš mi moj mlajši brat.

Naučim te pojezdov junaških vseh,

in vseh bitev, podvigov junaških vseh.“

Ko odjahala sta na Svete gore,

naučil Svetogor Ilja Muromca

vseh bitev, podvigov junaških je vseh.

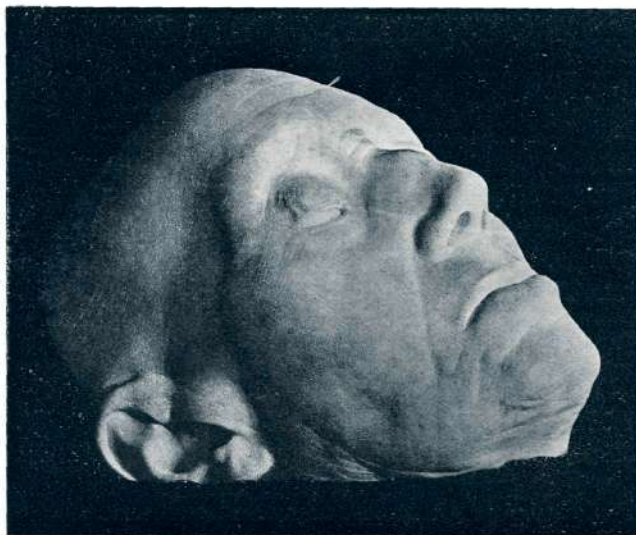
Ko nekoč se po polju sprehajata,

zagledata tam železen grob;

in pospešita hitro obadva tje.
 Kaj pa čudo to tamkaj tako je,
 čegavo je ta grob, čegavo telo v njem leži?
 Govori Svetogor Ilji Muromcu:
 — „Ti vlezi se brat in primeri ga;
 če ne bodeš ti morda kdaj ležal v njem?“
 In v grob vleže se Ilja Muromec;
 on leži v njem, kot malo detece.
 — „Ven izlezi, križni bratec moj;
 ni to tvoja usoda, Gospod Bog ni zate
 ga nameril, v njem spalo ne bo tvoje telo.“
 Ven izlezel je Ilja Muromec.
 Vanj zlezel je Svetogor vitez sam.
 Glej ta grob je kot nalašč pomerjen po njem,
 za njega ni on ne prevelik ne premal.
 Nato Ilja Muromec mu govori:
 — „Ti se lahko, bratec, pošališ z menojo!
 Zdaj pa pridi, stopi urno vun.“
 Svetogor hoče hitro iz groba vun;
 a ne more on zdaj iz groba več:
 Prišli so obroči železni trije.
 On kriči z mogočnim glasom strašno:
 — „Ti vzemi, brat, ostro sabljico,
 razsekaj obroče železne te;
 mene duši tu notri v grobu hudo.“
 Ko vzel, glej, je sabljo, Ilja Muromec,
 on razsekal obroče železne je.
 Naenkrat glej pokrov se zagrnil je.
 Ko ni mogel odbiti ga Muromec,
 mu je rekel mogočni junak Svetogor:
 — „Ne sekaj, brat, leпусти ga!
 Gotovo tu smrt mi je pisana,
 gotovo ta grob iz oblakov je pal.

Le pojdi, moj brat, bližje sem,
 spusti k zemlji se, k grobu ponižaj se;
 ti vdahnil duha bom junaškega.
 Sprejmi mojo junaško silico.“
 Govori mu Ilja Muromec:
 — „Izvršiti zapoved tvojo čem.“
 Pripognil se k zemlji je nizko on,
 mu vdahnil duha je junaškega
 in rekel mu spet je Svetogor:
 — „Spet spusti se k zemlji dolí ti,
 k mojemu grobu približaj se;
 ti bom dal še večje silice.“
 — „Ne, ni treba, križni bratec moj,
 nič več tvoje sile junaške mi;
 mi dosti je sile, kar imam je doslej,
 če vzel se tvojo moč silno bi,
 mati siva me zemlja več ne drži.“
 Govori Svetogor mu še take reči:
 — „Jako moder si ti, moj križni brat,
 da nisi se sklonil bližje sem,
 takrat dahnil jaz z duhom mrtvim bi,
 ti padel bi k meni mrtev na grob.
 Zdrav bodi ti, moj križni brat,
 poslavljam se zdaj na veke s teboj.
 Priveži še mojega konja na grob,
 ker nikdo njega obvladal ne bo;
 ti sam pa jahaj na sveto Rus,
 bojuj se zdaj z junaki vsemi;
 predvsem, znaj, da zdaj boš obstal,
 ubil te ne bode noben junak,
 tebi v čistem polju smrt ni pisana,
 v svoji rodni boš hiši umrl ti Ilja.“

(Dalje.)

SMRTNA MASKA RADECKEGA

Biline.

Spisal L. Lenard.

(Dalje.)

Bilina o Dunaju Ivanoviču.

o je knez Vladimir zaslišal, kako so se Volga Svetoslavič in njegovi junaki poženili z indijskimi gospodičnami

razsvetil se solnčece Vladimir knez
in poskočil je z mesta, s knežjega,
po izbi jedilni korakal je
in gosto si bradico gladil je
in z žoltimi kodri potresal je,
govoril besedice je gosudár:
„Oj, vi moji knezi, bojarji vi,
silni, mogočni junaki vi!
Vi vsi ste po Kijevu oženjeni,
omožene bojarske vse deklice,
samo jaz, Vladimir, brez žene živim,
brez žene živim, kot mladenič slovim.
Ne znate li, bratci, krasne deklice,
krasne deklice, meni knezu vrstnice?
Ki bi postave bila lepo raščene,
stasú kakor jaz visocega,
oči imela jasne kot sokola,
obrvi bile črne kot sobolja,
telo bilo belo še bolj od snega,
krasote krasná, meni umom vrstná!
Bilo bi s kom misli pomisliti,
bilo bi s kom besedice pogovoriti,
pri piru v razgovoru hvaliti se,
a vam bilo bi komu se pokloniti,
bilo bi komu čast oddajati!“

Odgovoril mu je njegov stari bojar Bermata Vasiljevič. Bermata je pri knezu Vladimirju neke vrste živa enciklopedija, vedno sedi za kneževo mizo, nič ne dela in nikjer ne nastopa, samo kadar pride kakšno vprašanje, odpre počasi svoja usta in pove svoje mnenje, ki je pa kar obvezno za celo omizje. Večinoma se dejanje v bilinah razvija po tem stereotipnem načinu, kot tukaj. Knez Vladimir stavi kakšno vprašanje, stari Bermata odgovori, kako bi bilo treba storiti, in potem se oglasi kdo izmed junakov, da je pripravljen stvar izvršiti.

Bermata mu tedaj odgovori, da res ve za dekle, ki bi se podalo knezu Vladimirju, toda ona živi tam v „hrabri Litvi“ in je hči litevskega kralja. V bilinah se deli namreč ves božji svet na dva dela: Kar je na vzhodu od Kijeva, se imenuje „Orda“ in v ordah vladajo carji s carjeviči in s carjevičnami, na zahodu od Kijeva se pa vse imenuje „zemlja“ ali „Litva“, in v njej vladajo kralji s kraljeviči in s kraljevičnami. Litevski kralj ima po besedah Bermata dvoje hčera.

Starejša, Nastaša, ne pojde z Vladimirjem v zakon, ker ona je silna junakinja in jezdi po polju. Toda mlajša, Apraksija, sedi v svoji zlati sobi za trikrat devetimi ključavnicami in trikrat devetimi stražami; zlato solnce je ne opeče in bujni vetri je ne ovejajo. Ona je popolnoma taka, kot je želi knez Vladimir, poleg tega pa še „učena v pismenosti“.

Knezu Vladimirju so besede starega bojarja jako ugajale, kajti „svetlo solnčece kijevsko, knez Vladimir“ ima, kot ga predstavlja ruska narodna pesem, vedno veliko slabost do ženskih. Toda sam si ne more pridobiti litevske kraljične, treba mu je pomoči kakšnega junaka. Torej vpraša svoje junake, kdo bi hotel iti zanj snubit na Litvo kraljično Apraksijo? Naloga najbrže ni bila lahka in prijetna, kajti kijevski junaki, ko so zaslišali vprašanje

vsi za mizo sede, obmolknejo,
obmolknejo in potihnejo,
potihnejo, se potulijo:
kdor je velik, se stuli za srednjega,
kdor je srednji, se stuli za majhnega,
a majhni ničesar ne odgovore.

Spet mora pomagati stari Bermata. Toda ne, da bi se ponudil sam, ampak on svetuje samo Vladimirju, naj pošlje po neprijetnem poslu tihega Dunaja Ivanoviča. Tihi „Dunajuška“ je že hodil po raznih poselstvih in zna tudi dobro govoriti, če le kdo, bo on najlažje dobro opravil.

Šele zdaj se oglasi tudi sam Dunaj Ivanovič.

Ne z večjega mesta, ne z manjšega,
iz samega mesta, iz srednjega
drzni dobri mladenič dvigne se,
sam tihi Dunaj Ivanovič.
Nizko knezu najpred pokloni se:
„Oj, ti gosudár naš, bátjuška,
milostljivi Vladimir stolno-kijevski,
dovoli mi reči besedico,
brez kazni, brez vseh ovinkov takoj.“

Ko mu Vladimir dá potrebno dovoljenje, začne pripovedovati junak Dunaj Ivanovič, da je služil devet let pri litevskem kralju, tri leta v hlevu, tri leta v obednici, a tri leta v sobi in da je vse res, kar je rekel Bermata Vasiljevič. Litevski kralj ima dve hčeri, obe lepi in prikupni.

„Mnogo jezdil sem jaz že po tujih krajéh,
mnogo videl že lepih kraljičen sem,
ta krasna na pogled — razumna pa nič,
ta razumna močno — toda lepa ni nič.“

Krasotice pa nisem našel nikjer
in razumne device še take nikjer,
kot je mlajša litevska kraljeva hči,
kot mlada kraljična Apraksija:
Če koraka — je čisto ko beli labud,
če pogleda — je čisto kot beli dan;
a v pismenosti še podučena je.
Bilo bi s kom tebi živeti res.
Bilo bi nam mater klicati koga.
in slaviti gosudárinjo!"

Toda vkljub temu se Dunaj Ivanovič ne mara ponuditi za snubca. Šele ko mu nalije knez Vladimir v čašo iz vzhodnega kristala nič manj kot poldrugo vedro dobrega vina in tihi Dunajuška vse na en dušek izpije, dobi več poguma. Vladimir mu reče, naj vzame s seboj sile štirideset tisoč in iz blagajne deset tisoč in gre snubit kraljično Apraksijo. Ko ga Dunajuška nekoliko začuti v glavi, odgovori, da mu ni potreba niti vojakov, niti denarja. S seboj hoče vzeti ljubljenega tovariša mladega Nikita Dobrinuško, ki zna dobro z ljudmi govoriti. Dalje naj mu dovoli iz hleva vzeti dvojce neježenih žrebcev in dvojce nerabljenih sedel, sam naj pa hitro napiše pismo.

Vladimir nalije še enkrat v poldrugo vedro veliko čašo vina, ter jo dá izpiti Dunajuški, poleg tega ga še pogosti z medom in z jedjo. Nato gresta z Dobrinuško v hlev, si izbereta konja in odjašeta. Ljudje so videli, kako sta sedla na konja, potem so ju pa takoj izgubili izpred oči, kajti letela sta, kot bi prhnili jasni sokoli in samo prah se je dvigal za njima po cesti.

Tako jahata iz orde v ordo in iz zemlje v zemljo, dokler ne prijašeta na litevski kraljevi dvor. Pod oknom dvora obstaneta, skočita s konj in Dunajuška reče Dobrini, naj počaka s konji pod oknom, dokler mu sam ne dá znamenja, on pa gre v kraljevi grad.

Vse navade kraljevske so znane mu,
da ne moli in križa ne dela se,
kralju s čelom le bije, pokloni se:
„Zdravstvuj, batjuška, hrabre Litve kralj!"

Ko ga litevski kralj zagleda, se močno razveseli in mu reče: „Ker si mi toliko let verno služil, te hočem zdaj posaditi za veliko mizo, na veliko mesto, tu se najej do sitega in napij do volje.“

Ko je Dunaj Ivanovič sedel in pričel jesti in piti, ga kralj izprašuje, po kaj je prišel: če samo na obisk ali pa zopet služiti? Dunaj mu odgovori naravnost, kaj je namen njegovega prihoda, ter poda kralju Vladimirjevo pismo. Tu se pa kralj razsrdi, da vrže pismo na tla in si jame lase puliti iz glave:

„Neumni knez Vladimir stolno-kijevski!
Z mlajšo on ženi se hčerkico,
staršo devico pustiti če!
Če omožim s kom Apraksijo,

le v zlato jo Ordo možiti čem,
za onega psa carja Kálina.
Tebe samega, Dunajuška Ivanovič,
če ne služil bi verno zvesto poprej,
za tvoje besede nepremišljene
posadil bi v svojo globoko klet,
zaprl bi z vratmi železnimi,
zasul bi s peski rudožoltimi
in krmil bi s hlebom in vodico,
pogostil bi v hrabri Litvi te,
da razuma bi v glavo nalezel se.“

Toda Dunajuška Ivanovič se je medtem že napil zelenega vina iz kozarcev po poldrugem vedru ter se zopet navlekel poguma. Torej skoči na nogi, udari s pestjo po mizi, da se hrastova miza razleti, vse posode na mizi prevrnejo in pijača — kar je je še ostalo — razlije. Kralj vidi, da ni šala, torej zleze hitro pod mizo ter se zakrije s svojim kožuhom. Na njegovo kričanje

z dvora gonijo gonci, begunci beže.

Toda mesto, da bi se usmili kralja in ga rešili iz vročega položaja pod kožuhom in pod mizo, jamemo mu še očitati: „Ti tukaj ješ in piješ in se veseliš, a nezgode ne vidiš nad seboj. Na tvojem kraljevem dvoru se šopiri neznan junak (Dobrina). V levi roki ima dve svilnati uzdi, s katerima drži dva junaška konja, a v drugi ima saracensko palico, v katero je nabito štirideset pudov svinca.

„Kot jasni on sokol po dvoru leti:
kot črna on vrana po dvoru prši,
iz konca do konca po dvoru hiti,
na vse strani palico svojo vihti,
velike sile je štirideset tisoč pobil,
male sile pa niti prešteti ni moč.
Kaj poginemo vsi naj za tvoje dekle?“

Kralj se pa še vedno pokriva pod mizo s kožuhom in prosi: „Oj ti tihi Dunajuška Ivanovič! Spomni se mojega kruha in soli in zadrži svojega tovariša! Zdaj vidim, da je sam Bog tako prisodil dekletu. Pestunje in dojke! Tecite v sobo pod zlato streho in pripeljite sem Apraksijo ter jo privežite na dobrega konja in odpošljite za ženo knezu Vladimirju!“

Zdaj gre Dunaj poklicat tovariša.

Zmage junaka ne pripisujeta samo svoji pesti in štirideset centov težki palici, ampak mislita

„da z nama je vidna pomoč Bogá.“

Apraksijo pripeljejo takoj iz njene zlate ječe; pri prvem pogledu junakov se tako ustraši, da skuša zbežati. Ko jo pa Dunaj vpraša, če hoče vzeti kneza Vladimirja, mu odgovori odkritosrčno:

„Oj, ti slavni junak, Dunaj Ivanovič!
Tri leta sem že jaz molila Boga,
da dobila bi kneza Vladimirja.“

Torej ni nobene ovire več. Pestunje in dojke počesejo, umijejo in oblečejo Apraksijo, ter jo posade na konja in vsi trije odjašejo

na slavno razdolje, na čisto polje.

Toda v razdolju v čistem polju jih dohiti noč. Razgrnejo torej platno po zemlji ter sklenejo tam prenočiti. Ustavijo konje, prilože jim k glavam „kopja dolgomerna“, v desnici drži vsak ostro sabljo, v levici pa težko palico in tako prenočujejo. Noč je bila tako temna, da se ni dalo ničesar videti.

Nič niso videli, a mnogo slišali,
zaslišali junaško pogon so,
zaslišali kot zmaja zvižganje
zaslišali tuljenje kot zveri.

Izpregovori Dunajuška Ivanovič: „Pojdi ti s kraljično v stolni Kijev h knezu Vladimirju, a jaz počakam tu na čistem polju, da se z junakom pobijem in pretepem. Dobrina res odjaše z Apraksijo dalje, Dunaj pa počaka neznanega junaka in prične se boj:

Kot zadeli ob sebe bi gori dve,
sta mogočna junaka se trčila,
da junaška si pleča poskusita,
da mladeniški sili pomerita.
Odjašeta od sebe na čisto polje
in zajašeta drug na družega,
udarita s palicama kovanima,
kot zagrmel bi kje podnebesni grom —
in v rokah se palici zlomita.
Odjašeta zopet na čisto polje
in zajašeta drug na družega,
udarita s sabljama ostrima —
ostri sablji se v rokah skrhata.
Odjašeta tretjič na čisto polje,
udarita s kopji dolgomernimi —
vrgel tihi je Dunaj Ivanovič
iz sedla sedaj nasprotnika,
iz sedla ga vrgel na sivo zemljo,
a sam komaj je v sedlu še obsedel.
Pa ni kaznil drznega nasprotnika,
le k sivi ga zemlji je s kopjem prišel,
ga v belo je grud s topim koncem pribil.

Nato zahteva Dunaj od nasprotnika, naj mu pove, kdo da je, in le-ta mu odgovori:

„Oj tihi ti Dunaj Ivanovič!
Kako, da ti mene nič več ne poznaš?
Po eni si stezici jahal z menoj,
pri eni si mizici sedal z menoj.
Pri nas živel si ravno devet let:
tri leta si služil pri konjih nam,
tri leta si služil v obednici,
tri leta si služil nam v izbici.“

Zdaj spozna Dunaj, da je njegov nasprotnik sama kraljična Nastaša, sestra Apraksije, ter jo vpraša, čemu poljakuje po čistem polju. Ona mu odgovori: „Ker ste vzeli mojo sestrico. Poljakujem

po čistem polju ter si iščem nasprotnika, a kdor me v boju premaga, ž njim mi je sojeno, da se moram omožiti. Dunajuška Ivanovič se razveseli, rekoč: „V sedmih zemljah sem služil in v sedmih ordah, a si še nisem mogel prislužiti krasne device, zdaj sem jo pa našel na čistem polju.“ Vendar mu emancipantka ne ugaja, ampak zahteva, da sname z glave zlato čelado in moško obleko in se obleče po dekliško, ter sede na konja, da gresta v Kijev k poroki.

Preobleče Nastaša se v deklico,
na konja se vsedeta, jahata
in prideta v stolni Kijev grad.
Prijahata k matjuški, božji cerkvi,
a Vladimir knez s kraljično Apraksijo.
k poroki že v božjo cerkev gre.
Pri vratih se sestri srečata,
se srečata sestri, pozdravita,
skupaj prekrížata se in pomolita,
skupaj gresta zdaj v božjo cerkvico,
skupaj zlata si venca nadeneta,
storita obljubo veliko tako:
Skupaj z možem živeti, mu krajšati čas.
Priredili so svatbo, slaven pir,
pirovanje na ves krščeni ljud,
ne na malo, ne na mnogo — na dvanajst dni.

* * *

V drugi bilini o Dunaju Ivanoviču se pripoveduje njegova smrt.

Po poroki so šli svatje iz cerkve božje v belokamene palače in tu so priredili „pirovanje, časten pir“ na ves krščeni ljud, ki ni trajalo ne več ne manj kot ravno dvanajst dni.

Vse k mizam po vrsti posadijo,
vsem jesti in piti podajajo,
solncece nagne k zahodu se,
beli dan pa že k večeru gre,
a časten pir vedno veselejše gre;
najedó se vsi do polsitéga,
napijó vsi do polpijanega,
drug pred drugim prično se bahati:
Silni baha z veliko silico,
goli baha z odejo cvetno se,
a bogati z zlato blagajnico;
kdo je zakaj se boriti z rokami,
kdo je zakaj streljati s puščico,
kdo je zakaj zasesti konja dobrega;
razumni baha z očetom in materjo,
neumni pa baha se z mlado ženó.

Ko se je tudi Dunaj Ivanovič nekoliko napil, je vstal izza hrastove mize od svoje neveste ter pričel hoditi po izbi semtertja in se bahati: „V Kijevu ni večjega junaka od Dunaja Ivanoviča; od litevskega kralja je dobil dvoje deklet, sam se oženil in še drugemu podaril.“

Ko njegova nevesta to zasliši, mu odgovori: „Nikar se ne bahaj! Sicer še nisem dolgo časa v

Kijevu, vendar pa vem, da ga ni tu bolj silnega junaka od Samsona Simojloviča, ni boljšega jahača od Mihajla Potoka Ivanova, ni bolj zgovornega od Dobrine Nikitiča in ni krasnejšega od samega kneza Vladimirja, streljati ne zna pa nikdo tako, kot kraljična Nastaša. Ako hočeš, položim ti na glavo svoj srebrni prstan, nastavim svoj kovani nož in ti na razdaljo petdeset korakov trikrat ustrelim iz svojega loka puščico po nožu skozi prstan, tako da se bo puščica razklala na dva popolnoma enaka dela, ne da bi ti pal prstan z glave.“

Dunaja je bilo sram pred družbo in se je zgodil z nevestinim predlogom. Šla sta na dvorišče in Nastaša mu res trikrat po ostrini noža spusti puščico skozi prstan na glavi. Nato pa zahteva Dunaj, naj se še njegova nevesta postavi in on ji hoče streliti skozi prstan. Strelji prvič in zadene, strelji drugič a zgreši, hoče streliti še tretjič.

Kneginja Apraksija ga začne prositi, naj opusti igro, tudi njegova mlada žena ga prosi isto:

„Oj ti ljubeznivi ženin moj,
mladi Dunajuška Ivanovič!
Oprosti, oprosti mi ženske neumnosti,
opusti igračo do družega dné,
ti vinjem si že, moj Dunajuška,
pijan si sedaj, moj Dunajuška!“

Tudi knezi in bojarji in vsi mogočni junaki ga prosijo, toda zaman. V jezi strelji Dunaj svoji nevesti nalašč v belo grud, da pade takoj mrtva na zemljo. Nato potegne iz nožnice ostro sabljo in jo zasadi sebi v prsa in pade na mlado ženo.

Iz njene rane je pritekla reka Nastaša (Dnjeper), a iz njegove rane reka Dunaj. Skupaj izvirata obe reki in tečeta narazen, slednjič se pa spet snideta v istem morju.

Vzrastlo dvoje cipresnih drevov je tam,
vrhunca se skupaj strinjata,
vejice z vejicami prepletajo.
Otroci pridejo, — naigrajo se,
mladina pride — začudi se,
stari ljudje ko pridejo — zaplačejo,

* * *

To je vsebina bilin o Dunaju Ivanoviču.

Tudi tega junaka so razlagali na raznovrstne načine. Profesor Vatroslav Jagić meni, da je Dunaj Ivanovič poosebljenje reke Donave, ki se imenuje v severnih in vzhodnih slovanskih jezikih Dunaj. Za to govori zlasti stalni pridevek „tih“, ki se vedno prilaga junaku Dunaju Ivanoviču. Miller tudi vidi v Dunaju poosebljenje, toda ne reke Donave, ampak vode sploh, zlasti pa nebeške vode, viharjev in oblakov. Po njem je junak Dunaj Ivanovič baje-slovno bitje, kar sklepa tudi iz njegovega snubljenja za kneza Vladimirja. On je še junak starejše dobe, ko so vladali bolj divji običaji in je ljudstvo še ži-

velo prosto, kočujoče življenje, z druge strani je pa po zvezi s knezom Vladimirjem in po prijateljstvu z Dobrino Nikitičem že zbližan kijevskemu ciklu ruske junaške pesmi; tako da tvori takorekoč prehod iz kočujočega k poljedelskemu življenju naroda. V nekaterih inačicah se imenuje mesto Dunaj Ivanovič tudi Don Ivanovič, njegova žena pa Dnjepra.

Privrženci zgodovinske teorije pa trdijo, da je Dunaj Ivanovič zgodovinska oseba. Sobolevski je dokazal, da je Dunaj bilo pri starih Slovanih neredko lastno ime. Zlasti imenuje Ipatjevski letopis

FOT. O. METOD SCHNEDITZ
KOTORSKE UTRDBE

pod letom 1281. in pod 1287. nekega Dunaja, ki je bil vojvoda volinjskega kneza Vladimirja Vasiljkoviča. Tu se pripoveduje, da je vojvoda Dunaj peljal Vladimirjevo družino proti Lahom (Poljakom), Dunaja pošlje Vladimir k Litvinom, da bi jih pridobil sebi v zaveznike, dalje vzame Vladimirjev brat Kondret Dunaja za tovariša na neko potovanje. Knez Vladimir Vasiljkovič se je po pripovedovanju istega letopisa odlikoval po svojih zunanjih telesnih in po duševnih lastnostih in je bil ob svojem času široko znan in priljubljen. Mogoče, da se je postava velinjskega

kneza Vladimirja Vasiljkoviča z lila s starim kijevskim knezom Vladimirjem Svetoslavičem, in s tem je tudi vojvoda Dunaj prišel v zvezo s kijevskimi junaki. Podoben slučaj imamo z novgorodskim junakom Stavrom, katerega je dal Vladimir Monomah vreči v ječo, a bilina pripoveduje, da je to storil Vladimir, svetlo solnčece, knez stolno-kijevski. Ker je junak Dunaj, slučajno imel isto ime z reko Dunajem (Donavo), je lahko potem nastala povest, da je reka Dunaj pritekla iz njegove krvi.

Po tretji teoriji je pa Dunaj Ivanovič izposojen junak in bilina o njem je nastala pod tujimi vplivi. Aksakov je našel v ženitvi Dunaja z Nastašo posnemanje iz Nibelungov, kjer se Sigurd na podoben način oženi z Brunhildo. Po Stasovu je Dunaj tip izposojen iz azijskih mitoloških povesti. On primerja Dunaja s Somo, bogom meseca, junakom neke povesti v Harivansu, z Brigu iz indijske Mahabharate, z brahmanom Sahtideva iz zbornika Somadeva; tako bi po njegovem mnenju domovina Dunaja Ivanoviča bila Indija.

Bilina o Dobrini Nikitiču.

Z Dunajem v ožji zvezi je drugi kijevski junak Dobrina Nikitič. Ilija Muromec, Dobrina Nikitič in Aleša Popovič so glavni kijevski junaki, nerazdeljivi med seboj, izvršujejo vsi podobne junaške čine, toda vsak ima svoj natančno zarisani značaj. Ilija Muromec je mirna, premišljena sila, Aleša Popovič zvit in samoljuben, Dobrina Nikitič je pa eleganten, izobražen junak, ki ume na kijevskem dvoru igrati na gosli in peti in se v vsakem slučaju obnašati, kakor se gre.

O Dobrinu Nikitiču pripovedujejo biline skupaj z družimi junaki, v katerih družbi se nahaja. On je namreč mil gost in prijeten tovariš in raditega ga najdemo vedno v družbi zdaj tega, zdaj onega junaka. Že doslej smo se srečali z junakom Dobrino Nikitičem. Imamo pa tudi nekaj bilin, posvečenih izključno le njemu.

Dobrina Nikitič prebiva med vsemi ruskimi junaki največ na dvoru kneza Vladimirja in je neprestano knezu na uslugo. Včasih mu knez daje takšen posel, da gre zbirat davek, spremljat kneževo sorodnico itd., včasih se Dobrina sam ponudi izvršiti kakšno nalogo, katere se branijo drugi junaki. Sploh se odlikuje Dobrina med vsemi junaki ne samo s hrabrostjo, ampak tudi z diplomatičnimi zmožnostmi, olikanim obnašanjem in z raznimi znanostmi. Včasih se Dobrina imenuje knez ali knežji sorodnik. O njem imamo sledeče biline: 1. Njegov boj z zmajem Gorinčiščem na reki Pučaju, kjer osvobodi kneževo sorodnico Zabavo Puljatično ali njegovo hčer Marfido

ali sestro Marijo Divovno; 2. Njegovo popotovanje z Dunajem k litevskemu knezu snubit njegovo hčer Apraksijo; 3. Sreča junakinjo Nastašo, se bije z njo in oženi; 4. Odide za daljši čas od žene, katero hoče med tem prevzeti Aleša Popovič; 5. Čarovnica Marina ga spremeni v tura.

Boj Dobrine Nikitiča z zmajem Gorinčiščem.

Poleti, v vročih petrovskih dneh, je hotel Dobrinuška Nikitič nekoč skopati svoje junaško telo v bistri, hladni reki. Torej gre k svoji materi, častiljivi vdovi Ufumi Aleksandrovni, ter jo prosi, naj mu dovoli, da se gre kopat v reko Pučaj. Mati mu odgovori:

„Oj solnčece ti moje, milo detece,
dušica Dobrinuška Nikitič mlad!
Ne jezdi mi se kopat v reko Pučaj,
ker divja in srdita reka je Pučaj.
Kot ogenj siče izza prve strnjice,
in iskre siplje izza druge strnjice,
dim v stolpu se vali pa izza tretje strnjice,
dim v stolpu se vali in pa plamena žar.“

Toda Dobrinuška ne posluša matere, ampak gre iz obednice v slavno belokameno palačo, se odene v dragoceno obleko, dene na glavo klobuk iz grške zemlje, potem gre v hlev, osedla dobrega konja, vzame s seboj še dolgomerno kopje, lok in kaljene strele, ostro sabljo in seveda tudi težke palice

ni vzel za tepež, ne da bi prelival kri,
le za poteho vzel je za mladeniško.

Ko je z mladim svojim slugo odjahal iz širokega dvora, je poganjal konja z bičem, poigraval s kovano palico in sukal dolgomerno kopje. Ko je tako prijahal k vodi, je pustil konja svojemu dečku, da ga drži, sam se je pa slekel in skočil „v bistro studeno vodo“, kajti na poti se je „razgrel in razpotil.“ Ko se tako koplje, se prične čuditi, zakaj ga je svarila mati pred to reko, češ da je divja in srdita, ko je vendar tako krotka, kot kaka deževnica.

Izreči mogel ni še te besedice,
še vetra ni, že se oblak podi,
oblaka ni, a glej, že dež prši,
še dežja ni, a glej, že grom gromi,
že grom gromi in blisk z neba leti.
Naenkrate nad mladega Dobrinuško
prileti strašni zmaj Gorinčišče.
To s tremi glavami je grozna zver,
in z dvanajsterimi gobci zverinskimi.
Spregovori Dobrini prekleta zver:
„Glej, stari ljudje so preróčili,
da ubit bom jaz zmaj Gorinčišče
od mladega Dobrine Nikitiča,
zdaj pa sam je Dobrinuška v mojih rokah!“

Če le hočem — Dobrinuško z ognjem sežgem,
če le hočem — Dobrinuško vjem in požrem,
če le hočem — Dobrinuško v gobec si dam,
v gobec si dam in odnesem ga v plen.“

Dobrinuška mu odgovori, naj le poskusi kaj takega in potem naj se hvali, doslej pa še ni v njegovih rokah. Nato se spusti v vodo in ker je znal dobro plavati, preplava pod vodo na drugi breg in zleze na pesek. Toda medtem je že njegov hlapec zbežal in vzel s seboj konja in orožje. Dobrina stoji torej na žoltem pesku in se nima s čim bojevati, a zmaj je medtem že priletel na ta breg, vsiplje nanj goreče iskre in mu žge ž njimi belo telo. Dobrina že misli, da se mu bliža konec, in se spomni svoje matere in njenih opominov; bridko mu je žal, da je ni ubogal. V tem trenutku zagleda, da leži na tleh njegova kapa „iz grške zemlje“, urno jo pobere, zajame v njo žoltega peska in ga zažene z vso močjo zverj v glavo, tako, da ji izbije takoj tri gobce. Zmaj se zvrne na sivo zemljo v travo „kovil“. Nato mu poklekne Dobrinuška na prsi in hoče izbiti še ostale gobce. Toda zmaj ga prične prositi:

„Oj ti moj mladenjki Dobrinuška!
Nikar brez potrebe me ti ne ubij,
po belem mi svetu spet letati daj,
postanem naj tebi tvoj mlajši brat.
Veliko obljubo storiva med seboj,
veliko obljubo neprekršljivo:
„Ne boš jahal Dobrinuška v čisto polje,
ne teptal otročičkov mi zmajčkov,
a jaz letal ne bom k vam na sveto Rus,
krščanskega ljudstva ne grabil v plen.“

Dobrinuška se zgodi na ta predlog in izpusti zmaja izpod svojih kolen. Gorinčišče se dvigne pod oblake, leti naravnost nad mesto Kijev, pograbi kneževo nečakinjo, mlado Zabavo Puljatično, ki se je v družbi svojih dojenk in pestunjev ravno sprehajala po vrtu, ter jo v gobcu nese na Saracensko goro v svojo zmajsko pečér.

Medtem pripelje deček spet Dobrini konja in obleko. Komaj sede junak na konja — ko preleti nad njim, kakor črn oblak, zmaj, ki nese v gobcu kneževo nečakinjo Zabavo. Dobrina se vrne ves obupen v Kijev, gre v svojo sobo, sede k mizi, a bujno glavo povesi do zemlje in ne govori niti besedice. Mati ga vpraša, čemu je tako žalosten, a on ji odgovori, da mu ni nič, samo dovoli mu naj iti k knezu Vladimiru, kjer se je ravno pričel pir, ki ima trajati dvanajst dni in kjer je navzočih mnogo knezov in bojarjev in vsi mogočni junaki. Rodna matuška mu odgovori:

„Oj ti solnčece moje, dušica Dobrinuška!
Ne pojdi tje h knezu na časten pir,
ostani doma, pri mamiči,

hleba, soli se najej do sitega,
a vina napij do pijanega,
iz zakladnice jemlji po volji si.“

Toda Dobrinuška ne posluša mamice, ampak se odpravi na pir h knezu Vladimirju.

S tem se konča prva bilina o Dobrini Nikitiču.

V drugi bilini se opisuje drugi boj Dobrine z zmajem Gorinčiščem.

Ko pride v knežjo dvorano, kjer je bilo vse pripravljeno za razkošen pir — „po hrastovih mizah so bile že razpostavljene sladkorne jedi in medene pijače“ — se prikloni po predpisih na vse strani, knezu in kneginji pa še posebej, se prekriža in nato ga posade „na veliko mesto, v veliki kot“.

Potem pa začne knez Vladimir hoditi semtertje po sobi, pogleduje po svojih junakih in izpregovori: „Dasiravno obhajamo danes tako vesel pir, mi vendar ni nič kaj veselo pri duši, kajti prekleti zmaj Gorinčišče mi je odnesel mojo ljubo nečakinjo, mlado Zabavo, hčer Puljatično. Kaj pravite, komu naj dam težko nalogo, da jaše na Saracensko goro k pečerim zmaja in osvobodi mojo nečakinjo?“

Pri teh besedah se junaki, kot je pri njih v takih okoliščinah v navadi, jamejo umikati, večji se skrije za srednjega, srednji se skrije za majhnega, a majhni pa ničesar ne odgovori. Slednjič vstane izza srednje mize Aleša Popovič, toda ne, da bi ponudil sebe, ampak pripovedovati jame, kako se je na reki Pučaj Dobrinuška bojeval z Gorinčiščem, ter svetuje, naj pošlje knez Dobrino na nevarno pot. On bo izprosil nečakinjo brez boja in brez prelivanja krvi od svojega pobratima. Nato se obrne knez k Dobrinu, ki se iz skromnosti ali iz kakšnega drugega vzroka ni maral sam ponuditi, ter mu trdo zapove, naj gre takoj na Saracensko goro in oprosti Zabavo, če ne, mu pa veli glavo odrezati:

Bujno glavo povesi Dobrinuška,
zatopi jasne oči v mizo hrastovo,
na povelje ne odvrne besedice,
tiho vstane izza mize hrastove,
med klopmi gre okoli stoječimi,
in zahvali z veliko ponižnostjo
se knezu za gostijo radostno,
ter oddide v palačo svojo belokameno.

Mati ga vpraša, kaj se mu je zgodilo, da je tako žalosten. Ali mu pri gostiji niso odkazali dovolj imenitnega mesta, ali se je v pijanosti kdo iz njega norčeval ali kaj? Dobrina ji pove, kaj je vzrok njegovih potrnosti: ker mu je knez Vladimir dal tako težko delo. Mati mu odgovori, naj gre spat, zjutraj bo imel bolj trezno glavo. Ko bo vstal, naj gre pa v hlev, vzame iz hleva vranjega konja, ki stoji že petnajst let v hlevu, tako, da so mu noge do kolena v tla vrastle, a vrata so se že do srede pogreznile v zemljo, ker jih že petnajst let ni nikdo odpiral.

Rano zjutraj vstane Dobrina, se umije z belo vodo, obriše z suhim platnenim prtom, obleče, ter gre v hlev po omenjenega konja ter ga prične skrbno sedlati, potem pa zasede konja in odjaše. Mati ga spremi do praga dvorišča, ter mu dá pri slovesu bič, spleten iz svile sedmih vrst, rekoč „Vzemi bič, in ko prideš na Saracensko goro in pričneš teptati mlade zmaje, a te konj ne bo hotel ubogati, udari ga s tem bičem med ušesi in po zadnjih nogah.“

Odlomila se vejica z vrtno je jablane,
zavalilo se jabolko od svoje je jablane,
sin odjahal od rodne je mamice,
tje v neznano je daljno deželico.
Dan za dnevom on jaha, kot bi dež dežil,
za tednom pa teden kot reka beži.
Jaha podnevi Dobrinuška po rdečem solnčecu,
jaha ponoči on po svetlem mesecu,
tako jaha na to Saracensko goro,
prične teptati poganskih zmajčkov.

Toda konj se mu kmalu utruji in opeša. Dobrina ga udari, kot mu je svetovala mati, in mu prigovarja, in nato konj dalje uničuje mlade zmaje, tako da se do kolena vgreza v zemljo in frčé kamni izpod njegovih kopit tri streljaje daleč, dokler vseh ne pokonča. Nato zleze Dobrina s konja, vzame k sebi vse svoje orožje, ter se odpravi v zmajeve pečeri. Kar prileti nad glavo zmaj Gorinčišče, a v krempljih nese mrtvo truplo. Ko zagleda mladega Dobrina, izpusti mrtvo truplo na zemljo in leti k junaku ter ga vpraša: „Zakaj si prelomil najino pogodbo in poteptal moje mladiče?“ Dobrina mu odgovori, da je on sam prvi prekršil dogovor, naj le odda mlado Zabavo brez boja in prelivanja krvi. Zmaj se seveda na to ne zgodi in prične se boj, ki traja tri dni in tri noči brez odločitve. Šele zdaj se Dobrina spomni na bič, ki mu ga je dala mati, ter prične ž njim švrkati pošast, ki zgubi pri tej priči vso moč, tako da jo Dobrina lahko pobije na tla, ji odbije vse glave, ter jo razseče na drobne kosce in teče kri od vzhoda do zahoda. Zmajeve kri stoji na zemlji tri dni in tri noči in mati siva zemlja je ne more popiti. Zato prične Dobrina tepsti z bičem še njo ter ji prigovarjati, naj se razdeli na štiri dele in popije zmajevo kri. Zemlja se res omehča in razdeli na štiri dele ter popije vso prelito kri.

Nato gre Dobrina Nikitič v zmajeve jame po devico, toda one so zaprte z mednimi zatvorami in podprte z železnimi podporami. Junak je lahko razbil železne podpore in odtrgal medne zatvore, ter vstopil v jamo. A kako se začudi, ko jo zagleda polno jetnikov, katerih si je Gorinčišče nabral „iz štirideset zemelj carjev in carjevičev in iz štirideset zemelj kraljev in kraljevičev, prostega ljudstva pa šteti ni mogoče. Dobrina jim zakliče:

„Oj, vi moji carji carjeviči,
kralji vi vsi in kraljeviči,
ti prosta, nešteta množica!
Pridite vun na božjo voljico,
razhodite po svojih se mestecih,
po svojih mestecih in svojih hišicah.“

Tega jim seveda ni bilo treba dvakrat reči, ker so se brez dvoma vsi dolgočasili v duplini, in zato prilezejo z veseljem na dan. Samo Zabave Puljatične ni med njimi. Dobrina prehodi vse votline in najde Zabavo šele v poslednji, v dvanajsti prikovanano za roke k steni, jo oprosti in izpelje vun.

Zabava se mu prične zahvaljevati:

„Za tvojo zaslugo nemajčkeno
imenovala bi tebe jaz batuško,
imenovati Dobrine ne morem tako.
Za tvojo zaslugo nemajčkeno
imenovala bi tebe jaz brateca,
imenovati Dobrine ne morem tako.
Za tvojo zaslugo nemajčkeno,
imenovala bi druga te ljubega,
sam Dobrina ne mara mene za ženo!

Dobrina Nikitič ne stori o tej priliki, kot bi storil kak drug romantičen junak — da bi segel po njeni roki — ampak ji odgovori suho, da kaj takega ni mogoče, ker ona je iz knežjega rodu, on pa samo iz bojarskega, jo posadi na konja in pripelje v Kijev. Knez Vladimir je stal med vratmi svoje palače in gledal za njima. Ko prijašeta na dvor, skoči Dobrina s konja, vzame še Zabavo iz sedla ter jo dá v roke knezu Vladimirju.

Vladimir obdaril z zlato blagajnico,
obdaril ga z obleko je pisano,
priklanja do same se zemljice.

Seveda prihiti še Dobrinova mati, ga v solzah vzame v bele roke in prične poljubovati sladkorne ustnice. Končalo se je pa, kot sploh vsak dogodek na knežjem dvoru, z veliko gostijo.

Bilo bi čudno, če bi tak junak, kot je bil Dobrina Nikitič, ne našel sebi primerne žene in ostal celo življenje „kavalir“. Zabave ni maral, ker je v svoji skromnosti sodil, da je zanj previsoka, ne dolgo potem je pa sklenil popolno mesaljanso, ker je on, „bojarski sin“, vzel za ženo hčer starega kmeta Mikule Seljaninoviča. To se je zgodilo tako-le:

Ko je Ilija Muromec prvič prijahal na knežji dvor v Kijevu, ga je knez Vladimir sprejel z veliko častjo in imenoval za prvega svojega junaka. Aleša Popovič mu je raditega nevoščljiv, pograbi za kovani nož ter ga zažene v Ilijo, toda Ilija vjame leteči nož ter ga brez besede zasadi v mizo. Nato se oglasi Dobrina: „Ti si zdaj naš prvi junak v Kijevu in mi vsi stavimo v tebe svoje nade. Daj,

pobratiti se z menoj in z mojim pobratinom Alešo! Ti boš naš starejši brat, jaz bom srednji brat, a Aleša bo naš mlajši brat.“

Aleša se pa oglasi: „Ali si pri razumu, o Dobrina? Ti sam si iz boljarskega rodu, jaz pa iz starega popovskega; njegovega rodu in imena pa nikdo ne pozna in nikdo ne ve, kaj ga je prineslo sem.“

Pri mizi je navzoč tudi junak Samson Samojlovič, ki se oglasi vmes: „Nikar se ne jezi na Alešo, ti naš prvi junak Ilija Muromec! On je iz popovskega rodu in je vedno enak, naj bo trezen ali pijan, prepirati in kregati se zna bolje kot vsi drugi.“

„Ali te ni sram?“ odvrne spet Aleša. „Doslej si bil ti prvi junak, a zdaj? Komu si se pridružil in koga si priznal za večjega od sebe? Vaškega prihajača!“

Samson se obrne nato k Dobrini ter ga prosi, naj jim na gosli zapoje o starem kmečkem junaku Mikuli Seljaninoviču, da ne bo Aleša več zaničeval kmetov. Ko je Dobrina končal svojo pesem, oglasi se stari Bermata: „A jaz sem slišal, da je imel Mikula tri hčere, vse velike junakinje.“ „Seveda,“ se vtakne zopet vmes razdraženi Aleša, „na dekleta si pa pozabil. Pojdi in daj za mašo iz hvaležnosti, da je Mikula že umrl, kajti, če bi bil še živ, bi te za tvojo pamet nagradil s svojo palico. Starejša hči Vesilica se je omožila s Stavrom Sodinovičem in živi zdaj ž njim v Črnigovu, leži na peči in je kolače. Ona je še vsacega znala za nos voditi in celo kneza Vladimirja je pripravila, da je zanjo norel. Njeni dve sestri sta pa še neomoženi. Obe sta drzni junakinji in poljubeta po razdolju čistem polju. Dajta, osedlajta, ti in tvoj pobratim Ilija, dobre konje in jahajta na polje, ter kličita. Morda priključeta katero izmed junakinj, a kdor jo premaga v boju, njegova bo postala žena.“

Ilija odvrne:

Ženiti se starcu — po mladosti ni,
obabiti z babo — po radosti ni.
Ne bom bil se jaz z rodom z Mikulinim:
Ljubi mati ga siva zemljica.
Če imel bi slučajno se srečati
z junakinjo drzno na čistih poljih,
jo izbil bom iz sedla na zemljico.
Če poprosi, pustim jo med živimi,
če ne prosí, življenje odvezam ji.
A ne daj mi Bog bití se z babami,
daj junakov me silnih srečati,
proti meni mogočnih nasprotnikov!
In tako naj zgodi se, kot pošlje gospod:
Ali silo drug družemu skusiva,
ali s križi mej sabo se pobrativa.

Toda Aleša ga še ne preneha dražiti, se nasmehe ter govori: „Če Mikula zadene na svojega brata kmeta, kacega Gurčevca Orehovca, poskusi

nad njim svojo silo, če pa zadene na silnega junaka, se skuša najbrže ž njim pobratiti.“

Nato poseže vmes Nikita:

Oj, ti drzni Alešenjka Popovič mlad!
Ljubo vsakemu junaku je silnemu
po čistem polju jezdití, poljakovati,
z nasprotnikom s silo se merití,
a z nevernikom za našo sveto Rus
zastavljati bujno glavico,
na braníku stati življenje vse
za vdove, sirote, za revne ljudi.
Toda ni čast za junaka in hvala ni
na svoje veselje mladeniško
prelivati nedolžno človeško kri,
osirotiti junaku družinico,
mlade otroke in mlado ženico.
A kmet pa Mikula Seljaninovič
za junaško slavo se ne briga nič:
vse življenje po polju za soho gre,
s kraja v kraj orje zemljo — mamico,
prideluje kruha za vso sveto Rus —
in za nas s teboj, silne junake vse,
a v potu obraza vso težo zemlje
nosi krmilec, na kmečkih ramenih,
največjim junakom on raven je.

Ko je nato Dobrina povedal že znano bilino o Svetogoru in o Mikuli, ki je imel v vreči težo zemlje, se odzove Bermata: „Jaz sem pa slišal, da Svetogor še ni umrl, ampak da živi še na Svetih gorah, s katerih ne sme nikdar doli.“ Nato svetuje Aleša Vladimirju, naj pošlje Ilijo na Svete gore pogledat, če Svetogor tam še živi ali ne. Ilija Muromec gre takoj na ta pohod, s seboj pa vzame še Dobrino Nikitiča. Aleša jima svetuje, naj gresta pred odhodom še k popu in naznanita poroke, da ne bo potem zamude, če se vrneti s hčerama Mikule Seljaninoviča.

Ni vzhajalo solnce nad mestom Kijevom in reka Dnjeper ni izstopala iz bregov in se razlivala čez polja, ampak stari in mladi so hiteli iz mesta gledat junaško odpravo: v polju sta se pripravljala na pot dva mogočna ruska junaka, Ilija Muromec in Dobrina Nikitič, ki jima ni podobnih niti na suhem niti na morju.

Ko prideta na loge Levamdove, se najpred pobratimita med seboj in poljubita trikrat pozlačeni križ. Nato gresta dalje. Tako jahata čez visoke gore in čez globoke vode in čez goste gozde, dan in drugi in tretji, a ne srečata nikogar. Slednjič zadeneta na svežo sled konjskih kopit in Ilija reče Dobrini: „Tu je moral neki junak jahati. Pojdi ti po sledi za njim, a jaz pojdem sam naravnost na Svete gore, a v Kijevu se spet vidiva.“

Dobrina sam jaha spet tri dni po sledu za junakom, a kako se začudi, ko zagleda tretji dan junaka, ki sedi na konju v ženski obleki! Toda on gre vseeno nad njega ter udari od zadaj s svojo

težko palico po glavi junakinjo, toda ona se ne ustavi in ne pogleda nazaj. Dobrina se temu začudi, zajaše k hrastu, ki je stal na polju, objem širok, ter ga udari s svojo palico. Hrast se takoj prekolje od vrha do tal in razleti na drobne trske. „Zdaj vidim,“ reče Dobrina sam sebi, „da imam še precejšnjo moč, samo pogumen sem premalo.“ Torej se vrne nazaj k junakinji, jo dojde in spet trešči z vso močjo s svojo palico po glavi. Junakinja se ne zgane in ne obstane. Dobrina gre še enkrat k hrastu, ki je bil dva objema širok, ter ga udari s palico. Tudi ta hrast se takoj razleti na kosce. Iz tega se Dobrina spet prepriča, da ima moč, samo poguma, si misli, je še premalo. Potem se vrne v tretjič v sledi za junakinjo, in ko jo dojde, jo lopne z vso močjo s svojo palico od zadaj po glavi. Zdaj se devica obrne, pogleda na junaka in reče: „Sem mislila, da komarji pikajo, a tepejo ruski junaki.“ Potem potegne Dobrinuško za žolte kodre s konja, ga vtakne v svoj usnjati meh, priveže k sedlu in jaše dalje.

Toda med potjo se začne konj pritoževati, češ, da ima že device dovolj nositi, ki nikakor ni lahka, a zdaj mu je naložila še junaka, ki ji je s silo

raven, a poguma ima dvakrat toliko. Nastasja Mikulična, druga hči Mikule Seljaninoviča — to je bila namreč omenjena junakinja — posluša konja, potegne junaka iz usnjatega meha in reče sama sebi: „Če je junak star, mu glavo odrežem, a če je mlad, ga vzamem v plen. Če mi bo prišla ljubezen, ga vzamem za moža, a če mi ne dopade, ga zmečkam v dlani in naredim iz njega ovseni močnik.“

Ko pogleda na mladega Dobrinuško, se ji takoj dopade, ter ga pozdravi: „Zdravstvuj, dušica, mladenjki Dobrinuška!“ Dobrina jo začuden vpraša: „Po čem pa poznaš mladega Dobrinuško? Jaz tebe ne poznam in te še nisem videl!“ Nastasja odgovori: „V Kijevu sem te videla, ko sem tam bila. Jaz sem hči Mikule Seljaninoviča, mlada Nastasja Mikulična in sem pojahala v čisto polje iskat si nasprotnika. Če me vzameš za ženo in storiš z mano veliko obljubo, te izpustim živega; če me pa ne vzameš, te zmečkam v dlani in naredim iz tebe ovseni močnik.“

Tako se sreča in zakon pričela za oba in s tem se i moja starinuška konča.

(Dalje.)

Dragotin Kette.

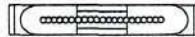
Zložil Tonej Jelenič.

Zakaj iz dne in iz noči v obraz
strme velike sfingine oči?
Iz njih blesti tema in diha mraz,
le smrtna solza medlo v njih gori.

Ta smrtna solza, ta skrivnostna luč!
Gori in sveti vedno iz temé. —
Odpiraš vrata k Bogu — kje je ključ? —
Kako skrivnostno sfinga váte zré.

Ob blesku smrtne solze — ah tedaj
pred Njega hočeš, ki je večni Bog.
Odpró se vrata, in zasveti raj,

Izgine sfinga — vera se rodi.
Pred Njega kloneš — Bog, tvoj mili Bog!
Resnice žarki ti lijó v oči . . .

Pridi . . .

Zložil Vek. Remec.

Pridi, sreča, dušo mi prevzemi
z nadami blestečimi,
kakor mati bolno dete me objemi
z rokami ljubečimi! . . .

V žalosti zaupna misel nate
se me je dotaknila,
da se mi je vanjo kakor v zvezde zlate
duša vsa zamaknila . . .

Biline.

Spisal L. Lenard.

(Dalje.)

Ni treba omenjati, da se je Dobrina raje odločil za drugo. Tako sta se torej koj na mestu zaročila in šla skupaj v Kijev k poroki. Najprej je šel še Dobrina k rodni svoji materi, bil pred njo s čelom, ter jo prosil dovoljenja. Potem so pa naredili veliko ženitovanje, samo „mlajšega bratca“ Alešenjke Popoviča ni povabil.

Iz zakonskega življenja Dobrine Nikitiča imamo samo eno epizodo — njegov spor z Alešo Popovičem.

V stolnem mestu Kijevu je bila, kakor po navadi, velika gostija. Ko so bili že gostje „napol siti in napol pijani“, se prično hvaliti, s čimer se je kdo imel. Kdor je razumen, se hvali z očetom in materjo, kdor je neumen — z zlato blagajnico, a Dobrina se hvali s svojo ženo. Nad to hvalo se vsi junaki nasmehnejo in pogledajo drug drugega: A nato:

Priletel jasen sokol ni s toplega gnezdeca,
bela sova ni prhnila s toplega gnezdeca.
Sam dviga se batjuška Vladimir knez
s svojega mesta velicega, s knežjega:
„Oj, vi moji bojarji in knezi vi;
in vi ruski mogočni junaki vsi!
Vsi vi dobri mladeniči hvalite se;
a jaz vas pa se knez s čem pohvalim naj?
Tam po čistih poljanah, daleč, daleč stran,
leta nad njimi Neveža, črni vran,
in mi piše Neveža in mi grozi,
in kliče, izziva nasprotnika,
proti sebi v dvoboju bojvnika.
Koga pošljem naj z divjim Nevežo na boj,
ravno merjena pota očičati,
na krepkih stati čuvajnicah,
za mene, za kneza Vladimirja,
in kneginjo mojo Apraksijo,
za sirote, za vdove, nesrečne žené?“

Kakor po navadi, se na take besede vsi junaki potulijo in poskrijejo drug za drugega, samo Ilija Muromec se oglasi in reče, da bi on sicer šel, toda sam nima sreče. Dvanajst let je nekoč v zasedi na njega čakal, toda Neveža se mu ni prikazal pred oči. Naj poskusi torej zdaj Dobrina svojo srečo v boju z Nevežo in gre čakati v krepko utrdbo in očičati ravna pota:

Slavnemu v ponos bo Kijevu
in v obrambo našega gradu.

Tako so naložili Dobrini težko službo. Vljudni junak se ne izgovarja, zahvaliti za težko nalogo se

pa tudi ne more, izpije torej molče svojo čašo vina in gre klaveren domov k svoji materi.

Kot se priklanja zemlji bela brezica,
razgrinja do zemlje zelene lističke,
tako priklanja sin se rodni mamiči.

„Gosudarinja ti moja, rodna mamica,
prečastna vdova Afimja Aleksandrovna!
Zakaj rodila mene si nesrečneža,
zakaj na svet si dela mene reveža?
Rodila bi me, rodna mamica,
kot majhen, bel, okrogel kamenček,
zavila bi me v tenko, belo platence,
v globoko sinje nesla bi morje,
spustila v sinje me morje na samo dno —
in ležal tam od veka bi na vek,
na mene bi ne veli bujni veterci,
ne pele bi o meni dobre dušice.
Ne jahal, jaz Dobrina, bi na sveto Rus,
ne bi moril nikdar nedolžnih dušic jaz,
očetov, mater ne prelival vročih solz,
nesrečnih vdov ne delal mladih žen,
sirot ne delal otročičkov majčkenih!
Zdaj moram jahati celo v čisto polje,
z Nevežo, črnim vranom bojevati še
in ravne očičati cestice
in stati na krepkih utrdbicah.“

Mati odgovori jako ljubeznivo, da ona ni vedela, kako bo prišlo. Če bi to vedela, bi mu dala silo Svetogora, usodo Ilije Muromca, drznost Aleše Popoviča, mladeniško gibčnost Mihajla Potika, nastop Čurilo Plenkoviča, žitje-bitje, premoženje in bogastvo Duke Stepanoviča, krasoto pa svetlega solnčeca Vladimirja. Pa je že bilo tako namenjeno, da se je rodil pod nesrečno zvezdo in ga je Gospod obdaril edino le z razumom.

Dobrina jo prosi, naj se vsaj poslovi ž njim za vedno. Nato se opravi in oboroži tako kot prvič, ko se je odpravljal na Saracensko goro, ter hoče odjahati z dvorišča. Na svojo mlado ženo je čisto pozabil. Šele mati se je spomni ter jo prične klicati:

„Oj, nevestica ti naša ljubljena,
ti mlada Nastašuška Mikulična!
Zakaj sedi ti gori v zlati izbici?
Ne vidiš nad saboj nezgodice?
Zakriva, glej, se naše krasno solnčece,
za temne gozde, za visoke hribčke,
Dobrina jaše z dvora zdaj širokega.
Priteci hitro doli na široki dvor
in vprašaj z lepo ga besedico,
če daleč jaše, kam mu pot drži?
Če kmalu nase čakati veli?
Naj kmalu gledamo za njim iz okenca?“

Na te besede priteče takoj na dvorišče mlada žena, oblečena v „belo tkanino brez pasa, obuta v tanke nogovice brez čreveljčkov“ ter vpraša moža, kakor ji je nasvetovala tašča.

Dobrina ji odgovori: „Pričakujte me tri leta, in če se dotlej ne vrnem, še druga tri leta, a če me še dotlej ne bo, misli, da sem ubit, in stori kar hočeš. Lahko ostaneš vdova ali se pa drugič omožiš s komur hočeš, s knezom, bojarjem, junakom, trgovskim gostom, ali pa s prostim kmetom, samo ne vzemi babjega zabavljača Aleše Popoviča, kajti, ta je moj pobratim, in to je toliko, kakor brat.

Komaj je to izpregovoril, že jima je zginil izpred oči. Jahal ni po poti in skozi vrata, ampak mahnil jo je kar čez ozidje mesta, skakal z gore na goro in z griča na grič, se spuščal čez reke in jezera, a razdolje čisto polje mu je kar bežalo pod konjem, kjer se je pa s kopitom konja dotaknil zemlje, tam je prikupil globok vrelec.

Medtem sta sedeli stara mati z mlado ženo, kakor da bi skupaj plavali dve srčeci ali skupaj leteli dve labudinji, ves čas skupaj, plakali in se oblivali s solzami ter pričakovali, da se vrne Dobrina. Dan je bežal za dnevom, kakor da bi dež pršel, in teden je prihajal za tednom, kakor da bi rastle trava, a leto je hitelo za letom, kakor da bi hitel sokol pod nebom, a Dobrine ni s čistega polja. Tako je preteklo že šest let.

Kar jima prinese Alešenjka Leontjevič žalostno sporočilo, da leži Dobrina ubit v čistem polju, glavo ima v sehitavem grmu, a noge mu leže v kovil-travi, roke, noge so mu razmetane, bujna glava mu je zlomljena, jasne oči so mu izkljuvali krokarji, a med žoltimi kodri mu raste svilnata trava in cveto nebeško-modri cvetovi. Stara mati prične plakati, a pri mladi ženi se jamejo oglašati snubci. Celo sam knez Vladimir in njegova žena Apraksija jo pričneta nagovarjati, naj vzame drznega Alešo Popoviča! Toda Nastasja je zvesta spominu svojega moža. Knezu Vladimirju dá v zahvalo za njegovo snubitev platneno srajco in kneginji Apraksiji drugo platneno srajco, a Aleši samemu podari, da bi lažje nesel svoj koš, še kaljeno strelo. Potem jim pa reče:

„Izpolnila sem moževo obljubo in čakala šest let, a zdaj hočem izpolniti še svojo žensko obljubo in čakati družih šest let, če pa čez dvanajst let še ne bo moža nazaj s čistega polja, se bom še vedno lahko omožila.“

Toda moža ni bilo še čez družih šest let nazaj in tedaj se je zopet oglasil Aleša z ravno isto žalostno novico. Tu prične Nastasja omahovati: „Izpolnila sem obljubo moževu in svojo, a njega še ni; gotovo je Dobrinuška Nikitič res že mrtev.“ Ter obljubi roko Aleši Popoviču.

Pred poroko so tri dni neprenehoma pili in jeli Preden bi imeli iti k poroki, se je vsedla stara mati Afimija pod okno in bridko plakala:

„A, že od tega preteklo je dvanajst let,
zatonilo kar naše je solnce,
zahaja zdaj mlada že lunica.“

Kar pričinja iz daljave, s čistega polja:

Ne plasti snegu belega naletavali,
a po belem pa prašku po snežnem tem
ni priskakal iz dalje zajček bel —
iz polja prijaše in v diru drvi
dobri mladenič, zalesko detece;
na njem zverska obleka — ne pisana,
pod njim konj je kosmat, kot ljuta zver.
Ne jaše po poti, skozi vrata ne,
čez ozidje prihajal je utrjeno,
mimo stolpov prihajal nevogetnih.

Tako je prihajal „zalesko detece“ k materi Dobrinovi, sunil s škornjem v vrata, da so se razletela, pustil konja na dvorišču, sam pa šel k materi, se je poklonil po predpisih ter pričel pripovedovati, da je on pobratim Dobrine ter ji prinaša pozdrave od sina, ki se je odpravil še v Carigrad. — Mati mu reče, naj se nikar iz nje ne norčuje, saj je vendar že povedal drugi pobratim Dobrine, Aleša, da leži njen sin ubit v čistem polju, a njegova žena se ravno zdaj moži z Alešo, a sam knez Vladimir je prišel v svate. Tujec ji odgovori, da če je tako, naj mu pa prinese iz kleti njegove gosli, na katerih je sam igral; dalje naj mu prinese obleko ruskih narodnih trubadurov: na noge čevlje iz zelenega safjana, na pleča kožuh iz soboljevine, na glavo kapo „pušisto, ušisto, zavešisto“ (napihnjeno, ušesasto, vehasto), v roke štiri-deset pudov težko hrastovo palico, „da bi nas na svatovščini ne razžalili.“

Mati odgovori, da če bi njen sin še živel, bi mu tega ne dala, a ker ga ni več, nima sama kaj početi s to ropotijo ter mu jo rada da. „Vaščan zalesko detece“ se preobleče in gre na svatbo. Vratarji in strežaji ga niso hoteli pustiti v dvorano, a on je vzel svojo hrastovo palico ter jih tako naklestil, da so se razleteli na vse strani; a sam je šel na gostijo. Ko je vstopil v dvorano, so se spet zbrali potolčeni vrtarji in strežaji ter pričeli knezu Vladimirju tožiti, kako jih je nepoklicani berač namlatil. Vladimir stopi k nevabljenemu svatu ter ga vpraša, s kakšno pravico je naklestil njegove ljudi? Toda tujec noče slišati tega vprašanja, ampak vpraša on od svoje strani, kje je njegovo beraško mesto. Knez je medtem menda že pozabil na krivico, storjeno njegovi družini ter mu je odgovoril, da njegovo mesto je v zidanem zapečku za pečjo.

Berač godec res sede v zapeček, ubere strune in prične tako igrati, da je vse umolknilo in so pričeli

gostje med seboj šepetati: To ne more biti popoten godec, ampak biti mora kakšen mogočen sveteruski junak, a nevesta je zdihnila: „Tako je igral moj prejšnji mož, mladi Dobrinuška.“

Prvi se zave knez Vladimir in reče godcu, naj v nagrado za svojo igro zleze s peči, in se vsede k mizi, kjer so mu tri mesta na izbiro: prvo poleg mene, drugo meni nasproti, tretje pa, kjer sam hočeš.

Godec se posluži tretje pravice in sede naravnost nasproti nevesti, nato pa prosi kneza, naj mu dovoli naliti čašo vina ter je podati komur hoče. Knez mu dovoli, in tuji godec nalije čašo, spusti v njo svoj poročni prstan ter jo ponudi nevesti. Nastaja Mikulina dvigne čaše k ustom in prične piti, a godec ji prigovarja:

„Češ, da bo sreča prišla — izpij jo do dna,
če ne izpiješ do dna — ne bo sreča prišla!“

Nevesta nagne čašo do dna, in v tem trenutku ji pade poročni prstan prvega moža v usta ter zakliče knezu Vladimirju: „Moj mož ni človek, ki sedi poleg mene, moj mož je ta, ki sedi meni nasproti!“ Potem pa prosi moža, naj ji odpusti, ker ni poslušala njegovega povelja in vzela Alešo Popoviča, toda dobili je niso z njenim privoljenjem in na pošten način, ampak s silo in zvijačo.

Dobrinuška odgovori, da se ženskemu razumu nič ne čudi, kajti znano je, da imajo ženske dolge lase, a kratko pamet. Toda čudi se svojemu pobratimu, da vzame živemu pobratimu ženo, a še bolj se čudi knezu Vladimirju in njegovi ženi Apraksiji, da sta mu vzela ženo in dala družemu, medtem, ko se je on za nju boril z Nevežo in očiščal pota in stal v zasedah.

Knez in kneginja sta kot okregana otroka osramočena gledala na tla, Aleša je pa pričel prositi Dobrino, naj mu odpusti, in Dobrina mu odvrne: „Naj ti to krivico Bog odpusti, toda druge krivice ti jaz ne morem odpustiti, namreč, da si se nalagal, da ležim ubit v čistem polju in si s tem osolzil mojo roditeljico matuško in ji razžalostil njeno belo lice. Težko je ona plakala po sinu, in te krivice ti ne morem odpustiti.“ Pri tem je pograbil z eno roko Alešo za žolte kodre, v drugo pa vzel svoje javorjeve gosli ter pričel mlatiti ž njimi Alešo po glavi, da „od trkanja ni bilo slišati stokanja.“ Slednjič se je usmilil Ilija Muromec, prijel Dobrino za roko ter ga prosil, naj preneha:

Izpusti pobratima iz belih rok,
prime z desno roko svojo mlado ženo,
na usta sladkorna poljubi jo,
v belokamene palače jo pelje nazaj:
zasvetila ni zlata zarjica,
niso razsule številne se zvezdice,
svetlo solncece ni zažarelo tako.

Alešenjka se je pa vsedel nazaj na konec klopi in začel premišljevati: Vsakdo na svetu se ženi, a vsakemu se ne posreči, kot se je posrečilo Dobrinuški:

Samo toliko Aleša oženjen je bil,
samo toliko Aleša je živel z ženo!

* * *

Privrženci zgodovinske teorije trdijo, da je Dobrina Nikitič zgodovinska ruska oseba, katero je preprosti narod po svoje obdelal in opisal. V resnici najdemo v staroruski zgodovini dva vplivna moža tega imena. Prvi je bil Dobrina, stric kijevskega kneza Vladimirja. Njegova sestra Mališa je bila žena kneza

DAR MESTA PETERBURGA SOKOLSKI OBČINI V PRAGI

Svetoslava, očeta Vladimirjevega. Ko je Svetoslav razdelil državo med svoje tri sinove, so prišli poslanci slovanskega Novgoroda v Kijev, prosit kneza Svetoslava, naj tudi njim da enega sina za kneza, da ne bodo neposredno podložni Kijevu. Letopisec pripoveduje, da jim je Svetoslav odgovoril, naj sami poprosijo, ako bo kdo hotel iti k njim za kneza. Toda imeli so smolo. Izmed dorastlih kneževičev ni hotel iti nobeden v daljni svobodoljubni in demokratični Novgorod za kneza. Poslanci so že nameravali brez njega iti domov, tu se ponudi stric in varuh mladega Vladimirja v imenu svojega varovanca, da

pojde k njim. Novgorodčanje sprejmejo ponudbo, in tako je prišel Vladimir z Dobrino v Novgorod.

Po tragični smrti očeta Svetoslava je zasedel kijevski prestol najstarejši sin Jaropolk. Tu se je odpravil Vladimir z novgorodskimi polki pod vodstvom Dobrine nad Kijev, premagal in ubil brata in postal sam knez kijevski.

Dobrina je hotel vzeti Jaropolku tudi ženo ter jo dati svojemu varovancu, toda Rogneda, ki je bila hči polockega kneza Rogvoloda, je odgovorila ponosno: „Ne hoču ja za robičiča“ (Ne maram suženjčka), s čimer je hotela povedati, da je Vladimirjeva Mališa, sestra Dobrine, sužnjega rodu. To je strašno razjezilo Dobrino.

Ko je Vladimir zavladal v Kijevu, je ostal Dobrina njegov namestnik v Novgorodu. Potem je spremljal Vladimirja pri njegovem pohodu na volžske Bolgare, ko je pa Vladimir sprejel krščansko vero, se je dal krstiti tudi Dobrina in se je po nekaterih virih mnogo trudil za vpeljanje krščanske vere v Novgorodu.

V resnici najdemo mnogo podobnih črt med zgodovinskim Dobrino in Dobrino ruske narodne pesmi. V obeh virih je Dobrina izobražen človek, bojarskega ali knežjega rodu. Včasih ga bilina imenuje celo Vladimirjevega sorodnika. Ženitev Vladimirjeva s hčerjo litevskega kralja spominja na Rognedo in njenega očeta Rogvoloda.

Dalje omenja staroruska letopis še enega Dobrino, nekega ojazanskega junaka, ki se je drugače imenoval tudi „Timon Zlati pas“. Morda sta se v pesmi zliła oba junaka v eno osebo.

Ruski učenjak Vsevolod Müller je primerjal Dobrino s svetim Jurjem in s Teodorom Tironskim ki sta se tudi po pripovedovanju ruske pobožne pesmi borila z zmaji, ter misli, da ta alegorija — boj z zmajem — pomeni boj zgodovinskega Dobrine s poganstvom, katero je premagal. V neki letopisi se je še celo ohranil pregovor: „Putjata je krstil z mečem, a Dobrina z ognjem.“ Toda ta letopis — jakimovska — ni zanesljiva. Tudi ime reke Pučaj (Počajna) bi spominjalo na pokrščenje Rusije.

Stasov misli, da je Dobrina paralela Krišne, včlovečenja Višne, katero se opeva v Harivansi, Müller pa trdi, da sta Aleša in Dobrina prazzijska tipa v ruski obleki, ki pa ne odgovarjata Krišni, ampak Indri, in predstavljata solnce; obenem primerja tudi Dobrino z Odinom. Volmer primerja Dobrinino mater Amelfo z Memfido Pentefrijo. Po njem je pripovedka o boju Dobrine z zmajem vzeta iz legende o svetem Jurju, Jegorju in Teodorju, povest o njegovem boju s čarovnico je izposojena iz perzijske povesti: „Povest kneza Redra in kneginje Gjangare Samandalske“, ali iz kakšne druge podobne vzhodne bajke. Boj Dobrine z junakinjo primerjajo z Brunhildo. Halanski pa misli, da je ta povest izposojena iz kavkaške bajke: „O Manganu in Emegenji“. Podobno povest poznajo Turki, zapisal jo je tudi Lermontov na Kavkazu, o Ašik Keribu.

Torej se je tudi zanimivi tip junaka Dobrine v ruski narodni pesmi ustvaril pod najrazličnejšimi vplivi.

(Dalje.)

FRANC STERLÉ

STARI GRAD NA LOŠKEM

Biline.

Spisal L. Lenard.

(Dalje.)

Ilija Muromec.

Glavni ruski junak, tipični junak staroruski in predstavitelj ruskega naroda je Ilija Muromec. Največ bilin opeva Muromca, pri vseh važnejših dogodkih igra on svojo vlogo, slednjič se je ta mogočni svetoruski junak celo tako priljubil ruskemu narodu, da ga je postavil na oltar. Severnoruski romarji so prinesli njegovo slavo v Kijev, tu so ga obdali s svetniško častjo in iz Kijeva se je njegovo češčenje kot svetnika razširilo nazaj na ruski sever.

Iz življenja Ilije Muromca opeva bilina sledeče dogodke:

1. Njegova mladost, ozdravljenje in prvo kmečko delo.
2. Popotovanje v Kijev, med potjo osvobodi Črnigov, premaga Solovjeja in njegove hčere ter nastopi prvič na dvoru kneza Vladimira.
3. Njegovo srečanje s Svetogorom.
4. Boji Ilije Muromca z zunanjimi sovražniki: Židovinom, Idoliščem, Kalin-carjem, Tatarji in razbojniki.
5. Ilija Muromec na ladji Sokolu.
6. Njegov boj z lastnim sinom in rusko junakinjo.
7. Njegov prepir s knezom Vladimirjem.
8. Trije pojezdi Ilije Muromca.
9. Njegova smrt.

Poleg bilin imamo še mnogo povesti v prozi o Iliju Muromcu, ki so razširjene po vsej Rusiji in Sibiriji in so od Rusov prešle tudi k sosednjim narodom: Finom, Latišom, Čuvašom, Jakutom in opisujejo zlasti njegove boje z razbojniki-zmaji. Povesti ne vedo nič o zvezi Ilije s Kijevom in namesto kneza Vladimirja imenujejo samo nekega kralja brez imena. Novega ni v povestih drugega, kakor osvobojenje neke kraljčine iz oblasti zmaja.

O Iliju Muromcu so pisali učenjaki jako mnogo, a še doslej niso mogli razjasniti njegove postave. Nekateri trdijo, da je on poosebljenje ruskega naroda, drugi, da je bil to v začetku kakšna bajeslovna prikazen ali pa kakšno pogansko božanstvo, morda sorodno s staroruskim bogom Perunom, ki ga je potem narod prestavil na krščanska tla, tretji trdijo, da so povesti o Iliju Muromcu izposojene od sosednjih narodov, deloma od vzhoda, deloma pa od Grkov in Nemcev, spet drugi iščejo v njem zgodovinske ruske osebe, najbolj prav pa imajo gotovo oni, ki trdijo, da so sodelovali najrazličnejši vplivi, da so ustvarili tip tega junaka. Nemogoče je najti v njem kakšne določene zgodovinske osebe, z druge strani je pa zopet brezdvombeno, da je pozneje narod prenesel na njegovo postavo mnogo zgodovinskih črt, tako da ima na sebi sedaj gotovo več zgodovinskega kakor marsikatera zgodovinska oseba. Tudi mitoloških črt mu ni mogoče popolnoma odreči, dasiravno jih bo morda manj kot so jih nekateri hoteli najti. Marsikatera poteza v značaju ruskih junakov, ki se je prvotno smatrala za poosebljenje kakšne ruske lastnosti ali za mitološko reminiscenco, se je pri natančnejši preiskavi izkazala kot izposojena in samo predelana in prikrojena v ustih ruskega naroda.

Celo ime tega največjega ruskega junaka ni dognano. Bilina ga imenuje vedno „Ilija Muromec“ iz sela Karačarova pri mestu Muromu. Toda najstarejša pismena beležka o njem, ki prihaja še iz l. 1574., ga imenuje „Ilija Mureolanin“. Morda se je pozneje v ustih naroda prikrojilo ime junaka po znanem mestu Muromu.

Značaj Ilije je v vseh bilinah enak: Njegova telesna sila je strašna in nepremagljiva, značaj je miren in dobrodušen, ne ljubi preliivanja krvi, svoje junaške časti ne omadežuje nikdar, v besedah je vedno premišljen, v občevanju preprost in neprisiljen. Samo enkrat se razsrdi in razburi radi velike nehvaleznosti kneza Vladimirja in grozi razrušiti Kijev. Pozneje, ko je dobil svetniško čast, je postal tudi njegov značaj vedno bolj pobožen in v njegove biline je prišlo mnogo potez iz ruskih svetniških legend.

1. Ozdravljenje Ilije Muromca.

Največji junak ruske narodne pesmi, ki je postal pozneje takorekoč tip celega ruskega naroda, ni mogel imeti mladosti podobne navadnim ljudem ali pa tudi drugim kijevskim junakom. On je junak po božjem poklicu in ne po rojstvu in lastni volji. Bilina opisuje njegov poklic za junaštvo takole:

Pod mestom Murom je živel v veliki vasi Karačarovo, kmet Ivan Timofejevič z ženo Efrozino Jakovljevo. Njuno najljubše dete Ilija Muromec je bil hrom od mladosti in je do tridesetega leta nepremično sedel na peči, tako da si je jamo izdolbel pod seboj in molil k Bogu!

Ko je zvedel, da se je prikazal v črnigovski okolici razbojnik Solovjej, je pričel o njem izpraševati stariše, a ti so mu odgovorili, da to njega nič ne briga, saj tako ne more s peči, da bi šel nad razbojnika. Toda razbojnik mu le ni šel iz glave, celo v sanjah je nanj mislil, podnevi je bil pa celo tako raztresen, da ni mogel več moliti.

Medtem so prišli vroči poletni dnevi in približal se je čas košnje. Oče in mati sta šla nekega dne z vso družino na delo, samo Ilija je ostal doma na peči. Kar prideta mimo hiše dva popotna berača ter ga prosita, naj jima prinese vode. Ilija odgovori, da mu to pač ni mogoče, ker je hrom na rokah in na nogah. Berača odvrneta, naj vseeno poskusi. Ilija uboga, gane levo nogo in noga se premakne, gane desno nogo in noga se premakne, nato skoči novi junak na nogi, odpre široka vrata, spusti berača v hram, sam pa vzame posodo, ki je držala poldrugo vedro — manjših staroruski junaki sploh ne poznajo — teče v globoko klet, natoči močnega piva ter ga prinese beračema. Gosta odpijeta, potem pa ponudita še Iliji, ki se ne da prositi, ampak izpije vse v enem dušku.

Iliji razgorelo se je srcece,
razpotilo njegovo se belo telo.
A berača popotna ga vprašata:
„Kaj občutiš zdaj v sebi, Ilija naš?“
Bije s čelom Ilija beračem v pozdrav:
„Čutim zdravje zdaj v sebi veliko zares.“

Nato rečeta berača, naj prinese še enkrat piva. Ilija vzame še večjo posodo kot poprej, teče v še bolj globoko klet in natoči še bolj močnega piva kot prvokrat. Pili so spet kot prvokrat, Ilija je vse, kar je ostalo beračema, izpraznil v enem dušku in nato je občutil v sebi še tako moč, da je trdil: „Če bi bil steber od zemlje do neba in če bi bil kakšen obroč v tem stebru, prijel bi za ta obroč in zasuknil zemljo.“

To se je zdelo celo beračema nekoliko preveč, torej sta sklenila odvzeti spet nekaj te sile, kajti drugače bi zemlja Ilije celo ne mogla več držati. Velita mu torej, naj gre še enkrat po pivo, kar Ilija tudi rad stori, samo da vzame še večjo posodo. Tudi zdaj mora on izpiti ostanke po beračih, toda posledice so drugačne. Ko ga namreč berača vprašata, koliko sile čuti sedaj v sebi, odvrne, da za polovico manj, kot poprej. To bo ravno prav za ruskega junaka, mislita si berača, ter mu rečeta:

„Ti Ilija postal boš mogočen junak,
tebi v boju ni smrt napisana;
za krščansko ti vero junaško stoj
in bojuj se in bij se z neverno močjo,
z junaki mogočnimi, silnimi
in s predrzno vsako junakinjo,
samo ne pojdi se tepsti, boriti ne
z mogočnim junakom, Svetogor na ime:

njegovo moč celo zemlja še komaj drži;
ne bojuj se še z rodom Mikulinim:
kajti ljubi ga zemlja mamica;
ne pojdi še nad Volgo Vseslaviča:
če te s silo ne zmora, pa z zvitostjo.
A zdaj poišči si konja junaškega,
konja dobrega, tebi primernege:
pojdi vun na razdolge, čisto polje,
ko začuješ rezgetati tam žrebčeka,
vprašaj kmeta, kaj hoče za žrebčeka.
Če zahteva zanj petsto rubljev celo,
ti mu plačaj kar petsto rubljev zanj.
Nato k jaslim ga daj za tri mesece,
z belo jaro pšenico pa krmi ga,
a pojji ga z bistro studenčnico.
Ko pretečejo pa trije meseci,
po vrtu ga vodi tri noči,
in v rosi ga koplji jutra tri.“

Potem naj ga osedla in jaha na njem v čisto polje. Dobri konj ga bo nesel na sveto Rus in k silnim svetoruskim junakom, kjer bo Ilija proslavil svoje ime po vsej sveti Rusi.

Tu zgineta berača, Ilija pa gre na polje k starišem, ki so čistili polje in trebili iz njega hrastove šture. Ko je Ilija prišel na polje, so ravno vsi počivali in spali. Ilija vzame medtem sekuro v roke, ter prične trebiti šture ter jih metati v vodo, tako da je vse polje očistil. V treh urah je storil Ilija več, kot vsi drugi v treh dneh.

Ko so se zbudili, so se jako začudili, videč, da je vse delo že dovršeno. Ilija jim pove, kako je ozdravel. Nato pa vrže sekuro proč in gre iskat konja, ga izuri, kot sta mu velela berača, osedla in odjaše na sveto Rus.

Treba se je bilo še preskrbeti z orožjem. Toda vsak meč se mu je zdrobil v rokah. Vzel je torej tri kose jekla, vsakega po tri funte, naredil iz njega tri pušice ter jih zakalil v osrčje zemlje, vzel še lok in dolgomerno kopje, seveda tudi ni pozabil težke palice, ter zasedel konja. Pred odhodom prosi še stariše blagoslova:

Tako ne priklanja se k zemlji sivi hrast,
po zemlji ne razstiljajo se listečki —
tako priklanja se sin pred batjuško
in ga prosi še blagoslova na pot,
blagoslova na veke trajajočega:
„Oj mili moj rodni batjuška!
Daj svoj blagoslov na junaško pot
kajti grem v slavni stolni Kijev grad
Vladimirju služiti knezu našemu,
bojevat za vero resnično se,
za vero krščansko in sveto Rus.“

Oče mu odgovori:

„Oj ti solncece moje, rodno detece!
Na dobra jaz dela te blagoslovim,
na hudobna pa dela blagoslova ni.
Ko pojdeš po poti, po cestic,
ne misli hudo o Tatarinu,
ne ubij v čistem polju kristjana nikar.“

Potem se je priklonil očetu do tal in šel za reko Oko k Mikoli Zaručevskemu, bil pri službi božji, podaril svečo za 25 rubljev in storil veliko obljubo, da hoče iti naravnost v Kijev in ne bo med potjo nategnil loka, ne naložil strele, ne okrvavel kopja ali palice.

Za spomin je še vzel seboj pest domače zemlje in vrgel skorjo rženega kruha v reko Oko ter ji zaklical:

„Zdaj z Bogom, mamica, reka Oká,
ki pojila, krmila si Ilija Muromca!“

Ljudje so še videli, kako je Ilija zasedel konja, a v tem trenutku jim je že zginil izpred oči.

2. Ilija Muromec in Solovjej razbojnik. Prvi junaški čin Muromca je bil njegov boj z razbojnikom Solovjejem.

Iz svoje rodne vasi Karačarovo je jahal veliki svetoruski junak čez Murom in Črnigov v Kijev. Ko je konj naredil prvi skok, je zadel ob zemljo „na pol poti od Muroma“ in na mestu, kjer se je konjsko kopito dotaknilo zemlje, je privrel iz tal hladen vrelec. Ilijuša poseka hrast in postavi stolp, a na stolp vreže:

Junak svetoruski tu jahal je kmečki sin,
Ilija Muromec, z očeta Ivanovič.

In še zdaj, pravi bilina, teče ta vrelec in stoji ta steber a ponoči prihaja k njemu zver medved pit in nabrat si junaške sile.

Drugi skok konja je prenesel Ilijo čez mesto Murom, a s tretjim skokom je stal že pred Črnigovom. Pod Črnigovom je stalo vse črno vojniov, trije careviči so namreč oblegali mesto s strašno silo, vsak je imel pod sabo štirideset tisoč mož. Ilija ne ve, kaj storiti. Rad bi pomagal mestu, a boji se prelomiti prisega, da na poti ne bo nategnil loka in okrvavel palice in kopja. Izruje torej iz zemlje debel hrast s kamenjem in korenjem in prične ž njim mlatiti sovražnike ter jih teptati s svojim konjem. Kjer udari, naredi se ulica, kamor mahne, naredi se trg. Tako se prebija do treh carevičev, ter jih nagovori: Kaj naj z vami storim, moji careviči? — Ali naj vas vzamem v plen, ali naj vam snamem bujne glave? V plen vas ne morem vzeti, ker vas nimam kam dati, nahajam se namreč na poti. Če vam pa vzamem bujne glave, uničim carsko seme.

„Razhodite po svojih se ordah toréj,
po ordah svojéh in po mestih svojéh
naredite, raznesite to slavo povsod,
naša sveta da Rus zapuščena ni,
da na matuški sveti so Rusi še
mogočni in silni junaki doma.“

Nato gre Ilija v mesto Črnigov in jaše naravnost pred cerkev božjo.

(Dalje.)

Želja.

Zložil Anton Medved.

O da se moja smrt
in moj pogreb in moj pokop
takrat ne prigode,
ko na polje in vrt,
doline in goré
ob cvetu cvet pripenja
pomlad — celo na grob!

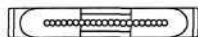
Ni svet tako mi ljub,
bogat strupenega medu.
Po njem ne bo mi žal.
Dovolj je čelu gub
in srcu ran zadal,
nikdar ni zadoščenja,
nikdar ni dal miru.

A ti, prirode hram,
mogočnolep, skrivnostnoblaj,
miru si v dušo lil,
ko sem potr in sam
k nebesom roke vil,
ko sem s solzami stopil
čez tvoj zeleni prag.

Besede nisi del
in leka dal nikoli mi
a neki dih sladak
vso dušo je prevzel
odpodil s čela mrak
in kot nebeški balzam
pohladil boli mi.

Spet bil sem tvoj otrok,
priroda, mati moja ti.
Kaj želel bi si več!
En sam pogled globok,
objem en sam ljubeč
pomiri plaho dete
brez glasnih besedi.

Le pridi, bela smrt,
in moj pogreb in moj pokop,
samo — pomladi ne!
Naj sneg mrtvaški prt
na rakev mi natke,
vihar naj suho listje
nastelje mi na grob!

Biline.

Spisal dr. L. Lenard.

(Dalje.)

Na svojem daljnem popotovanju je zadel Ilija Muromec tudi še na staroruskega junaka Svetogora, od katerega je podedoval „junaško silico“.

Poleg te že navedene biline imamo o Svetogoru še dve drugi bilini.

Prva pripoveduje, kako se je srečal z junaškim kmetom Mikulo Seljaninovičem, druga pa, kako se je oženil.

Bilina o Svetogoru in o Mikuli Seljaninoviču pripoveduje:

Na okroglih goráh, na Svetih goráh,
velikan je junak Svetogor sedel,
nikdar jahal ni on na sveto Rus:
ni nosila ga mati, siva zemlja.
Nekoč je junaku na misel prišlo,
da osedlal bi konja junaškega,
pojahal na pot, na stezico.
Zatrepetalo je mlado srcece,
zaigrala po žilicah silica,
tako se po njem prelivala;
toda strašno mu je od te silice,
strašno kot od bremena težkega:
junak nima s kom s silo se meriti.
In metal kovano je palico
čez oblak, ki je plaval čez nebosklon,
na bele ujemal jo roke spet:
— „Če bi najti jaz mogel težišče zemlje,
pritrđil bi k nebu železen obroč,
obesel verigo železno vanj,
potegnul nebo k zemlji materi,
prevrgel bi zemljo od spodaj navzgor,
pomešal zemljo z nebeskimi!“ —

Tu zagleda Svetogor po polju teči „dobra molodca“, ki ima vrečo na rami, ter požene konja, da bi ga došel. Toda kolikor bolj podi konja, toliko bolj se mladenič oddaljuje od njega, ko pa ustavi konja in jaha počasi, ustavi se tudi mladenič ter ga počaka, dokler ne prideta skupaj. Svetogor ga vpraša, kako je to, da ga ni mogel dohiteti, ko je podil konja, a ko je pričel jahati počasi, sta bila kmalu skupaj?

Mladenič vrže, ko prideta skupaj, vrečo z rame in Svetogor ga še vpraša, kaj je v tej vreči. Neznanec mu odgovori:

— „Oj ti slavni naš velikan-junak!
Poskusi vzeti moje breme to,
na svoja pleča orjaška ti,
in steči ž njim po razdolju na čisto polje.“

Svetogor res stopi s konja ter se približa vreči, da bi jo dvignil, prime jo z dvema prstoma, a se ne gane, prime s celo roko, a vse zaman, vreče ne premakne, prime z obema rokama, še vse zaman. Nato zbere vse svoje sile, pritisne se s prsmi k vreči, da bi jo dvignil, a se vdere do kolena v zemljo, po belem licu pa

„ne solze — teče kri.“

Svetogor vpraša:

— „Nisem dvigal take teže, kar živim!
Imam sile veliko, a nad silo je to.
Kaj v vreči je tvoji naloženo?
Kdo si ti, pogumni, dobri junak,
kako kličejo te in čigav si sin?“ —

Neznanec mu odvrne:

— „V moji mali, naramni je vrečici,
naložena cela teža zemlje,
a jaz sem — Mikula Seljaninovič.“ —

Tretja bilina o Svetogoru pripoveduje, kako se je oženil.

Svetogor je vprašal Mikulo Seljaninoviča, kako bi zvedel svojo usodo. Mikula mu odgovori, naj gre s tem vprašanjem na daljni sever k nekemu vsevednemu kovaču. Svetogor ga res uboga in se odpravi k dotičnemu kovaču, ki mu razodene, da mu je sojena ženitev z nekim dekletom, ki živi v primorskem cesarstvu že trideset let na gnojišču.

Svetogor odjaše tje in ko najde dekle bolno in z ranami pokrito na gnojišču, položi k njej 500 rubljev ter jo silno udari z mečem na grud in odide. Dekle se vzbudi, kraste, ki so jo pokrivala, odpadejo, bolnica se spremeni v slovečo krasotico. Svetogor zasliši o njeni krasoti, pride jo obiskat ter se ž njo oženi. Po ženitvi zagleda brazgotino na njeni grudi, razume takoj celo stvar in spozna, da usodi ni mogoče oditi.

Kritična analiza teh treh epizodov iz življenja Svetogora je odkrila sledeče:

1. Motiv o dviganju vrečice je razprostranjen tudi v narodni pesmi drugih narodov in v povestih o drugih junakih: Aniki, Kolivanu, Volgi, Samsonu. Med južnimi Slovani ima Svetogor paralelko v Kraljeviču Marku; podoben dogodek se pripoveduje na Kavkazu o nartu Soslanu. V bilinah o Potoku odgovarja vrečici kamen, ki se spet strinja s srednje-

veško povestjo o Aleksandru Makedonskem, kateremu so dali prebivalci rajske dežele v davek kamenček; ta kamenček, katerega ni mogoče niti izmeriti, niti premakniti, pomeni v simbolični razlagi hebrejskega modrijana oko = nevoščljivost. Med severnimi narodi imamo podobno povest o boju Tora z velikanom.

2. Druga povest o neverni ženi je najbrže vzhodnega rodu. Podobna povest se najde v perzijskem zborniku Tuti-Nameh, v pravljicah 1001 noči in v indijanskih budiških pravljicah.

3. Povest o grobu Svetogorovem je precej slična zgodbi Mojzesa in Arona, ki je hebrejske domovine. Podobne povesti pa se najdejo tudi še pri Malorusih, Kašubih, Mažarih, Ciganih, Lahih in v starem Egiptu.

4. Povest o ženitvi Svetogora, ki je znana samo iz ene biline, se opira na srednjeveške pripovedke o tem, da „človek ne uide svoji usodi.“ — Tako v „Rimskih Dejanjih“, ki so bila v XVII. stoletju prevedena na ruski jezik. Ježa k severnemu „vedežu — kovaču“ spominja na neko epizodo iz „Kalevale“. Ženitev z deklico, ki je ležala na gnojišču, najdemo spet v staroruski pravljici o careviču Torgisu.

Vkljub temu, da se je k objasnjenju bilin o Svetogoru zbralo toliko tvarine iz vseh narodov, je vendar njegova postava še zelo nejasna in kritikom se še ni posrečilo najti njegovega prototipa. Wollner primerja Svetogora s Krištofom, ki je nesel Kristusa čez vodo; z večjo verjetnostjo trdi Ždanov, da je Svetogor biblični Samson; Veselovskij je pa protivena mnenja, da je iz Svetogora mnogo potez prešlo v biline o Samsonu, drugje pa spet namigne, da je morda vir bilin o Svetogoru povest o Aleksandru, kjer se pripoveduje, da je Aleksander zadel na velikanskega moža, ki je ležal na visoki gori, 1000 sežnjev dolgosti in 200 širokosti. Halanskij misli, da so na biline o Svetogoru morda vplivale kavkaške pravljice o junakih in o nartih in pokazuje na sorodstvo osetinskega Mukkari s Svetogorom.

Po Müllerju je ime „Svetogor“ čisto rusko in prihaja od „Svete gore“, kjer se je junak navadno držal. Po njem je Svetogor poosebljenje oblakov, ki pokrivajo gore. Tako je predstavljal on v začetku samo neko mogočno, zemlji sovražno prirodno moč, pozneje se je pa, pod vplivom svetopisemskega Samsona, vedno bolj spreminjal in v mnogih potezah zлил s Samsonom. A Veselovskij je spet dokazal, da ima Svetogor skupne poteze z „vojakom Aniko“, junakom neke umetne epične pesmi, ki je odvisna od grško-bizantinske poeme o Deginesu. Na teh podlagah je Petrov zblizal Svetogora z „Jegorjem Hrabrim“. Tudi Wollner vidi v Svetogoru dve besedi: „Sveti Jegor“ in potemtakem bi nastalo ime „Svetogor“ na krščanski podlagi. Müller trdi sicer, da med „Svetogorjem“ in

„svetim Jegorjem“ ni nobene notranje vezi, toda v bilinah se večkrat najde naslov: Jegor Svetogor. Potemtakem se je v bilinah o Svetogoru pomešala cela vrsta oseb in povesti.

Zanimivo je še mnenje Hilferdinga.

Ko je on zbiral biline v olonecki guberniji, zapel mu je tudi eden najboljših pevcev bilin, slepi Ivan Feponov bilino o napadu Batuhana na Kijev:

A po grehu se menda zgodilo je,
da junakov teh v Kijevu bilo ni!
Svetopolk junak na Svetih gorah,
in mladi Dobrinuška na čistih poljih,
in Aleška Popovič v bogomolnih deželah,
in Samson in Ilja na sinje morje.

Medtem ko vsi drugi pevci pojejo „Svetogor“ junak. Hilferding je mislil, da se je Ivan Feponov zmotil in ga je prosil, naj še enkrat zapoje, toda on je odločno trdil, da se poje „Svetopolk, junak na Svetih gorah“.

Začetkom se je temu čudil, pozneje je pa začel o tem premišljevat in je prišel do mnenja, da leži v tem globokejši vzrok: „Svetogor je edini junak, ki je ruskim junakom tovariš, toda ni Rus, ki ni nikdar jahal na Sveto Rus, h kateremu, obratno, ruski junaki jezdijo na poklon, kot k starejšemu in silnejšemu; pomislimo, da živi na Svetih gorah, pomislimo, na kako skrivnostni način zgine s sveta, — vse te poteze dobe zmisel samo, če jih obrnemo na Svetopolka Velikomoravskega, tega najstarejšega predstavitelja slovanske sile, tega bajeslovnega junaka, ki se še v povesti Kozme Praškega skriva na „Svete gore“ in tam konča s skrivnostno smrtjo.

GROF FERDINAND ZEPPELIN

Mikula Seljaninovič.

Drugi junak predkijevske dobe je Mikula Seljaninovič. O njem vemo skoraj da še manj kot o Svetogoru, ker se nam ni o njem ohranila niti ena celotna bilina, ampak samo posamezne epizode v srečanjih z drugimi junaki najstarejše dobe, Svetogorom, Volgo Svetoslavjanovičem itd., toda vse tako nejasno in rapsodično, da ne izvemo iz njih skoraj ničesar o domovini in življenju samega Mikula Seljaninoviča.

1. Navedel sem že epizodo o njegovem srečanju s Svetogorom, ki bi po neki verziji imelo pomeniti smrt poslednjega. Svetogor namreč ni bil v stanu vzdigniti teže zemlje in se je pogrezal sam vedno globlje v „mater sivo zemljo“, dokler ni izginil in na zemlji je ostal sam njegov zmagovalec in naslednik Mikula Seljaninovič.

2. Druga epizoda iz življenja Mikula Seljaninoviča je njegovo srečanje z Volgo Svetoslavjevičem, ki se tu imenuje Vseslavjevič.

V stolnem gradu to je bilo, v Kijevu, mlad rodil se je Volgá Vseslavjevič. In odraščal je Volgá Vseslavjevič, in naučil raznih se je umnosti. S ščuko ribo hodil v sinjih je morjáh, in s sokolom ptico letal pod oblak, s sivim volkom tulil v čistih je poljih. Ribice so skrile se v globok tolmun, ptičice zletele vse so za oblak, vse zveri poskrile so se v temni gozd. In odraščal je, Volgá Vseslavjevič, hrabro zbirati pričel družinico, sebi si podobnih vseh na las in glas, v govoru, v držanju in v obnašanju in po vsem postopanju mladeniškem, trideset manj enega mladeničev, trideseti med njimi bil je Volgá. Ker nehali so možje iz dveh gradov, iz Gúrčeva in slavnega Orehovca, davek plačevati v stolni Kijev grad, mladi se Volgá Vseslavjevič, odpravil s hrabro je družinico, v te gradove se po davek je podal, vzeli pa s seboj so mlade žrebčke, samo mlade vzeli, temno barvane. Na dobre konje sedejo, odjahajo, prihajajo v razdolje in v čisto polje, na čistem polju oratarja tam zaslišijo! Na polju orje, žvižga sebi, oratar, a oratarju škriplje soha, prst drobi, med kamenjem pa lemež reže mu brazdó. Junaki jahajo naprej do oratarja, od jutra do večera jahajo ves dan, oratarja pa ne morejo dojahati. Na polju orje, žvižga sebi oratar, a oratarju škriplje soha, prst drobi, kamenje pa lemeža režeta. Za oratarjem jahajo že drugi dan, že drugi dan od jutra vedno do noči, ne morejo pa oratarja dojahati. Na polju orje, žvižga sebi oratar, a oratarju škriplje soha, prst drobi, kamenje pa lemeža režeta. Za oratarjem jahajo že tretji dan, tretji dan k poldnevu jahajo, — se le zdaj oratarja dojahajo. Orje v polju oratar s pripognjeno glavo, in na svojo zre kobilico, s kraja v kraj on meče brazdice; iz zemlje korenje ruje hrastovo, v brazde pa veliko kamenje vali, kodri oratarju le se zibljejo

in kot biseri po plečih padajo. Bledožolta njega je kobilica, v svilnate goži uprežena, rep se ji razteza doli do zemljé, griva se v kolenu ji vrti. Hrastovo ima pa soho oratar, lemeža na nji iz čistega srebra, a lopata je iz rdečega zlata. Govori Volgá besede te: „— Bog pomози tebi oratar! Da bi srečno delal, kmetoval. brazde s kraja v kraj razmetoval!“ Govori oratar besede te: „— Kaj pa čem, Volgá Vseslavjevič! Treba z božjo pomočjo kmetovati, brazde s kraja v kraj razmetovati. Ali daleč jahaš, kam te pelje pot, s hrabro tvojo vred družinico?“ Govori Volgá besede te: „— Grem iz grada Kijeva tje v mesti dve v slavni Gurčevci in pa v Orehovci: Davka kmetje dajati ne marajo.“ —

Oratar, ki ni bil nihče drug, kot Mikula Seljaninovič sam, mu pové, da so mužiki v Orehovcu in v Gurčevcu sami razbojniki, kot se je nedavno imel priliko prepričati. Pred tremi dnevi si je namreč tam kupil tri mehe soli, v vsakem mehu je bilo sto pudov ter naložil na svojo bledežolto kobilico. V Orehovcu so ga pa mužiki napadli ter začeli zahtevati denarja. On jim je pričel deliti denar, kar ga je imel s seboj, a kolikor bolj je delil, toliko bolj so bili nadležni, da mu je slednjič zmanjkalo vsega. Nato je pa vzel v roke svojo bojno palico ter pričel po njih udrihati,

da, kdor stojé je stal, sede sedi, kdor je sede sedel, leže leži — jih položil, razbojnikov sem do tisoča.

Volgá Vseslavjevič ga prične nato prositi, da bi šel z njimi. Mikula se res odloči vstopiti v njihovo družbo, sname „svilnate goži s sohe“, obrne bledežolto kobilico, se vsede nanjo in zasedejo dobre konje in odjašejo.

Med potjo se pa še spomni Mikula, da je pustil soho v brazdi in ga zaskrbi, da ne bi prišel kak mužik ter jo potegnil iz zemlje ali vzel lemeža ter potem Mikula ne bi mogel več kmetovati. Torej prosi Volgo, naj pošlje svojo družino ter vzame soho iz brazde, ter jo vrže za rakitin grm. Volgá pošlje res svojo družino po soho, toda nihče je ne more potegniti iz brazde. Najprej je poslal tri, potem deset junakov, slednjič vso svojo družino, „trideset junakov brez enega“, a vse zaman. Nihče ne more sohe potegniti iz zemlje. Nato se prične Mikula norčevati iz družine, da ni nič vredna, gre sam nazaj, prime soho za držalo, jo potegne iz zemlje in zažene v zrak, da zleti pod oblak in pade na drugi strani za rakitin grm ter se pogrezne do držaja v zemljo. Potem se vrne

k Volgi in leta mu predloži, da bi se skušala v jahanju. Toda, ko se spustita v dir, zaostane Volgin konj kmalu daleč zadaj za Mikulino kobilico. Volgá mu maha s klobukom in kriči, naj ga počaka, in ko ga spet dojde, prične ogledovati kobilico ter se ji čudi in reče: „Če bi bil to konj, bi dal zanj petsto rubljev.“ Toda Mikula mu odvrne: „Ali si neumen! Kobilico, to sem vzel še kot žrebe od matere in dal zanj petsto rubljev. Če bi bil pa to konj, bi se pa sploh ne mogel plačati.“

Sele zdaj pride Volgi Vseslavjeviču na misel vprašati svojega tovariša, kdo da je in kako mu je ime. Šaljivi Mikula mu odgovori šele po ovinkih:

„— Mladi ti Volgá Vseslavjevič!
Kadar rži nakosim, jo v kozolce zložim,
v kozolce zložim, s poljá domov dobim,
s polja dobim, doma omlatim,
kruha nadrobim, piva nagotovim,
piva nagotovim, goste pogostim,
prično mi gostje piti in prično mi jesti
in pričnejo mene vsi hvaliti:
Zdrav bodi naš Mikula Seljaninovič.“

Tako so jahali „dobri molodci“ dalje pod Gurčevce in Orehovec,

„in prihajajo na tepež, na veliki boj.“

Možje iz Grahovca in Orehovca so jih namreč pričakovali pri potoku pod vasjo, čez potok so pa naredili most. Toda Volgá je bil pameten in je slutil zvijačo, torej je poslal svojo družino, devetindvajset, naprej čez most na mužike. Ko so bili sredi mosta, se je most, ki je bil nalašč tako narejen, pod njimi udrl in vsi so pljusknili v vodo. Toda za njimi sta stala Volgá in Mikula, skočila na svojih dobrih konjih čez reko in udarila na mužike ter jih pričela mlatiti:

„— Imate zdaj za neumnosti!“
Otroci kolnejo se in zaklinjajo:
„Preklet naj trikrat bode vsakdo nas,
kdor še enkrat molodcem takim se upré,
spusti se z vama v tepež in v velik boj!“ —
Hodili so okrog nju, ogledovali;
in med seboj se tak pogovarjali:
„— Glej, tale je, otroci, do tretjega dné bil,
do tretjega dné bil in nas je vse pobil!“ —
Zbrali so se otroci, izgovarjali,
molodcem nizko, nizko se poklanjali;
„— To vi ste torej, krepki molodci!
sprejmite ves naš davek še neplačani.“ —
Vzel Volgá davek je še neplačani,
z Mikulo sta nato vrnila se domov,
vrnila se domov sta v stolni Kijev grad.
To stara pesem je, kako je bilo kdaj.

Mikula Seljaninovič sam je bil brez sinov, tudi njegova žena se nikjer ne omeni, pač pa njegove tri hčere, ki so bile vse velike junakinje in so hodile junačevat po čistem polju, kjer so marsikakega junaka ugnale v kozji rog. Slednjič pa tudi njim ni

odšel zakonski jarem, kajti junak, ki je v boju premagal katero izmed Mikulinih hčerâ, jo je smel potem vzeti za ženo. Starejša Vasilisa se je tako omožila z drugače malo znanim junakom Stavrom, mlajša Nataša pa z mladim godcem in pevcem Vladimirjevega dvora, Dobrino Nikitičem. Po bilinah soditi, se junaki, ki so na ta način prišli do boljših svojih polovic, niso mogli posebno veseliti svoje sreče. Žene namreč niso kazale nobenega posebnega veselja do domačih opravil, ampak so le rajše junačevale, ali pa ležale doma za pečjo, polegtega so imele svoje može, dasiravno so bile od njih v čistem polju premagane, močno pod opanko. Toda o Mikulinih hčerah več pri junakih njihovih možeh, ker z Mikulo samim niso biline o njegovih hčerah v nobeni posebni zvezi.

Iz teh treh epizod je težko razložiti postavo junaka Mikule Seljaninoviča. Celó njegovo ime ni popolnoma dognano. Nekatere biline imajo namesto Mikula celo Vikula. Toda v olonecki guberniji, kjer so se našle biline o Mikuli, prehaja večkrat „m“ v „v“. Manj dognan je njegov priimek. V bilinah se najde: „Seljaninovič“, „Seljanovič“, „Seljanov“, „Sejateljevič“, „Seljaginov“ in „Seljaginovič“. Po mnenju Vsevoloda Müllerja bi bilo najbolj pravilno „Seljaginovič“. Lahko se je namreč manj znano ime „Seljaginovič“ izpremenilo v ustih naroda v bolj znano „Seljaninovič“, toda težje je razumeti, kako bi se iz bolj znanega „Seljaninovič“, prikrojilo manj znano: „Seljaginovič“. Oblika: Seljaginov in Seljaginovič bi prihajala iz stare besede „seljga“, ki se je še v XIV. veku rabila v ruskem jeziku in je pomenila njivo, poraščeno s travo in lesom. V olonecki guberniji je še sedaj v rabi beseda seljga. Seljgo orati je jako težavno, ker se neprenehoma zadeva na kamenje in na korenje drevja in grmovja — in v resnici je iz biline razvidno, da Mikula ni oral njive, ampak seljgo, ker je neprenehoma izoraval korenine.

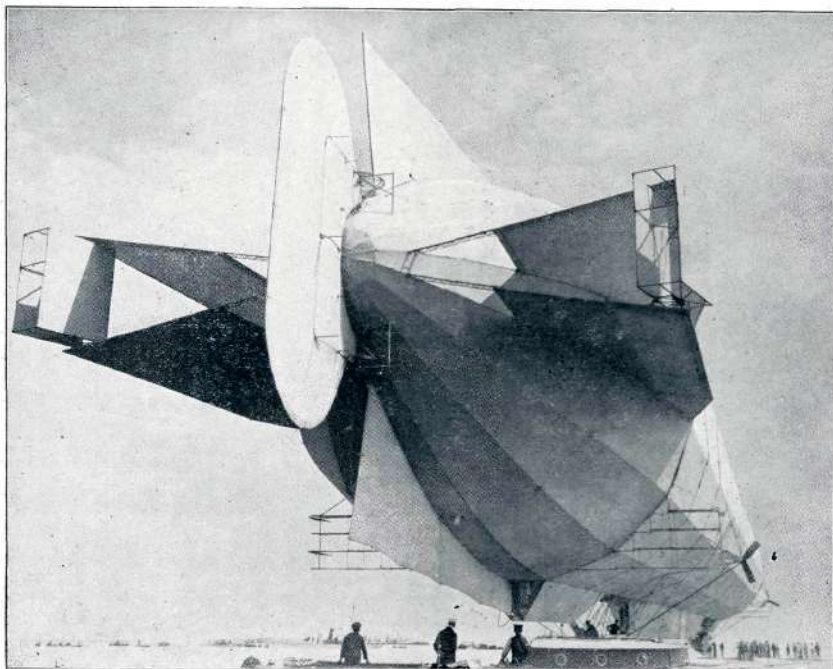
Bilina o Mikuli Seljaninoviču ali Seljaginoviču je nastala na skrajnem severu, iz juga je prišlo v njo samo nekaj potez. Za severno domovino govori:

1. To, da so biline o Mikuli znane izključno samo v olonecki guberniji. Nikjer drugje, kjer so se tudi našle biline, ni znan junak Mikula Seljaninovič.
2. Način oranja, kot se tu opisuje, odgovarja popolnoma načinu, po katerem se orje v severnih gubernijah moskovski, novgorodski in olonecki.
3. Rabi se soha, a ne plug, seje se rž, a ne pšenica.
4. Mikula je šel s konjem po sol, kar spominja na staro novgorodsko življenje. Orehovec je staro ime za sedanji Šliselburg, kamor so nekdanji Novgorodčani hodili kupovat sol.
5. Spominja na novgorodske „Volhe“. Dalje ime Seljaginovič od „seljga“ kaže na severni izvor.

6. Mikula je v neki bilini prišel, obenem z Volgo, ki ima tu novgorodsko otečestvo „Ruslajevič“, v dotiko s pristinim novgorodskim junakom Sadkom.

Dasiravno spada Mikula Seljaninovič k najstarejšim junakom ruskega eposa, je vendar bilina v obliki, kot je prišla do nas, primeroma dosti mlada. Nekoliko moremo določiti starost po izrazu „srebrni groši“, za katere je Mikula kupoval sol. V začetku XV. stoletja so se namreč v Novgorodu pričeli rabiti tuji denarji, „artigi“, „lobki“ in litevski „groši“. Torej bilina o Mikulu v sedanji obliki ni starejša od XV. stoletja.

ZEPPELINOV ZRAKOPLOV PRED ZADNJIM VZLETOM

Kako naj si razložimo postavo junaka Mikule Seljaninoviča?

Po Müllerju je on posebljenje poljedelstva, ki se odlikuje ne z množino, ampak s kakovostjo sile. Svetogor, posebljenje divjega, nestalnega, kočujočega življenja mora propasti, ko nastopi na zemlji poljedelstvo. Bilina o Mikuli Seljaninoviču bi torej simbolično izražala izpremembo, ki je nastala na zemlji, ko je človeštvo opustilo kočujoče življenje ter se poprijelo poljedelstva. Mikula bi bil torej prvotno nekako bog poljedelstva.

Na nekem drugem mestu pa misli Müller, da je bil Mikula prvotno posebljenje nebeškega ognja, groma in bliska, ki reže oblake, kakor soha reže zemljo in razganja hudourne oblake, posebljene v Svetogoru. Njegova kobila pa, katere ni mogoče do-

gnati, bi predstavljala gromonosen oblak. Ime Mikula je vzeto od svetega Nikolaja, pod katerim svetnikom se je skrivalo staroslovansko božanstvo groma in bliska. V tem oziru je ruski Mikula Seljaninovič podoben nemškemu bogu groma „Toru“, ki je bil tudi pokrovitelj poljedelstva.

Porfirjev misli, da se pod postavo Mikule Seljaninoviča skriva tip kristjana-oratarja, podoben bajeslovnemu češkemu kmetu Premislju. Njegova strašna sila, njegova družba s Svetogorjem in mnoge druge črte kažejo, da je njegov tip, kakor tudi tip Svetogora, nastal pod vplivom postave kakšnega orjaškega

bitja, ki je bilo morda posebljenje zemlje ali boga, pokrovitelja zemljedelstva. Na to kaže zlasti tudi vrečica, v kateri se nahaja teža zemlje in ki ne more biti nič drugega, kakor simbol zemlje. Toda on sam že ne predstavlja več zemlje kot take, ampak idejo stalnega, zemljedelškega življenja.

Veselovskij misli, da prihaja ime Mikula od Nikolaja, toda ne od svetega Nikolaja, ampak od Nikolaja, nasprotnika Aleksandra Velikega pri olimpijskih igrah. Vrečica s težo zemlje bi po njem odgovarjala gordijskemu vozlu, katerega je presekal Aleksander in katerega je zavezal Gordias, tudi rodnom oratar. Dalje so morale po njem na bilino o Mikuli Seljaninoviču vplivati zahodnoevropske legende o carju oratarju. On primerja bilino o Mikuli Seljaninoviču in o Volgi

Svetoslavjeviču z zahodnoevropsko povestjo „potovanje Karla Velikega v Jeruzalem in v Carigrad“ in misli, da se pod Mikulo skriva bizantinski car Hugo.

Volgá Svetoslavič ali Volh Vseslavič.

O tem junaku imamo samo eno dolgo bilino, ki je sestavljena iz dveh popolnoma različnih delov: 1. njegovo rojstvo in mladost in 2. njegov pohod v Indijo. Poleg tega najdemo Volgo Svetoslaviča še v nekaterih drugih bilinah kot postransko osebo. Po tekstu Markova nam pripoveduje ta bilina o Volgi Svetoslaviču sledeče:

Svetoslavju je rodila njegova žena v Černigovu moško dete, mladega Volha Svetoslavjeviča.

Ko se rodil je, je kakor grom zagrmel. Spregovoril je Volga besede te:

„Oj rodna mi, mila mamica!
 Ne zavijaj v plenice me svilnate,
 ne odevaj me v pase pozlačene;
 obleci me raje, rodna mamica,
 obleci v junaško me suknjico,
 na glavo daj junaško čeladico,
 ne majhne, veliko, sto pudov težkó,
 položi mi rodna mamica,
 položi v desnico mi še težko palico,
 daj palico devetsto pudov težkó,
 a v levico mi daj, mamica, svilnat sčit
 in položi mi, mamica, k urnim nogam,
 položi mi kopje nabrušeno
 in daj mi še mamica črkesko sedelce,
 daj vse, kar junaku mogočnemu gre.
 Sem se rodil od bojarina, a nisem bojarski sin,
 sem rodil se od bojarina — silnejši od
 vseh bojarov,

kajti jaz sem Volga Svetoslavjevič.“
 Tu se je mamica rodna ustrašila.
 Je ostal pri nji Volga Svetoslavjevič,
 ostal pri nji še celih osem let;
 učila ga je sama rodna mamica,
 naučila ga je vsega svetega pisanja.
 In, glej, slavni je Volga Svetoslavjevič.
 postal je nad vsemi moder in zvit.
 In, glej, ta se Volga Svetoslavjevič,
 spremenil se prvič je v sivega volká,
 spremenil se drugič v vrana črnega,
 spremenil se tretjič v jasnega sokola,
 spremenil se spet v jelena zlatorogega,
 spremenil se je še v goloba sivega
 spremenil se dalje v malo mravljico.
 Spet se vrnil je k svoji rodni mamici,
 k nji se vrnil je Volga Svetoslavjevič
 in rekel rodni mamici besede te:
 „Ne slišiš, moja rodna mamica,
 kako o meni velika slava razlega se,
 aj velika to slavica, ne majhna res.“

Nato je pričel zbirati „veliko silo“, to je mnogoštevilno družino, iz treh dežel in iz treh mest in je nabral deset tisoč tovarišev. Turi in jeleni so se razšli po temnem gozdu in pripovedovali, da se je v slavnem gradu Črnigovu rodil mogočen vitez in slava o njem je zagrmela po celem svetu. „Velika slava“ je došla tudi do indijskega carja, ki se je pričel bati za svoj grad in velel pripraviti orožje in kaljene strele, da bi ne vzel gradu silni Volgá Svetoslavjevič.

V resnici je zbral Volgá svojo družino na pohod v Indijo. V temnem gozdu jih je ujela noč. Toda Volgá ni čisto nič v zadregi. Urno se spremeni v tura in jelena in prične loviti v gozdu kunice in sobolje. Z mesom je živel družino ter jo oblekel v kože kun in soboljev. Tako so prišli pred indijski grad. Družina se je ustrašila silne trdnjave, a ne tako Volgá Svetoslavič. Urno se spremeni v krokarja in pregleda celo trdnjavo, potem se spremeni v sokola in se vsede na okno carjeve spalnice in posluša, kar govori léta s svojo ženo Jeleno Aleksandrovno. Ko je iz tega

razgovora izvedel, kje ima indijski car shranjeno svoje orožje, se je hitro spremenil v jazbeca, prekopal pod zemljo jarek do orožja, pobral vse orožje ter ga zakopal v zemljo, deloma pa polomil in pohodil.

Ko so ljudje v gradu zagledali, da gre taka premoč nadnje, so zaprli grajska vrata, da bi nihče ne mogel notri. Toda Volgá se je takoj spet spremenil v jasnega sokola in zletel čez ozidje k svoji družini ter ji zapovedal, naj napadejo grad. Toda junakom ni bilo mogoče na ozidje, „komaj bi mravljica prelezla čez.“ Torej je spremenil Volgá sebe in svojo družino v mravlje in prelezel z njim ozidje gradu, potem jih pa spet spremenil v ljudi. Nato so junaki razvalili cel grad, prijeli carja za rumene kodre, pobili vse ljudi in pustili pri življenju samo 1000 najlepših devic. Volgá Svetoslavjevič se je nato oženil s samo mlado indijsko carico Jeleno Aleksandrovno, poženil je tudi celo svojo družino z indijskimi dekleti ter pričel vladati v bogati Indiji.

Tako se glasi bilina o Volgi Svetoslavjeviču, zapisana ob Belem morju. Iz olonecke gubernije imamo več varijant te biline, ki pripovedujejo nekatere dogodke še bolj obširno, toda v glavnem dejanju ni razlike.

Dalje imamo še bilino o Volgi in Mikulu Seljaninoviču, ki je znana samo v olonecki guberniji. Ta bilina, katero sem navedel že pri Mikulu, je bila prvotno gotovo samo del — epizoda iz biline o Volgi Svetoslaviču. Pozneje je stopila oseba Mikule tako v ospredje, da je popolnoma zaslonila Volgo in tako se je epizoda iztrgala iz celote in postala samostojna bilina, v kateri se še zdaj konec le rahlo, rahlo veže z začetkom.

O Volgi se spominja še v nekaterih drugih bilinah, zlasti v novgorodski bilini o Sadku, toda le bolj mimogrede in ne da bi se pripovedovalo o tem junaku kakšen nov dogodek.

Ime tretjega junaka ruske narodne junaške pesmi in njegov priimek (otečestvo) se ne glasi v vseh bilinah enako. Navadno se imenuje „Vulgá“, včasih pa tudi „Volh“, po svojem očetu se pa imenuje Vseslavjevič, Svetoslavjevič ali Ruslajevič. Ime Volgá prihaja ali od reke Volge — v tem slučaju bi bil naš junak poosebljenje reke Volge, kakor je drugi junak, Dunaj Ivanovič, poosebljenje reke Donave — še brže je pa ime Volgá zgodovinsko in prihaja od starodavnega kijevskega kneza „višnjega“ Olega, ki je kneževal pred Igorjem, starim očetom Vladimirja Velikega, in o katerem je znan drzen pohod na Carigrad. Morda je ravno bilina o pohodu Volge v Indijo bled zgodovinski odsev Olegovega pohoda v Carigrad, ki se je moral izvršiti okrog l. 914. po Kristusu. S tem starim Olegom se je morda v narodnem izročilu zlila postava Olega, sina viteškega Svetoslava, torej Sveto-

slavoviča, brata Vladimirja Velikega, katerega je Vladimir premagal ter mu vzel državo in življenje. Ime „Volh“ prihaja pa brezdvoma od Volhov, ki so bili v poganski Rusi malikovalski duhovniki, vedeži in čarovniki in so se znali spreminjati v razne živali, zlasti v volkove, s katerimi so potem tulili po gozdovih in poljanah — po veri poganskih Rusov. Torej sta izraženi v imenu tega junaka dve prvini narodne pesmi: mitologična in zgodovinska.

Očetovo ime ima gotovo zgodovinsko podlago in prihaja ali od viteškega Svetoslava, kijevskega kneza, očeta Olega in Vladimirja Velikega, ki je delal velikanske pohode na Carigrad in na Kaspij, ali od Vseslava, umnega kneza Potočkega, ali pa od novgorodskega Vasilija Ruslajeviča.

Po letopisih XVI. in XVII. stoletja se je imenoval Volh „sin Slovena“, vodnik prvih slovanskih naseljencev na prostorih sedanje Novgorodske zemlje, po njem se imenuje baje tudi reka Volhov, ki se je poprej imenovala Mutina. O njem govori letopis: „Bil je tudi vragoljub in ljut čarodej, spreminjal se je v strašno zver, krokodila, in zalegal v tej reki Volhu vodno pot in kdor se mu ni hotel pokloniti, tega je ali požrl, ali pa ubil in potopil.“ Profesor Ruslajev primerja tega Volha bilinskemu Volhu Vseslaviču ter pravi, da tvori ta postava prehod med bogovi in človekom v mitologiji narodov.

Ker prihaja beseda „Volhov“ iz čudske besede „volho“, moremo po zgodovinarju Kostomarovu iz nje sklepati na razmere prvotnih slovanskih naseljencev k Čudom in Finom.

Staroruski Volhovi odgovarjajo perzijskim in babilonskim magom. Najstarejšo beležko o ruskih Volhovih imamo iz l. 912., pod katero letnico se čita v najstarejšem ruskem (Nestorjevem) letopisu, da je nek Volho napovedal Olegu njegovo smrt. Pod letnico 1024 se pripoveduje, da je bila v suzdaljski zemlji lakota, Volhovi so pričeli pobijati stare ženske, ker so trdili, da so one krive hude letine in šele po posredovanju velikega kneza kijevskega, Jaroslava Modrega, se je storil konec pobijanju.

Pod letnico 1071 se spet pripoveduje o nekem Volhu v Kijevu, ki je pripovedoval, da bo „čez pet let Dneper nazaj tekkel in da bo takrat grška zemlja stala tam, kjer je zdaj ruska, ruska pa tam, kjer je zdaj grška.“ Med narodom so se našli „neveglasi“ (nevedneži), ki so ga poslušali in mu verjeli, toda drugi so mu odgovorili: „Bes se igra s teboj na pogubo.“ Dotični Volh je izginil neke noči brez sledu.

Dalje se pripoveduje o dveh Volhovih, ki sta se prikazala v rostovski zemlji za časa lakote in ščuvala narod proti ženskam, rekoč, da: „ta drži žito, a ta med, a ta ribe, a ta kože.“ Okoli nju se je zbrala

gruča ljudi, povsod ob Volgi in na Belozerju, ki so pobijali ženske. Jan, sin Višjatiča, novgorodski oblastnik, ju je skušal prijeti, a ni mogel, šele, ko so ju privrženci zapustili, ju je dobil v pest. Ravno tega leta, pravi letopis, se je prikazal Volh v Novgorodu, ki je obetal, da pojde peš čez reko Volhov in zmedel narod, toda Jan ga je dal ubiti.

V poznejših časih se najdejo večkrat vesti o Volhovih, zlasti v govorih cerkvenih predstojnikov se često svari narod pred njimi.

V bilinah o Volgi Svetoslavjeviču ali Volhu Vseslavjeviču sta se torej zlila dva elementa: mitologični in zgodovinski. Po Müllerju je bil Volga prvotno poosebljenje groma, kar sklepa iz tega, da se je pri njegovem rojstvu stresla zemlja, in iz njegovega neprestanega pretvarjanja — vednega spreminjanja gromonosnih oblakov pod vplivom vetra. Volner misli, da sta o Volgi in o Volhu bili prvotno dve različni pesmi, ki sta se šele pozneje zlili v eno. Veselovskij primerja, kot že rečeno, bilino o Volgi z „romanjem Karola“ in vidi v Volgi odmev Karola Velikega.

Bilina o Volgi Svetoslavjeviču je torej proizvod najrazličnejših vplivov in odmevov, v njej so se zlile stare praznoverske bajke z zgodovinskimi izročili severnega Novgoroda in južnega Kijeva in s tujo starofrancosko pesmijo.

Suhan ali **Suhmantij** in **Suhman Damantijevič**.

O njem imamo samo eno bilino, ki stoji le v čisto rahli zvezi z junaki kijevskega, Vladimirjevega kroga.

Kakor navadno staroruske junaške pesmi, začenja se tudi bilina o Suhmanu s pojedino na kijevskem dvoru, pri „milostljivem knezu Vladimirju“. Pri njem se je zbral „časten pir“ od celega sveta. Tu je bilo od sile knezov in bojarjev in mogočnih junakov zbranih. Na piru so napijali drug drugemu in jedli do sitega, kar se je dalo; razume se, da ko sede tako pri hrastovih mizah in pijejo iz kozarcev „po poldrugem vedru“, se jim razvežejo jeziki in se prično bahati.

Kdor je neumen, se bahá z mlado ženó,
razumen pa baha se z rodnim batjuškom,
razumen se baha še z rodno matjuško.

Vladimirju se prične čudno zdeti, da se njegovemu velikemu junaku Suhmantiju od dobre in obile kapljice še ni razvezal jezik, ter ga vpraša po vzroku njegovega molčanja.

Suhmantij se čuti vsled tega nagovora užaljenega in odgovori: Jaz se hočem tebi, „rdeče naše solnčece, knez Vladimir“, pohvaliti s tem, da ti bom prinesel s čistega polja neranjeno in neokrvavljeno labudinjo

živo v grad. — Vladimir mu reče, naj to hitro izvrši.

Takoj, ko se je „častni pir“ zaključil in so se gostje pričeli razhajati, vstane Suhmantij od mize, „bije s čelom in se klanja“ knezu Vladimirju in njegovi ženi Oprakseji Korolevični, sede na dobrega konja, vzame ostro sabljo in odjaha v čisto polje. Toda Suhmantij ne more najti labudov niti na čistem polju, niti na matjuški Počaj reki, raditega se ne mara vrniti nazaj v Kijev, ampak jaha naprej k reki Dnepru. Ko pride k reki, vidi, da je Dneper postal ves kalen in izstopil iz bregov, in reka Dneper spregovori k njemu s človeškim glasom: „Ne čudi se, dobri molodec Suhmantij Suhmantijevič, da sem se skalila in izstopila raz bregov. Za menoj, za matjuško reko Dneper stoji deset tisoč Tatarjev, ki stavijo po ves dan mostove, ponoči jih pa spet jaz poderem. Raditega sem se skalila in izstopila čez bregove.“

Ko Suhmantij Suhmantijevič to zasliši, jaha naprej ob reki do mesta, kjer so Tatarji stavili mostove, ter jih začne pobijati, teptati s konjem in rezati s sabljo.

V boju pa zadene Suhmantija v bok strela nekega poganskega Tatarja, da pade ves krvav s konja. Tu ga pa pograbi silna jeza, izruje iz zemlje velik hrast ter prične z njim tako klestiti Tatarje, da je vse potolkel in jih ni ostalo niti za semenje. Ko je bil boj končan, mu je ostal od celega hrasta samo še oklesek v rokah. Nato spet sede na konja in se vrne v Kijev.

Knez Vladimir ga takoj sprejme z vprašanjem, če mu prinaša s polja živo labudinjco? Junak odgovori, da je nima, potem pa pripoveduje vse, kar je videl in storil. Tu se pa Vladimir razsrdi, ker misli, da se Suhmantij samo baha, ter ga veli vreči v temnico, naj se tam hvali samemu sebi.

Čez nekaj časa pošlje knez Vladimir Dobrino Nihitiča gledat, kaj dela Suhmantij. Leta pové Dobrino še enkrat, kaj je storil, ter ga prosi, naj gre na polje k reki Dnepru pogledat. Dobrina gre res na dotični kraj in vidi vse, kot mu je pripovedoval Suhmantij. Celo hrastov oklesek je še našel na bojišču ob reki, ter ga vzel s seboj v dokaz. Vladimir da zvagati dotični oklesek ter vidi, da tehtta devetsto centov. Seveda je bil zdaj takoj prepričan o nedolžnosti Suhmantija ter ga veli poklicati iz ječe in ga hoče obdarovati s celim mestom in vasmí, ki leže okrog njega. Toda Suhmantij neče več na dvor, ampak jaha rajši v čisto polje, odpre svoje rane, da mu je tekla vroča kri kot bistra reka, dokler ni iztekla. Umiraje, reče še svojemu konju, naj ne ostane pri

NEKDANJI KRAKOVSKI RIBIČI OB LJUBLJANICI

truplu, ampak naj hiti, kamor hoče, po zelenih logih, naj je zeleno travo in pije studeno vodo iz matjuške Suhman reke. — — —

Nekateri vidijo v bilini o junaku Suhmantiju prehod od bilin najstarejše dobe k bilinam kijevskega cikla ter jo prištevajo k najstarejšim proizvodom narodne epopeje in vidijo v nji mitologične poteze, drugi pa spet trde, da je nastala šele pozneje, pod vplivom sentimentalnega umetnega slovstva.

Kolivan Ivanovič ali Ivan Kolivanovič.

O njem nimamo nobene celotne biline, ampak se samo imenuje včasih v zvezi z drugimi ruskimi junaki. Torej je o njem težko kaj določenega reči. V neki bilini se pripisuje Kolivanu, Samsonu in Muromljanu vloga, ki jo igra drugače Svetogor. Vsi trije so silni junaki, ki hočejo skupaj dvigniti zemljo iz njenih tečajev, ako bi mogli najti težišče zemlje. Tudi oni najdejo vrečo, v kateri je vsa teža zemlje, jo poskušajo dvigniti, ter se pri tem pogreznejo v zemljo. V neki bilini, zapisani v altajskem okraju, nastopa Kolivan skupaj z Muromcem, Samsonom, Dobrino Nikitičem in Alešo Popovičem, toda ne izvrši nič posebnega. Včasih se tudi Samsonu prideva priimek Kolivanovič.

Ime Kolivan je prišlo v rusko narodno pesem od severnih narodov, kjer je zelo razširjeno. V finskih narodnih povestih se imenujejo Kalevali Vejnemejnen, Leminkejnen, Kulervo i. dr. sinovi Kaleve (Kalevi poika) ali Kaleviči. Tudi glavni junak estonskih narodnih pripovedek se imenuje vedno sin Kaleve (Kalevi poeg). Ime Kaleva razlagajo iz finskega jezika „skalnat“, kar bi bilo potemtakem posebljenje skalnate finske prirode. Ruski priseljenci so slišali to

ime, ter naredili iz roditelja (Kalevan poika = otroci Kalevana imenovalnik imena junaka Kolivan ali Kolvivanovič. Rusi so si zapomnili samo ime Kolivan in pa to, da je bil velik in mogočen junak, družega,

kar se pripoveduje v finskih in estonskih pravljicah o sinovih Kolivana, niso obdržali. Tako je prišel finski junak v družbo ruskega Svetogora in Muromca.

(Dalje.)

Književnost.

Zbirka ljudskih iger. 7. in 8. snopič. Cena 1'60 K. Ljubljana, 1908. Založila „Katoliška Bukvarna“. Str. 328. — Zelo koristno misel je sprožila „Slovenska krščansko-socialna zveza“, ko je sklenila, da se začno izdajati ljudske igre za naše majhne društvene odre, ki se morejo povsod igrati brez posebnih priprav. „Katoliška Bukvarna“ nadaljuje to delo, in z ravnokar izišlim zvezkom imamo že osemindvajset iger v tej zbirki. Osnovna misel teh ljudskih iger je, da bodi dejanje zanimivo, npravstveno čisto, vzeto iz življenja, s krepko realistično, versko ali romantično vsebino. Zabavati mora, pa tudi vzgajati in blažiti. Moderni literati nič kaj ne upoštevajo takega slovstva, ker se jim zdi prenizko in premalo rafinirano. A ljudstvo ravno tako malo upošteva moderne literate, ki se mu zde čudaki, ker hodijo po čisto drugih, neravnih potih.

Naša izobraževalna društva, ki imajo svojo trdno načrtano kulturno-vzgojevalno nalogo, morajo izbirati to, kar je primerno za ljudstvo in za razmere, v katerih se vrše naše ljudske predstave. In nalašč zanje so izbrane tudi te igre. Nanovo izišla snopiča obsegata sledeče igre: „Sinovo maščevanje ali Spoštuj

očeta.“ Igrokaz v treh dejanjih. Spisal M. E. Leveque. Poslovenil J. J. — „Za letovišče!“ Burka enodejanka. Prosto po nemškem. — „Občinski tepček.“ Veseloigra v treh dejanjih. Priredil dr. J. K. — „Dve materi.“ Igrokaz s petjem v štirih dejanjih. Iz nemščine preložil L. S. — „Nežka z Bleda.“ Narodna igra v petih dejanjih. Nemški spisal Robert Weissenhofer. Priredil Fr. K. — „Najdena hči.“ Igra za ženske vloge v treh dejanjih. Prosto po nemškem J. Štrukelj.

Kakor so dosedanji snopiči hitro našli pot v naša izobraževalna društva, tako bodo te igre, ki so že pred natiskom našle odobravanje pri predstavah, dobro došle našim ljudskim odrom.

Dr. S.

Bled nekdanj in sedaj. Prijateljem „slovenskega raja“ spisal Francišek Kimovec. — 64 strani v 8°. — V Ljubljani, 1908. Založila jezerska cerkev. Natisnila Katoliška tiskarna. — Pod tem naslovom je poslal pisatelj v dežel knjižico, ki ima namen seznanjati domačine in tujce bolj in bolj z našim Bledom. Bled namreč ni le po Prešernovi pesmi „podoba raja“, ampak zlasti o poletnem času torišče velikanskega tujskega prometa, kjer si v prijetnem hladu in ob valčkih milega jezera podajajo roko zastopniki raznih narodnosti, zlasti premnogi na živcih utrujeni in počitka potrebni reprezentantje olikanih stanov. A Bled je tudi priljubljena božja pot našim vernim Slovincem, ki leto za letom radi romajo na otok „z valovami obdani“. Obojim prijateljem Bleda bi rada služila naša knjižica. Preprost čitatelj in izbirčen znanstvenik, oba jo bodeta čitala z enakim zanimanjem. Jako vabljivi so naslovi posamnih odstavkov. I. „Podoba raja“ nam podaja topografijo Bleda in okolice. II. „Pod krivo palico“ se opisuje zgodovina blejskega gospostva. III. Pod zaglavjem: „Jezerska Mati božja“ nam slika pisatelj zgodovino otoka in božje poti. IV. „Pod plaščem sv. Martina“ se pred nami razvije zgodovina župnije in župne cerkve. V. Pod naslovom: „Utile et dulce“ razpravlja pisatelj o Bledu kot letovišču in zdravilišču. V VI. oddelku: „Za slovo“ govori pisatelj resnobno besedo v spomin vsem onim, ki prihajajo in odhajajo z Bleda. Zadnji odstavek pa nam podaje

NOVA KATOLIŠKA TISKARNA

Biline.

Spisal dr. L. Lenard.

(Konec.)

Dustili smo „mogočnega svetoruskega junaka“, „starega kozaka“ Ilijo Muromca v Kijevu, na dvoru „svetlega solnčeca“ kneza Vladimira, da se pri čebrih vina in piva za hrastovo mizo okreпча od težav svojega popotovanja, ter si medtem ogledali nekatere druge junake, ki so ž njim v zvezi.

BOLGARSKI CAR FERDINAND I.

Vrnimo se zdaj nazaj k junaku, katerega si je ruski narod sam izbral za svojega tipičnega predstavitelja in za vzor pravega junaka, in si oglejmo nekatere njegove podvige.

O ozdravljenju Ilije, njegovem prvem popotovanju v Kijev, bojih med potjo in prihodu na Vladimirov dvor imamo mnogo inačic. Saj je to eden najpriljubljenejših predmetov ruske narodne pesmi. Toda mi se ne moremo pri njih muditi, dasiravno

ima vsaka kako posebnost in kako novo, zanimivo potezo.

Iz njegovega junaškega življenja omenimo zlasti sledeče čine:

Boj Ilije Muromca s svojim sinom Sokolnikom.

Ta pesem je zanimiva zlasti raditega, ker najdemo skoraj pri vseh arijskih narodih pripovedko o boju med očetom in sinom.

Po neki bilini, katero je zapisal Grigorjev v Andozerju ob Belem morju, se pripoveduje ta boj tako-le:

V Kijevu je živelo pri knezu Vladimiru še sedem junakov in sedem junakinj. Ataman je bil stari kozak Muromec, esaúl pa mladi Dobrina Nikitič. Tretji je bil Aleša Popovič, četrti Nikituška Romanovič, peti nek „trgovski gost“, šesti in sedmi pa „bojarska otroka“, Kostrjuk in Demrjuk.

Kar od batjuška, morja od sinjega
ki iz kamna je bilo, iz latirja,
predrznež nastopil je velik res,
četudi imel je le dvanajst let.

Toda že si je znal izbrati dobrega konja in ga imenitno osedlati in zajahati, seveda je moral imeti tudi 40 centov težko, okovano palico, dalje „burgominsko“ kopje in ostro sabljo.

Pred odhodom je k tako oboroženemu mladeniču prišla še njegova mati Fedosja Timofejevna, rekoč:

„Oj milo ti moje detece!
Pojahal zdaj bodeš v čisto polje;
v čistem polju tam srečal boš starčeka,
oj, starčeka, vsega že sivega;
ti ne bij se ž njim in ne rani ga,
pojdi s konja in nizko prikloni se.“

Tu je videla mati ga sedati,
a ni videla več ga jahati:
a ni dvigal na polju v vrtincih se prah,
še matjuška siva zemlja bolešno ječi,
še batjuška sinje morje se zviija v boleh.
Tako prihajal k trdnjavi je kijevski,
k sedmim borcem, sedmim drznežem, junakom
in k sedmim prebujnim junakinjam. [sedmim
On kriči s svojim gromkim glasom tako:
„Kje si ti, stari kozak, Ilja Muromec!
Daj vendar mi dvobojevnika,
da v čistem se polju udariva,
z mogočnimi pleči pomeriva,
junaška se srca razgrejeta,
mladeniška kri pa razmezi se“.

Muromec odgovori, da ima takega dvobojevnika, namreč Dobrino Nikitiča, ter ga odpošlje proti neznanemu izzivaču. Dobrina se oboroži dobro po junaško in odjaše na čisto polje, da se udarita s prislecem:

Pogledal na dolgovidno je platence:
Ker tam prijaše veliki predrzneš res,
meče palico kvišku gor pod oblak,
ne spušča palice na sivo zemljico,
vjame palico zopet z eno rokó.

Tu se Dobriniškin konj ustraši, ter jo potegne nazaj v Kijev, in Dobrina seveda tudi ž njim, ter pove tam zbranim ruskim junakom, da še ni videl, kar živi, take bede, da bi kdo tako palico metal pod oblake in jo spet vjemal z eno roko. Komaj je pa to povedal, je bil tuji vitez že spet pred gradom in izzival, kot prvič. Muromec pošlje spet enega svojih junakov, toda uspeh je bil isti.

Tretjič se odloči Muromec iti sam.

Tudi njemu se izpodtakne konj, ko zagleda tujega junaka, ter jo hoče potegniti nazaj. Toda Muromec ga zadrži.

Kot bi srečala dva rodna se brateca,
skupaj prijašeta in se pozdravčkata,
Začneta zaletavati se na dvanajst vrst.
Prvič zaletita na bojne se palice:
junaka drug drugega udarita,
si palice do držaja odlomita,
junaka drug drugega ne ranita.
Drugič zaletita na kopje burgominsko se:
junaka drug drugega udarita,
si kopje do držaja odlomita,
junaka drug drugega ne ranita.

Tretjič se pomerita na kopje z istim uspehom. Potem zlezeta pa s konj in gresta „na rokopašni boj.“ Tu je pa prijel tuji izzivač Ilijo za sive lase ter ga treščil ob sivo zemljo, skoči mu na belo grud in seže po svoji bulatni nož:

Hoče bele prsi razparati,
hoče srce za pečenko iztrgati.

Tu prične Ilija moliti k Spasitelju in k Bogorodici. Z nebeško pomočjo se sreča res preobrne in on prime predrzneža za „žolte kodre“ in ga dobi pod sebe, ter ga vpraša po njegovi domovini, očetu in materi.

Tujec noče povedati imena svojih starišev, ampak odgovarja edino le:

„Rodil sem se od sive zemljice,
od očeta pa, od kamenčka,
od kamenčka, od gorečega.“

Ilija ga že hoče zaklati, v tej sili se tujec toliko omehča, da pove:

„Očeta jaz nimam nobenega,
imam le mater Timofejvno.“

Ilija ga prime za „bele roke,“ dvigne s „sive zemlje,“ ter ga poljubi na „sladkorna usta“:

„Torej, ti si moje milo detece,
milo detece, otroče ljubljeno!
vsejano na čistem polju nekoč.
Odjaši nazaj k svoji materi,
prinesi poklon ji od Muromca.“

Mladenič se vrne domov, vzame ostro sabljo in odseka svoji materi glavo s pleč. Potem gre nazaj pod Kijev. Muromec je ravno sedel za hrastovo mizo pri „vinogradni pijači“ in „sladkorni jedi,“ ko pride njegov sin spet izzivat. Zdaj pa ni bil tako pohleven, ampak prijel je svojega sina takoj za „žolte kodre“ in ga treščil ob tla.

Tako se predrznežu slava glasi,
slava glasi, kot starina veli.

Nekoliko drugače, deloma natančneje, se nam pripoveduje isti dogodek v bilini, katero je zapisal isti Grigorjev v Pinežeskem kraju v Arhangeljski guberniji.

V mestu Latirju je živel stari kozak Ilija Muromec s svojo ženo Marijo Burdukovno, ter imel od nje sina. Ko je odhajal v čisto polje, je rekel ženi: „Če se mi rodi sin, položi mu na prsa križ, če hči, pa prstan.“ V čistem polju razvije Muromec svoj šator in izzivlje junake. Nastopi njegov sin, mladi Sokolnik, bojujeta se, kakor opisuje poprejšnja pesem, slednjič ga spozna Muromec po znaku sv. križa na prsni, ter ga izpusti. Sokolnik gre domov in ubije mater.

Nekoliko drugače opevajo ta boj v Onegi:

Na našo je vas, na prekrasno res,
na stolni grad Kijev preslavni naš
je najezdil mladenič Solovnikov mlad,
tam od slanega morja, od sinjega,
ter si išče dvobojevnika:
— „O ti slavni knez, stolno-kijevski!
— daj mi takoj dvobojevnika.
— Ako mi ga pa ne daš takoj,
— poderem vaš stolni Kijev grad
— ter ga od konca do konca zažgem,
— vam vsem pa odcepim glave!“
Ko to sliši knez stolno kijevski,
gre na hodnik, na visoki res,
zakriči na vse grlo mogočni knez:
— „Oj vi ruski mogočni vitezi,
— o! pojdite na posvetovanje veliko res,
— k stolnemu knezu Vladimiru.“ —
Ko zaslišal je ta veliki krik
naš stari kozak, Ilija Muromec,
takoj se odpravlja Ilijuška,
takoj se oboroži naš stari junak,
In pride Ilija Muromec,
pride Ilija čez nove veže,
stopnjice šibe se in mostečki.
Ko pride Ilija naš Muromec,
odpre on vrata takoj na stežaj,
pozdravi kneza in kneginjo:

- „Pozdravljen naš knez stolno-kijevski,
- s svojo kneginjo Apraksijo!
- A ti, kaj kričiš, nas strahiš mar,
- nas ruske mogočne junake res?“

Knez mu ponovi dobesedno, kako izzivlje tuji prišlec in grozi Kijevu.

Ko pa to je Ilija Muromec,
ko zaslišal je to naš Ilijuška,
poskoči Ilija na čvrste noge,
udari na hrastovo mizo s pestjo,
da razleti se miza na štiri strani:
„Oj ti knez naš, stolno-kijevski,
kako mi v veselje služiti je
stolnemu gradu Kijevu!“

Nato se vrne Ilija domov v svoje sobe in se prične oboroževati ter sedlati konja, potem se pa odpravi v čisto polje iskat nasprotnika. Ko se srečata, se prične takoj dvoboj na sledeči način:

Ilijuša odjaše na čisto polje
in zadene Ilijuša na Solovnika,
na čistem polju, oddaljenem.
Koj udari po glavi Solovnika
z junaško svojo palico, —
Solovnik sedi, ne zgane se,
se žolti mu kodri ne stresejo.
Ilijuša se vrne, zamišli se:
— „Kolikor Tatarjev sem srečal kedaj,
vsakega jaz sem treščil takoj,
a tega Tatarja ne morem za nič,
tako sedi ta Tatarin ne zgane se,
in žolti se kodri ne stresejo.“

Ilija ponovi naskok drugič in tretjič in se močno čudi, da ima tuji junak tako trdo glavo. Slednjič je pa vendar mladi Solovnikov dobil dovolj, jezik se mu prične zapletati in možgani mešati. Iz tega sklene, da mu je smrt blizu ter reče svojim slugam:

„Oj verni vi moji služabniki!
oj pojdite za slavno, za sinje morje
k moji tja rodni mamici,
k mamici moji, Nataljuški,
prinesite novico neradostno.
Ne vem, kakšen človek, neki pohajač,
me napadel je v dolji, v čistem polju,
zdaj bije po bujni me glavici.
In že se zdaj meni, mladeniču,
zapleta gibčni jeziček moj,
možgani se mešajo v glavici,
in jasne oči že izgubljajo vid.“

Služabniki odhité, Ilija se pa pripravi k četrtemu napadu na svojega sina. Ko ga je še enkrat treščil s svojo štirideset centov težko palico po glavi in mu še nekoliko bolj omehčal možgane, se je menda že naveličal tega dela in predloži mlademu Solovnikovu, da bi zlezla s konj in se pričela metati. Mladi junak je tudi s tem zadovoljen in prične se boj na pesti.

Z dobrih konj se tako spustita oba
in pričneta boriti z rokama se,

Ko sta se razšla in razbegnila, —
Ilijuška naš je premeten bil,
je premeten bil in gibčen močno, —
obskočil ga urno od vseh je strani,
udaril od zadi ga v tilnik je,
udaril Solovnika mladega.
ko sel mu Ilija je Muromec,
Ko pobil gu na sivo je zemljico.
ko sel mu Ilija na belo je grud,
je dvignil nožišče, kinžališče,
zamahnil Ilijuška z desno roko
na tega Solovnika mladega, —
se je roka na pleču ustavila.
Tu prične spraševati Ilijuška,
tu prične zvedovati Ilijuška:
— Oj kdo si, mladenič, predrzni ti!
— Povej mi, povej, ne utaji nič,
— ti oče je mari carevič bil,
— od kralja je morda kraljevič bil?
— Povej, iz kakšne si orde, povej.
— Povej, iz katere si zemlje, povej?“

Solovnik mu neče odgovoriti na vprašanje, ampak mu samo reče, naj se ne norčuje, ampak porine hitro nož. Tudi on, ako bi zmagal, bi ničesar ne vprašal, ampak kar zasadil nož.

Ko pa Ilija vedno bolj približuje nož h koši, se slednjič le omehča in odgovori, da očeta ne pozna, mati je pa Natalka. Muromec spozna, da ima pred sabo svojega sina, skoči vesel na noge, ga dvigne in prične objemati in poljubovati. Ko se skupaj najesta in napijeta, se vleže Ilija spat. Tu vzame njegov sin v roke velik nož in hoče zaklati očeta v spanju. Toda nož se odbije ob tri cente težak, zlat križ, katerega je Ilija nosil na prsih. Ilija se zbudi, vrže sina na tla, vzame mu iz roke nož ter ga zakolje, potem pa še razseka na štiri dele in razmeče po polju:

Tako Solovniku slavo pojó,
a Ilijeva slava ne mine nikdar,
od veka do veka pojo o Ilijuški.

Neka bilina opeva tudi hčer Ilije Muromca.

Oj na slavni moskovski trdnjavici
je stalo sveteruskih junakov dvanajst,
a čez to, čez moskovsko trdnjavo slavno
peš prešel še ni nikoli nikdó,
nikdo je na konju prejahal ni,
ptica, črni vran, ni letela čez njo,
niti siva zver je obšla nikoli ni.
Čez to pa, čez moskovsko zastavo slavno,
jaha pogumna junakinja,
junakinja pogumna, velika res,
ji čepica sedi na glavici.
napihnjena vsa in vehasta,
spred ni videti lička rumenega,
zad ni videti vrata belega.
Je prijahala, psica, se nasmehnila,
ne reče junakom: Pomagaj Bog,
jaha naravnostno pot k stolno-Kijevu.
Reče stari kozak Ilija Muromec:
Oj vi, brateci moji križevi,

oj svetoruski junaki vi,
 oj slavna vi hrabra družinica!
 „Kdo jaše naj v razdolje, v čisto polje?
 Poskusiti je treba veliko silico
 tudi pri tej, pri predrzni junakinji.“

Prvi se oglasi Oleša Grigorjevič, da je pripravljen z junakinjo se meriti s silico. Ko se je pa vsedel na dobrega konja in odjahal o razdolje, v čisto polje, in pogledal na junakinjo izza sivega hrasta, se je ni upal lotiti in se ž njo pomeriti, ampak jo je urno pobrisal nazaj.

Za njim je poskusil svoj pogum Dobrina Nikitič, a se tudi kmalu vrne s istim uspehom in sporoči zbranim svetoruskim junakom, kako izgleda ona junakinja:

„Ona jaše po polju, sama raduje se,
 na desni ji roki slavček sedi,
 na levi pa roki škrjančček.
 Si nisem upal junakinjo pogledati,
 si nisem upal se ž njo pomeriti.
 Ona jaše naravnost v Kijev grad,
 ona kliče, izzivlje protivnika,
 proti sebi kliče dvobojevnika,
 iz čistega polja najezdника,
 tako govori janakinja:
 — Če Vladimir stolno-kijevski,
 — meni ne da protivnika
 — iz čistega polja najezdника,
 — potem pridem nad stolni Kijev grad,
 — podrem slavni stolni Kijev grad,
 — potolčem možičke črne vse,
 — a božje vse cerkve z ognjem sežgem.
 — samemu knezu Vladimiru odrobim glavo
 — z Opraksijo kraljevičino.“

Slednjič se odloči Ilija sam, da pojde nad „poljanico“ (junakinja, ki „poljakuje“ v polju). Nikitič mu odsvetuje, naj se ne spušča na tako hude udarce, toda Ilija je stanoviten. Svojim junakom-tovarišem veli iti na visoko goro in gledati ž nje na njegov „junaški tepež“ s „poljanico“.

Med potjo se Iliji konj izpodtakne in neče dalje. Ilija mu prigovarja in ga spravi spet na noge. Ko zagleda junakinjo, jo nagovori:

„Oj ti, pogumna junakinja,
 treba se je nama pomeriti,
 razidiva se z razdolja, čistega polja,
 na svojih konjičkih utrjenih,
 udariva se na kovane palice,
 poskusiva drug drugemu silico.“

Udarita se na palici in palici se takoj odlomita pri držalu. Potem se udarita s kopji, tudi kopji se polomita, a junaka se ne zganeta na konjih. Slednjič jima ne preostaja nič, kot udariti se na roke. Nato se opisuje boj Ilije s hčerjo skoraj ravnokotno, kot poprej s sinom. Slednjič spozna on hčer po prstanu ter jo izpusti. Toda junakinja se je čutila razžaljeno

od svojega očeta, ga napade zavratno in ga hoče ubiti. Ilija se pa še pravočasno ubrani:

„Prime za žolte kodre junakinjo,
 jo trešči ob sivo zemljico,
 stopi junakinji na desno nogó,
 sune junakinjo za levo nogó,
 raztrga na dvoje junakinjo,
 raztrga na drobne jo kosčke,
 razmeče po polju kosčke,
 s prvo polovico sive volké krmil je,
 drugo polovico črnim vranom razmetal je...
 Tako junakinji slavo pojó,
 slavo pojo še od veka na vek.“

Bilina nikjer ne omenja, da bi bil Ilija oženjen. Sploh je proti ženskam vedno jako trezen, nepristopen. Vendar omenja bilina, da je imel sina ali hčer izvan zakona in se potem ni nikdar več brigal za zapeljano mater.

BOLGARKE

Splošno je pa Ilija personifikacija hladne, razumne sile. On se nikdar ne zaleti, nikdar ne izgubi samozavesti. Samo enkrat se spre z Vladimirom, ker ga je nehvaležni knez grdo razžalil, in potem je on grozen v svoji jezi. Drugače pa je naloga njegovega življenja, očistiti ravne stezice, stati „na krepkih trdnjavah“, boriti se zoper vražje sile, zoper tuje sovražnike in notranje nemirneže in braniti vedno „sveto Rus“.

S tem sem končal svoje opisovanje ruske junške pesmi. Ne moremo opisati vseh junakov in še manj podati uspehov znanstvenih raziskavanj nad njimi. Zato bi bilo treba izdati posebne knjige. Hotel sem samo obrniti pozornost naših literatov na ta doslej še malo znani, čisto svojerodni del slovanškega Parnasa, širšim krogom pa podati nekak splošen vtis ruske bilinske poezije.

Čuden je svet, v katerem žive ti „mogočni svetoruski junaki“. Zunanost pravoslavnih obredov je tesno spojena z najnaivnejšim materializmom, kultura človeka do malega še iz kamnene dobe se družijo z odbleski bizantinizma.

Ali se bodo te divje, neugnane sile, te nepristopne prikazni v človeški obliki, kdaj približale naši zemlji, navzele našega kulturnega življenja in

živele življenje naših ljudi, ali pa jo bodo morali potegniti še dalje na vzhod in na sever, v nepristopne stepe, tesnobe in ledove, a „razdolje čisto polje,“ kjer „poljakujejo“ in so nekdanji „poljakovali“ mogočni svetoruski junaki in drzne „poljanice“, bodo orali drugi ljudje?

To je veliko vprašanje zgodovine in vsega slovanstva!

Književnost.

Πρὸς Σόντιον. Ὡδὴ Σίμωνος Γρ, μέτρον τῶ Ἀλκαϊκῶ μεταφρασθεῖσα ὑπ' ἀνονόμου. Goritiae 1909. — V številki z dne 22. januarja leta 1907. „Gorice“ in po njej v 2. številki „Ljub. Zvona“ je bil objavljen latinski prevod Gregorčičeve pesmi „Soči“, zložen od neimenovanega klasičnega filologa. Ta je zdaj isto pesem tudi v grščino preložil in oba prevoda izdal v knjižici, ki ima naslov: „ΠΡΟΣ ΣΟΝΤΙΟΝ... Ad Sontium. Carmen Simonis Gregorčič, metro Alcaico conversum ab anonymo“. Prodaja jo po 60 vin. knjigovez in knjigotržec I. Logar v Gorici. Bodi priporočena vsem, ki umejo klasična jezika; z velikim užitkom bodo čitali krasne Gregorčičeve misli v mojstrsko zloženih latinskih in grških alkajskih kiticah. P.

Vida Jerajeva, **Pesmi**. Založil L. Schwentner v Ljubljani 1908. Str. 84. — Umetna, merjena je njena pesem. Ne more se ji odrekati gotove pesniške nadarjenosti, občutljivosti duše, sile, čuvstva in hrepenenja po harmonični lepoti, priznati se ji tudi mora, da ni prizanašala truda in ni štedila pile; iz njenih poezij, kjer tolikokrat zazveni po Gregorčiču, Jenkotu, po slovenski narodni pesmi, Heineju, — celo ruski zvoki nas presenetijo včasih, ne vem če posredno ali neposredno, — moramo sklepati, da je dobro prebirala svoje vzore.

Vendar ne naredi na nas celotnega harmoničnega vtiska. Semtertje, zlasti, kadar opisuje naravo — in to je njen priljubljeni predmet — ali kadar izraža svoja erotična čuvstva, zazveni njena struna toplo, naravno, silno. Brez dvoma bodo nekatere njenih pesmic prešle še v šolske čitanke in v poljudne pesmarice, n. pr.: „Poletna noč“, „Kaj mi krajšalo je čase?“ (str. 9); „Ko v mraku uhajam izmed ljudi“ (str. 40); „Oj breze, kraljičine bele“ (41); „V beg podijo se oblaki“ (43); „Ponoči žalost gre z menoj“ (44); „Navzgor se širi rožmarin“ (46); „Dušica, devojka“ (49); „Jaz pa vem, ena dušica“ (59). Med erotičnimi bi omenjal zlasti: „Kje so, kje svetijo take oči?“ (str. 7); „Tam med brezami, med belimi“ (13); „Poje pesem si Tamara“ (18); „Jaz nimam dijantov“ (18); „Zunaj narahlo sapica piha“, dalje na straneh 24, 25, 26, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 49.

Večinoma nam pa zazveni v začetku toplo in krepko, potem se pa razblini, kar raztaja. Naredi se nastroj na dušo, ki se potem ne izrabi, preludira se, a se ne pride do pesmi.

Kakor mnogim drugim modernim, manjka tudi pesnici Jerajevi Vidi sinteze in vsled tega manjka

vsebine. S samo analizo ne pridemo naprej. Ko smo takorekoč razkrojili srce in analizirali vse njegove pojave, nagibe in čuvstva, moramo pričeti s pozitivnim delom. Tu je pa potreba dvojnega: Imeti moramo neko določeno svetovno naziranje. Brez njega pridemo na brezpotja, z materijalizmom ali panteizmom pridemo pa v zagato. Dalje moramo biti prepričani o resnobi življenja in s tem prepričanjem iti na delo.

Kaj je, bi rekel, glavna struna naše pesnice? — Hrepenenje po svobodi in po krasoti. — Kje pa upa to doseči? — V naravi in v spolni ljubezni. Hrepenenje po svobodi bi bil gotovo globok in obsežen predmet poezije — saj smo vsi sužnji in hrepenimo vedé ali nevedé po resnici, ki bi nas osvobodila, toda svobodo bi morali vzeti bolj široko in bolj globoko, kot to jemlje pesnica. Hrepenenje po krasoti je pa nekaj tako nedoločenega, da ne more biti posebnim predmetom poezije.

Gotovo bi bila gospa pesnica sposobna ustvariti nam v resnici vsestransko lepo delo, ako bi se odločila enkrat seči bolj globoko doli „v polno človeško življenje“ in bi ne skakljala le po površju in ne vrtala vedno v eno gubo. Dr. L. L.

Oton Zupančič: **Samogovori**. Založila Kleinmayr & Bamberg. Ljubljana 1908. Naslov spominja na sv. Avgušтина, moto na Weberjev Dreizehnlinden, poglavje „Hildegardens Trauer“, v nekaterih sonetih, kot: „Pogled na Montmartre“, „Moj Bog“, se nam zdi, kot bi čitali Ketteja, prva pesem te zbirke: „Mož na hribu“ zveni kot parafraza Prešernove: „Ko brez miru okrog divjam“, zadnja pa Prešernove: „Vendar peti pev'c ne jenja“. Seveda ne maram trditi, da je posnemanje.

Iščemo Zupančiča, ki je v svojih mladostnih verzih toliko obetal, ki je še v svojem zadnjem delu: „Čez plan“, kljub mnogim disharmonijam podal toliko bisserjev ali vsaj prijetnih preludijev — a tu ga nam je težko najti.

Postal je dolg, težak in temen.

Pa tudi banalen je postal včasih. Oglejmo si na primer vsebino pesmi, če jo smemo tako imenovati: „Solnce-roža“.

— Ko je zaprl oči, je videl v sanjah solnčno glorio in to solnce je bilo kot roža in ta roža si bila ti. In njegove želje so sfrčale nad tebe, kot roj srebrnih metulčkov in se solnčile o tvoji lepoti. Ti si bila taka, kot brezmadežna Marija, kateri venec iz samih zvezd ovija sveto glavo. In tvoj jasni žar je